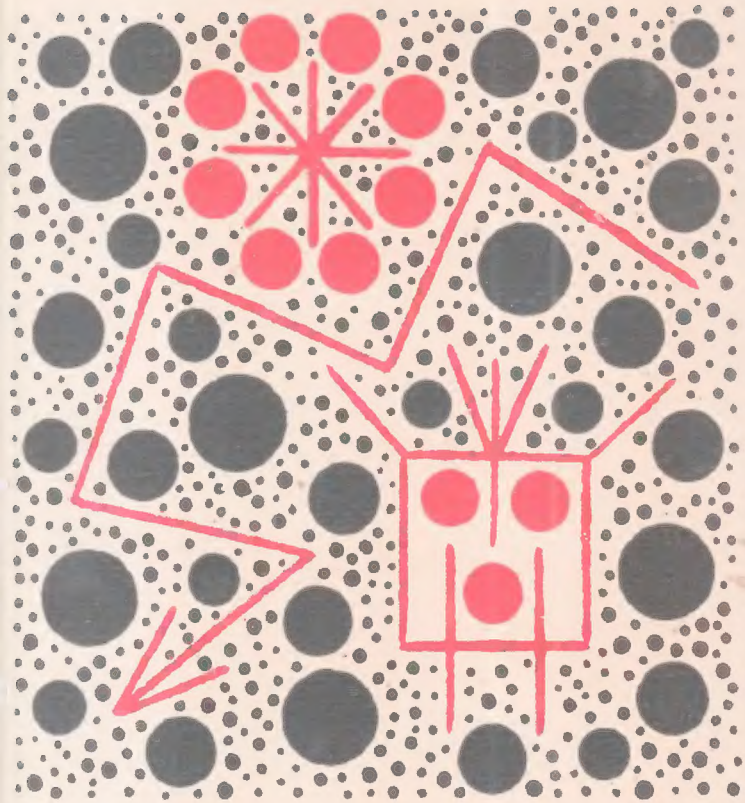

Czakó Gábor

SORRENDBEN

CZAKÓ GÁBOR
SORRENDBEN

CZAKÓ GÁBOR

SORRENDBEN

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
36
Budapest

© CZAKÓ GÁBOR, 1981

A POSTÁSKISASSZONY

Egészen kicsi gyerekkorában szép lehetett. Olyan pufók-szőke, angyalarcú kislány, akinek a képét a fényképészek öles nagyításban szokták kirakni a kirakatba.

De ez már régen volt, talán negyven éve.

Tíz évig ült a kisablak mögött, amikor megismerkedett egy levélkihordóval. Azonban egyszer szegény levélkihordó túlságosan sokat talált inni, és elgázolta a mentőautó.

Öt év múlva betévedt a kis postára a híres moziszínész, és föladott két képeslapot.

Aztán elment.

De a két képeslap ma is megvan a postáskisasszony albumában.

Ismét eltelt tizenöt év. Gyorsan, észrevétlenül, ahogy a hétköznapoknak el kell telniök.

Ezalatt a postáskisasszony egyre inkább elhízott, szinte bedagadt a szűk kis hivatali székbe, sőt, a feneke körben, duzzadó hurkákban le is omlott róla. Olyan lett, mint egy öreg, szemüveges elefánt. Mintha akarta volna. A férfiak megfordultak utána az utcán, némelyik felágaskodva, hosszasan lesett be hozzá az üvegen keresztül, ha nem akart hinni a szemének. Semmit se törődött a kül-

sejével. Haja összeragadt, szürkülő csomókban lógott a homlokába, körülötte nehéz izzadság- és sültalmaszag terjengett. Szemüvege hatalmasra nagyította amúgy is kidülledő szemeit, és úgy tűnt, mintha a vastag üveg tartaná őket, nehogy kiessenek.

De most az orrára eresztette, és úgy nézte a kuncsaftot.

A kuncsaft fiatal volt, és szép. Még így is, amint ingerülten, sőt dühösen kiabált. Máskor talán derült kék szeme haragosan villogott, és szája, amely kerek és lágy lehetett, most meg-megfeszült, vékony, vibráló fonallá, akár az íj húrja.

De a kilőtt szavak leperegtek a postáskisasszonyról.

– A vőlegényem nem akarja elhinni, hogy nem kapom meg a leveleit! És veszekszik velem, hogy nem írok neki. De mit írjak, ha nem kapok levelet?

A postáskisasszony egykedvűen tologatta maga előtt a légiposta-borítékokat.

– Lehet, hogy valóban nem ír.

– Hogy mondhat ilyet? Az én vőlegényem ne írna? A János? – Most csúnyán rándult össze a lány szája, de egy pillanat múlva már újra kisimult. – Hetenként háromszor szokott írni! Eleinte meg is kaptam. Csak egy idő óta van így! Ha megtenné a kisasszony, hogy utánanéz...

– Hol nézzek utána, kedves? Hol keressem a maga leveleit? Az érkező posta nem az én dolgom.

– Hogy lehet ilyen? – a szeme a szomorúszürkébe váltott. – Magukat, postásokat, sosem tudtam megérteni. Olyan...

– A testületet hagyja. Lehetnek külső körülmények is, amelyekről senki sem tehet. Meg... a postás is ember.

– Akkor is! Azok a levelek nem veszhettek el! Csak úgy! Szőrén-szálán!

– Talán a felvevő hivatalban kallódhattak el. Vagy útközben. Megesik.

Az egyik emeleti lakásban egy nő koloratúrskálát énekelt. Hat éve mindig ugyanakkor zendített rá úgy, mintha a hideg futkosna a hátán.

– Nusika! Maga még nem pakol? Négy óra – sietett a kisasszony segítségére az öreg csomagátvevő kolléga.

– De megyek, mindjárt megyek – mondta Nusika, és a leányhoz fordult.

– Azt tanácsolom, kedves...

– Maga nekem ne tanácsoljon semmit! – kiáltotta a lány. – Tudom magamtól is, hogy mit kell tennem! Elmegyek az igazgatóságra! Majd azok ellátják a maguk baját!

Azzal összekapta a kabátja szárnyait, és elviharzott.

– Micsoda harcias menyecske lesz ebből! – csóválta meg a fejét a csomagos. – Nem szeretnék a Janija helyében lenni! Persze, sose lehet tudni. – Vastagon, egészségesen elröhintette magát, bütykös, szőrös kezével rápaskolt Nusika karjára, és hazament a feleségéhez.

Bár a postáskisasszony a szemközti házban lakott, mégis vagy tíz percig tartott, amíg hazadöcögött. Mindennap megállt pár pillanatra az újságárus előtt – ugyan sohasem vett újságot, csak nézegette az esti újságért sorjázó embereket. Aztán a kocsma előtt is lelassított, pedig utálta a szeszt – és megcsóválta a fejét, amikor egészséges, fiatal férfiakat látott kiszédülni az ajtón.

A lépcsőn is nehezen mászott föl. Évről évre nagyobbakat fújtatott, mire fölért az emeletre.

A szobában meleg várta; mindig volt egy kis délről maradt parázs a cserépkályhában. Kivett a sütőből egy sült almát, és azt majszolgatva ült le a kályha közelébe. A sült alma kislánykorát juttatta eszébe – nagyanyja szokott almát sütni –, azt az időt, amikor a szobában levő bútorok újnak számítottak. Most már minden régi volt, barna és nehézkes. Mintha a falióra is lomhábban sétáltatta volna a rézkorongját. Az öreg óránál sokkal pontosabban jelezte az idő előrehaladtát a sok szú, amely százszámra percegve rágta a fát.

Fölkapcsolta a villanyt. A sápadt kis asztali lámpa koszorúba fonta a haját a tükörben, arca színessárga folt lett a koszorú ölében. Levette a szemüvegét. Eltűntek a duzzadt pofazacskók, és kisimultak a ráncok.

Az íróasztal fiókjához tapogatózott, és kikeresett belőle egy mappát. Föltette a szemüvegét.

Az albumban borítékok voltak. Finom, merített papírból, némelyik belül arannyal volt bélelve, és valamennyire más-más férfikéz írta a címzést, de valamennyit avval a sutasággal, amely az erőteljes írást akkor jellemzi, amikor könnyedségre, szépre kerekített formákra törekszik.

Az almacsutkát beleejtette a szenesvödörbe.

Kinyitott egy borítékot.

„Drága kis Nyuszibogár!
Nem is tudom, hogy mit írjak, vagy mit mondjak neked, mert amikor eszembe jutsz, soha nem tudlak megnevezni magamnak, minden pillanatban szebbnek és szebbnek látlak, minden pillanatban másképp és másképp. Már olyan szép vagy, amilyent azelőtt elképzelni se tudtam. Talán csak a vállad szebb mindennél. Még téged is beleértve. Mert az olyan gyönyörű, hogy szinte hihetetlen. Olyan lágy és erős, olyan sima, és formái mégis úgy élnek, úgy állják útját a kíváncsi kezemnek, hogy nem mer továbbmenni, hogy nem meri elhagyni...”

A postáskisasszony leeresztette ölébe a levelet. Vaskos ujjaival izgatottan bontotta ki a blúzát. Kiszabadította a bal vállát, és figyelmesen, hosszan – talán reggelig – nézte a tükörben.

1964

A KOCSMA

– Tütüüü! Gyün a Jandura!

Mire a vén suszter előbújt rozzant, düledező házából, hogy a gyerekek közé hajítsa a kaptafáját, már messze jártak a domb alján. Az öreg mégis utánuk dobta a kaptafát (a csípőficamos, bicegő Józsikát se találta el), és szörnyűséges átkokat rikácsolt feléjük. Még a templomból a kocsmába igyekvők is megálltak hallgatni, annyira tudott káromkodni. Görnyedt, szikár teste óriássá nőtt a dombtetőn, hosszú karjaival mintha a napot akarta volna előkaparni a szennyes-szürke felhők közül, hogy azt is a gyerekek közé vágja. Térdig érő, ujjatlan birkabőr bekecse lengett, verdesett körülötte, akár egy héja, támadásra készen; várva a titokzatos suszter parancsát.

Mert Jandura egy titokzatos suszter volt.

Kicsi házának volt egy olyan ablaka, amelynek az egész faluban nem akadt párja: a moziablak. Az egyik szeme ugyanis nem közönséges üvegből készült, hanem átlátszatlan, sötétkék üvegből. Olyannal eddig még senki se találkozott. Ha valaki belenézett, akkor az ablak egy szempillantás alatt be-

népesült emberekkel, lassan baktató lovakkal, sőt néha autó is fölbukkant benne. Házak, meg az öreg, kiégett tetejű templom mindig. Szép Pipin, a kőműveslegény szerint az üveg egyszerűen csak tükrözte azt, ami előtte volt. De hát ki látott már kék színű tükröt? És mit keres éppen Jandura ablakában? Szép Pipin erre azt mondta, hogy biztos a légnyomás kivitte az igazit, és Jandura nem talált bele másmilyet. Na és? Mindenki tudott szerezni rendes üveget, csak a Jandura nem? Éppen ő nem? Szép Pipin még magyarázott volna, de már nem figyelt rá senki, mert látszott, hogy mellébeszél. Jandura a mozizásért haragudott a gyerekekre leginkább. Mindig azt kiabálta, hogy nem hagyják dolgozni, nem lát, nem bírja a ricsajt, pedig ő kiabált a legjobban. Azért, hogy ők a mozit nézik, még láthat! És egyáltalán. Mit néz folyton ez a Jandura suszter? Mit akar látni? A fél falunak nincs is cipője. Jandurának nem közönséges néznivalója akadt, az nyilvánvaló. Egy ilyen ember, mint ő, nem néz csak úgy, minden ok nélkül. Na és a padlás, a Jandura padlása! A kocsma udvarában, hátul, a W. C. mögött, állt egy ősöreg, félig kiszáradt barackfa, rettenetesen kicsavarodott ágakkal, mintha a háború rémülete torzította volna el őket; úgy meredeztek szörnyű összevisszaságban. Ennek a fának az egyik ága valamilyen csoda folytán vízszintes maradt. Ide szokott felkapaszkodni a három fiú meg Magdus – szorosan ültek

fönt, akár a verebek –, hogy bekémleljenek a nevezetes padlásra. Ma is, miután az öreg Jandura végzett a káromkodással, és visszacsoszogott a házba, hamarosan ott szorongott mind a négy gyerek a barackfán. A szuszterház tetejéről hiányzott néhány cserép – *kizárólag* eltévedt golyók üthették le őket –, keresztül-kasul járhatta a padlást a gyerekek kíváncsi pillantása. Azazhogy járhatta volna, mert a tető réseit folyton betömte valaki, hiába piszkálták ki újra és újra a dióverővel.

– Megint becsinálták – állapította meg Józsika.

– Pszt! – intette némaságra Sanyi.

– Ki a fene deszkázhatja be furton-furt? – kérdezte Misi.

– Akinek *titka* van! – jelentette ki Sanyika.

– Biztos a Jandura! – suttogta Magdus.

A kislány megjegyzését Sanyika majdhogynem árulásként könyvelte el.

– Hülye vagy, fogd be a szád!

Mind a négyen tudták, hogy mi van a padláson. Legalábbis azt, hogy miféle tárgyak *rejtőznek* ott: egy asztal, néhány görbe lábú fotel cifra, faragott karfával, kínai tájképet ábrázoló selyemkárpittal bevont spanyolfal, hatalmas, sötétbarna szekrény, kanapé, szóval egy *valóságos* szoba. A bútorokat nyilván a kastélyból csórta az öreg – akkoriban mindenki ezt cselekedte –, de minden bizonnyal tartózkodni kellett odaát *valakinek* vagy *valakiknek*, aki (akik) miatt a bútorok szobá-

vá állottak össze. A lakó vagy lakók legalább olyan titokzatos személyek lehettek, mint Jandura, vagyis olyasfélék, akik sosem mertek mutatkozni a kocsma nyilvánossága előtt...

– Halljátok? – kérdezte Józsika.

– A lépéseket?

(Hát igen, mi mást akartak volna hallani?)

– Ki lehet az? – tűnődött Sanyika.

– Én nem hallok semmit – mondta Magdus.

Megint lehülyézték.

– Szerintem csakis a Jandura – vélte Misi.

– Á, a Jandura már nem bír fölmászni a padlásra – törölte ezt a lehetőséget határozottan Sanyika.

– Persze hogy nem – csatlakozott hozzá Józsika.

Magdus óvatosan fönntartotta kétkedését.

– Valamelyikünknek mindig itt kellene ülnie a fán.

– Éjjel is? – kérdezte Misi.

– Persze. Lesni-figyelni éjjel-nappal!

– Éppen te mernél kint maradni éjszakára – fitymálta Józsika.

– Éppen én! – Magdus nem táncolhatott vissza.

– Hát ti mit kerestek odafönt? – reccsent rájuk egy vastag hang. Lopós Bogdán volt, a rendőr. Éppen a W. C.-ből lépett ki, és terpeszállásban gombolta a sliccét. Fején kissé csáléra biccent a portássapka, amelyre valamikor gondos kezek hímezték: Arany

Bika. Lezseren vállra vetett finánckabátján vidám egyetértésben csilingelt az első háborúból maradt bronzkereszt a kardokkal, és az ezerkilencszázharminchetes járási gerelyvetőverseny második helyezettjének járó érem.

– Na! Lejönni onnan! Egy-kettő! – parancsolta erélyesen.

A gyerekek kénytelen-kelletlen lekászálódtak a fáról, Lopós Bogdán terelte őket a kocsma irányába, avval az elégedett tudattal a gyomrában, hogy ismét helyreállította a rendet. Voltaképpen a rend szükségszerűségének a felismerése vezette őt arra az elhatározásra, hogy megalapítsa a községben a rendőrséget. A németekkel együtt a csendőrök is eltakarodtak, és itt maradt a falu rend nélkül. Öt fej vöröshagymával megvette egyenruházatának alapját – ennyiért szerzett egy szovjet katonanadrágot –, ezt kiegészítette a finánckabáttal, néhai portás-tányérsapkájával, és beköltözött a csendőrlaktanyába. Ez ellen a faluban senki sem emelt kifogást, minthogy senkinek se volt tehetsége beleavatkozni a világ folyásába. Így aztán a köztudatba szépecskén befurakodott mint rendőr. Később, egy-két hónap múlva néhányan már azt is elhitték, hogy tőle van a rend. Napi szükségleteit a talált tárgyakból fedezte, melyeket ő és két kamasz fia talált a lakosságnál. Emiatt kisebb-nagyobb nézeteltérések keletkeztek, de az emberek akkoriban a bőrükkel törődtek inkább, meg azzal, hogy *mi lesz,*

mint hogy egy-két székkel, húsdarálóval, miegyébbel vesződjenek.

Egyedül Magdi mamája, a szigorú Annus néni, aki két nővérével vezette a kocsmát, mert vele ellenkezni rendszeresen, olyannyira, hogy naponta csak két ingyen féldecit volt hajlandó kiszolgáltatni neki. Bogdán eleinte lázadozott, de amikor látta, hogy hogyan verte meg a söröspumpával Annus néni Szolnok Jancsit, a hentes fiát, belenyugodott a változtathatatlanba.

– Ököljog – mormogta néha a bajusza alatt, és beosztással szopogatta pálinkáját.

Az ivóban – a mennyezettől számítva – térdig ért a füst. Bogdán áttuszkolta a gyerekeket a belső szobába, és ott Margitnak, a középső nővérnek gondjaira bízta őket.

A kocsmároslányok négyen voltak testvérek. Egy fiú és három lány. Fivérük meghalt a háborúban, és nem maradt más utána, csak a három fiúcska. Annusnak a férje maradt ott, Rozikának a vőlegénye, Margit eddig nem akart férjhez menni, pedig ő volt a legszebb hármójuk közül.

– Gyertek, pernahajderek – mondta. – Hol jártatok megint?

– Sehol – válaszolt Sanyika.

– Megmondjuk neki? – súgta Misinek Magdus.

– Á!

– Megint valami titkot találtatok, mi?

Sanyika dühösen nézte cipője orrát.

– Na, jól van. Éhesek vagytok?

– Egyáltalán nem – mondta Józsika.

Magdus éhes volt, de ha a fiúk nem mondják, akkor ő se.

Szép Pipin lépett hozzájuk.

– Az öreg Jandurával szórakoztak.

– És aztán? – mondta Sanyika, és kihívóan Pipin szemébe nézett.

– Megvan rá az okunk – tódította Misi.

Pipin nevetett, és szinte véletlenül megfogta Margit kezét.

– Kiszekálják az öreget a világból.

Margit elmosolyodott, aztán kihúzta a kezét Pipinéből.

– Befelé, vacsorázni! Egy-kettő!

Vacsoraidő után kezdődött a kocsmában az élet. Ekkorra már minden valamirevaló férfi meglógott a feleségétől, sőt kijátszva az asszony éberségét, hozott magával egy kis lisztet, szalonnát, lepedőt, kisbaltát – amit tudott, és amit Annus elfogadott. Annus pedig mindent elfogadott, kivéve a pengőt.

A belső szobában összeült az ultiparti. Ferdenyakú Kara, a kisgazdapárt helyi titkára, mérte össze szerencséjét és tudását Fényes Marcival, a tanítóval, aki mostanában cserélte fel a turulmadarat a vörös csillaggal, valamint a pártonkívüli állomásfőnökkel, aki időmilliomos lett, amióta a vasutat elvitték a bombák. Lopós Bogdán is kerülgette az asztalt, de nem vették be, mert színlicites rablót játszottak, amelyben egy piros negyvenszáz ulti redurchmars négy féldecit ért. A harmadik-negyedik játszma tájékán, ahogy

emelkedett a hangulat, úgy gyülekezett a nép a kártyaasztal körül. Akit egy kicsit is érdekelt a holnap, jött politizálni. Szép Pipin ott ült a negyedik széken, de sose játszott. Nézte az állomásfőnököt, amint az izzadságtól folyton bepárásodó szemüvegét törölgette, nézte Margit vékony ujjú fehér kezét; át-átnyúlt időnként a válla fölött, hogy az asztalra tegye az italt, vagy elvigye a hamutartót.

– Zöld hetes – mondta Fényes Marci.

– Szerintem most a ruszkik meg az amik összeverekszenek – mondta Gyepess úr, az intéző és főkibic. – Valaminek történnie kell. Így nem maradhat.

– Ugyan minek verekednének össze? Elege volt már mindenkinek ebből a rohadt háborúból. – Annus állt meg az asztal mellett, karját összefogta erős mellén, és fenyegetően nézett Gyepessre.

– Magának, Annus, egyenesen jól jött ez a háború – mondta Gyepess. – Gennyesre keresi magát. Egyszer magyar katonák, egyszer németek, egyszer oroszok. Sose volt ekkora forgalom a kocsmájában.

– Le van tojva a pénzük. Nem ér semmit.

– Úgy van! – Bogdán barátságosan nézett Annára.

– Fogja be a száját maga is! – mondta Anna. – Senkinek semmi köze ahhoz, hogy mennyit keresek. Hét embert tartok el evvel a két kezemmel. Ha valami nem tetszik, fel is út, le is út!

Az állomásfőnök fölvette a talont.

– Tök negyvenszáz.

– Az *én* dolgom, hogy kinek adom el a boromat. Örüljön, hogy maga is kap belőle! – folytatta harciasan Anna.

– Szóval mindegy. Legyen barát, vagy ellenség, ihat, csak fizessen. – Az intéző kicsavarta a nyakát, hogy belelásson Fényes Marci lapjába. A változó idő szele besodorta a kocsmába, de addig még nem süllyedt, hogy a kártyaasztalhoz üljön.

– Rebetli – Ferdenyakú Kara meg se nézte a talont.

– Nem így áll a dolog, Gyepess úr! Hanem úgy, hogy éhen döglök-e hetedmagammal, vagy nem döglök éhen. Látja, még magának is adok bort, és még csak bele se dugom az ujjam.

– Máshogy beszél majd maga egy hónap múlva, Anna asszony!

– Visszajön a gróf? – kérdezte ijedten Kara, és összecsukta a lapját.

– Nem jön ide soha vissza – mondta Fényes Marci. – Terítsd ki.

Könczöl Balázs, aki az elsők között iratkozott föl a földigénylők közé, elfújta a füstöt az intéző arca elől. A gulyás, aki a leégett bikaistállóból átköltözött a kastély földszintjére, zavarában fölkapta a mellette lábatlankodó Józsikát, és kétszer-háromszor földobta a levegőbe. Aztán egy cuppanósat nyomott az arcára.

– Na, milyen hozzád a bácsi? – kérdezte a kapálódzó gyereket.

– Büdös – mondta Józsika.

Mint a partnak feszülő sima vizet a belévetett kő, úgy törte össze az ijedséget a kirobbanó nevetés, kigyűrűzött még az ivóba is. Az ember zavartan leeresztette a földre Józsikát, aki amilyen gyorsan csak tőle telt, kibicegett. Meg sem állt az udvarig.

Hat óra körül járhatott, de már besötétedett. A többiek a W. C. mellett várták. Lábujjhegyen lopóztak oda a suszterház falához, és füleltek.

– Odanézz! – suttogta Misi.

Fölnéztek. Az eresz alól, az elmállott vinklifák és a padlás deszkáinak a rései közül fény szűrődött ki.

– A Jandura? – kérdezte Magdus.

Sanyika átvette a parancsnokságot.

– Mindjárt megtudjuk. Misi, te szaladj előre, és nézz be a moziablak fölött, ott van-e az öreg. Józsika, te meg mászál föl a barackfára. – Mire Józsikát föltolták a vízszintes ágig, addigra Misi visszajött.

– Világos van. Nem láttam az öreget, de biztos ott van. Nem hagyja ő égve a lámpát. Ha tudnátok, hogy még mindig mennyi rengeteg kaptafája van!

– Akkor valaki más van a padláson – suttogta ijedten Magdus.

– De ki?

– *Valaki!* – mondta diadalmasan Sanyika.

– Most mi lesz? – kérdezte Magdus.

– Megtudjuk, hogy ki az. Ez a legelső feladat.

– És ha többen vannak? – kérdezte aggodalmasan Misi.

– Hozzuk ki a létrát! – adta ki a parancsot Sanyika.

– Jóska, mit látsz?

– A cserepek között valami világít.

A létrát még hárman sem bírták el. Magdus javasolta, hogy próbálják meg a dióverővel kipiszkálni a tető betömött réseit. Hozzáfogtak. Azonban bármennyire is igyekeztek óvatosnak lenni, a nehéz rúd elszabadult a kezükből, és zuhanás közben lesodort három-négy cserepet. Súlyosan, mint egy csillogóra fent kasza, úgy csapott le az udvarra a fény, és vakító széles rendet vágott magának a sötétben.

A kártyaszobában hadonászó karok szabdalták, kavarták a füstöt. Gyepess az ablakpárkányt verte a poharával; akár egy bírósági elnök, aki csöndre inti a közönséget.

– Ki fogja ezt a szegény országot talpra állítani? Hová tűntek a régi hősök: a Dobó Istvánok, Zrínyik, Dugovics Tituszok? A mostani generáció már a régit se tudta megtartani. Hagyta, hogy fölrobbantsák a vasutakat, elhajtsák az állatokat. Ölbetett kézzel nézte, miként kerülnek ebrúdra az ősi hagyományok!

– Az ősi hagyományaink nyugatra szöktek az aranyukkal együtt! – vetette közbe Fényes Marci.

– Csak az intézőiket felejtették itt – toldotta meg valaki a tömeg biztos fedezéke mögül. Néhányan nevettek.

– Higgye el, Gyepess úr, megvannak a hősei a mai nemzedéknek is – mondta Fényes Marci. – Egyikük éppen itt ül közöttünk. – Keblemretestvér-mozdulattal mutatott Pipinre. – Még el sem hallgattak a fegyverek, ő máris rakta a falat a városban. A mi Pipinünk hős, a nép igazi hőse!

– Úgy van! – kiáltott Bogdán – úgy van! Éljen Pipin, a mi hősünk! – Fölkapott az asztalról egy őrizetlenül hagyott poharat, és egy hajtásra kiürítette.

Néhányan azt mondták: éljen, és valamennyien ittak.

Szép Pipin zavartan letörölte szájáról a sörhabot.

– Nem tudom... túlzás... nem hiszem – motyogta. – Az az igazság, hogy szeretem a szakmámat.

Ferdenyakú Kara erőteljes csapásokkal metélte a füstöt.

– Az a lényeg, hogy vége ennek a rohadt háborúnak. Mindenki tegye a dolgát, csinálja azt, ami neki jólesik, és az az országnak is hasznára fog válni.

Fényes Marci szónokolt tovább.

– Ez a tévedés! A háború még egyáltalán nem ért véget! Most kezdődik csak igazán a harc! Az újjáépítésért, a rendért, a békéért, azért a jussért, ami magának, Pipinnek, nekem meg mindenkinek már ezer év óta jár!

Szép hangja volt a tanítónak. A szesztől és a nikotintól némiképp recsegett, de jól állt neki. A parasztokon lassan ugyanolyan meg-

illetődöttség vett erőt, mint amikor a templomban hallgatták a harmónium mögül szárnyaló baritonját.

– És ez a harc nehezebb lesz, mint a háborúban a puskák csöve előtt volt. Ott csak rohant az ember, és vagy meghalt, vagy nem. Most egészen másról van szó! Arról, hogy akarunk-e, merünk-e élni, vagy sem! Arról, hogy tudunk-e majd élni a lehetőségeinkkel!? Lesz-e bátorságunk új világot építeni?! Ha látszólag kisebb dolgokban is kell ezután hősnek mutatkozni, senki se higgye, hogy a háborúval egy életre letudta a bátorságleckéjét!

Ekkor, mintha betörték volna, kivágódott az ivó ajtaja. Magdus, Sanyika és Misi egymás hegyén-hátán bukdácsolva szinte átestek a küszöbön. Annához szaladtak, s izgatottan kapdostak karja, köténye után.

– Jandura! Jandura!

– Valakik vannak a Jandura padlásán!

– Ég a lámpa!

– Idegenek! – kiabáltak összevissza.

A közönség fölbolydult. A kártyaszobában vitatkozók mind az ivóba sereglettek. Körülfogták a gyerekeket. Kétkedő, ijedt szavak röpködtek a levegőben.

– Hol?

– Hányan?

– Kik?

– Katonák?

– Oroszok?

– Mért bujkálnának az oroszok Jandura padlásán?

– Nem létezik, hogy éppen Janduránál?
– Amerikaiak?
– Németek?
– Németek! – feszítette valaki feszesre a várakozás húrját.
– Visszajöttek a németek?
Csönd lett. Irgalmatlan csönd. Zúgott, kalapált – belésajdult az emberek dobhártyája. Látták, amint a halál fölült a bádogpultra, és a kezével citerázott a kármentő lécein. Még Anna asszony is megdermedt egy pillanatra. Aztán, mint vihar előtt a kotlós a csibéit, maga köré szedte a három gyereket. Gyepess úr ocsúdott fel először.
– Megmondtam, megmondtam, ugye? Itt valaminek történnie kell!
– Most mi lesz? – kérdezte Margit.
– Ne féljen semmit, Margitka. Ne féljen semmit, amíg engem lát – mondta Szép Pipin, és megszorította a lány vállát.
– Most mi lesz? – mormogta maga elé Könczöl Balázs, és lopva körülhordozta a tekintetét. Az emberek lehorgasztott fejjel álltak.
– Na, Anna, most mi lesz? – Gyepess úr könnyedén kigombolta a kabátját, de Anna nem törődött vele.
Közben Rozika is előmerészkedett a konyhából. Amikor meghallotta, hogy Józsikát a barackfán hagyták, sírva futkosott egyik vendégtől a másikig.
– Hozza be valaki! Mentse meg valaki! Egy üveg pálinkát kap, aki behozza. Ugye,

Annus? Két üveg pálinkát kap! Szegény Józsikám, jaj, szegény Józsikám!

A pálinka hatott az emberekre. Most már mindenki megijedt. „Két üveg pálinkát nem adnak ingyen. Két üveg pálinkáért dögöljünk meg?"

Öklök emelkedtek a magasba. Poharakat, üvegeket vágtak a falhoz, székeket törtek össze. Ez végre fölrázta Annát. A söröspumpával észre térítette a hangoskodókat. Bogdán kereket oldott a kártyaszoba utcai ablakán keresztül.

– Pszt! Maradjatok csendben – mondta az állomásfőnök. – A nyakunkra akarjátok hozni a bajt?

Fényes Marci eddig csak szemlélődött, de most megszólalt.

– Meg kellene nézni, mi van.

Csakugyan meg kellene nézni. Hátha nem igaz az egész. Tévedhettek a gyerekek. De ki nézzen utána? Minden szem a tanító felé fordult.

– Nézze meg maga!

– Magának volt olyan nagy a szája mindig!

– Nézze, aki mondta!

Az emberek utat nyitottak az ajtó felé. A tanító állt egy darabig, aztán lassan megindult, jobbra-balra pillogva. Rozika ment utána.

– Jaj, istenem! Tanító úr! Mentse meg a mi kis ártatlan Józsikánkat!

Az ajtónál Szolnok Jancsi elállta az útját.

– Egy tapodtat se tovább!

– Mi ütött magába?

– Innen egy lélek sem megy ki! Nem akarunk megdögleni azért a sánta kölyökért. Kinek hiányzik, hogy a német ide eresszen egy sorozatot, vagy bevágjon egy gránátot?!

Néhányan odahúzódtak melléje.

– Lehet, hogy nincs is német – mondta bizonytalanul Fényes Marci.

– És ha van?

– Meg kell nézni!

– Innen egy lélek sem megy ki.

– Ugyan, Jancsikám – mondta Gyepess úr –, nincs oka annak a németnek, hogy ide lőjön! A magyar testvéreire?!

– Mit tudom én, mi fordul meg egy német fejébe! Nem akarok megdögleni, és kész.

– Az biztos, hogy a Donnál, amikor nagyon be voltak tojva, odapörköltek néha közénk is – mondta csöndesen a gulyás.

– A háború, az már ilyen – mondta Gyepess úr, aztán Fényes Marcihoz fordult. – Derék dolog, öcsém, hogy kimégy a gyerekért. Isten legyen veled.

Fényes Marci fölvetette a fejét.

– Te nem jössz?

– Menjen vele, Gyepess úr! – tördelte a kezét Rozika. – Az isten szerelmére, segítsen rajtunk!

– Mit noszogat maga engem? Ha akarok, megyek, ha nem akarok, nem megyek.

Rozika zokogni kezdett. Uralkodni akart magán, de a szeméből nagy kövér cseppekben gurult végig az arcán a könny.

– Ne sírjon, Rozika – mondta Szép Pipin. – Kimegyek a gyerekért.

Megindult az ajtó felé ő is, de Szolnok Jancsi nem mozdult.

– Engedje ki a legényt – kérlelte Margit.

– Megmondtam.

Anna asszony letűrte a ruhája ujját. A közelében állók szétrebbentek. Összehúzta erős, fekete szemöldökét, a szája sarka reszketett a visszafojtott indulattól, de nem szólt senkihez. Kiment a kártyaszobába.

– Eressz – mondta Szép Pipin Szolnok Jancsinak. A nagydarab legény egy darabig nézett Anna után, aztán utat engedett. Pipin már a kilincset fogta, amikor Gyepess úr megállította:

– Nem fél?

– Mi köze hozzá? Ha tudni akarja, be vagyok szarva.

– És mégis kimegy?

– Eresszen.

Most Fényes Marci fogta meg a vállát:

– Egy pillanat. Örülök, hogy tudod, mi a kötelességed. Mit teszel, ha ellenséges katonát látsz?

– Sót hintek a sarkára.

– Ne légy cinikus. Talán az egész falu sorsa a kezedben van.

– Maguk nem mennek? – kérdezte Ferdenyakú Kara.

– Fölösleges annyian menni – mondta Gyepess úr.

– Kitűnően meg fogja oldani ezt a fel-

adatot Pipin. Jobb is, hogy egyedül megy. Egy ember nem annyira gyanús – mondta a tanító.

– Igyon – tartott a legény elé egy kupica pálinkát Gyepess úr.

Az eltolta magától a poharat, és kiment.

Az állomásfőnök végre ismét észrevette magát a tömegben:

– Pszt! Pszt! – mondogatta.

Még csengett az emberek fülében a kilincs kattanása, amikor újra kinyílt az ajtó. A vendégek a pultig hátráltak. Anna állt a küszöbön, ölében Józsikával. Pipin mögötte jött.

– Hagyja nyitva az ajtót – mondta Anna, és sietős léptekkel átment a gyerekkel az ivón, a kártyaszobán keresztül a konyhába.

1967

KABÓCZA ÚR ÉS A TÜCSKÖK

– Csudálatos csoda!

– Valóban lesz Minden Tücsök Együttes? Megyek!

– Én is megyek!

– Én is!

Az őszbe fáradó réten frissen ragyogott a sok-sok tücsökhát.

– Jómagam ugyan szólista vagyok, Kabócza úr, de ha tényleg létrejön a Minden Tücsök Együttes, nemzetségünk évmilliós vágya, akkor beállok, nemcsak másod-, de kétezredhegedűsnek is!

– Engem hagyjanak ki, Kabócza úr. Öreg vagyok, elromlott már a hallásom.

Kabócza úr megrezzentette kajla bajuszát, mire két mezei poloska szökött elő a háta mögül. Bénító bűzcseppet purcintottak az ellenkező tücsök orrára, és már vitték is.

– Természetesen boldogan eljátsszuk az ön szerzeményét, Kabócza úr! – kiáltotta lelkesen egy izgága siheder, aki ezidáig hiába próbált előrefurakodni. Most az öreg tücsök elhurcolása miatt visszahőkölők taszították hátra. – A Minden Tücsök Zenekar megszer-

vezéséért bármire hajlandók vagyunk önért! – kiáltotta hanyatt estében.

– Együttes! – javította ki Kabócza úr.

– Oly mindegy...

– Nekem semmi se mindegy, barátocskám! – zárta le a beszélgetést Kabócza úr.

Estére valamennyi tücsök megjelent a Kopároson. Reggel-este itt szokott vonulni a gulya, és csapásán egy árva torzs se maradt, csak a szélén árválkodott egy szétrúgott bürökbokor. Erre mászott föl Kabócza úr; innen valamennyi tücsköt egyszerre láthatta. Ők eddig sose jártak ide muzsikálni, mert kietlen volt a hely, akár egy szövőlepkék látogatta epreskert. Most nem törődtek a barátságtalan környezettel; a Minden Tücsök Együttesért valóban bármire hajlandók voltak.

Körülöttük bozsgott-zsongott a Kopáros mentén meredező száraz gaz. Mire valamennyi tücsök elfoglalta a helyét – ösztönös hozzáértéssel külön csoportosultak a primhegedűsök, a kontrások, a csellisták, a bőgősök –, a poloskák már ötezerszeres gyűrűt vontak köréjük. Természetesen gondosan megszállották a marhacsapás két végét is.

– A hallgatóság – nyugtatott meg némely aggódót Kabócza úr. – Rajonganak a szerzeményeimért.

– Majd én szétosztom a kottákat! – stréberkedett a siheder tücsök.

Kabócza úr mérgesen csapkodott a bajuszával:

– Miféle kólákat?

– Csak...

– Semmi csak!

A siheder szégyenében nyakig süllyedt a porba.

– Tessék talán eldúdolni. Eljátsszuk mi hallás után is! – mondta egy ötlábú tücsök, akit egyszer egy szitakötő megcsonkított.

A réten néma csönd támadt. A tücskök lélegzet-visszafojtva füleltek; érezték, hogy a Minden Tücsök Együttes sorsa a következő percekben fog eldőlni. A kedves levegő is kisimult, hogy minél tökéletesebben továbbíthassa hozzájuk a dallamot.

Kabócza úr körülnézett, s amikor meggyőződött az egész világ figyelméről, rázendített a szerzeményére:

– Tpsssszuuuuuuu!

A tücsökfülek előbb csöngtek, majd bedugultak. Kabócza úr erőszakos, dallam nélküli, vízszintes szusszantását hirtelenjében csak a szekérhúzó lovak hajnali szellentéséhez, vagy a lepottyant tehénlepény alól kispriccelő por surrogásához lehetett hasonlítani.

A néma csöndet, a tücskök rémült bávaságát Kabócza úr a siker jeleként könyvelte, ezért újrázott:

– Tpsssssszuuuuuuuu!

– Hogy vooóót! – rikoltoztak a süket poloskák.

Legelőször az ötlábú tücsök tért magához.

– Kabócza úr kérem, hegedűn... hegedűn ezt nem lehet...

– Mi az, hogy nem lehet? Ezt *akarom!* – ordította Kabócza úr magából kikelve, mert szíven ütötte az értetlenség.

– Ó! – nyikkant kétségbeesetten a porból a siheder.

Kabócza úr haragosan és hosszadalmasan villogtatta a tücskökre a szemét. Amikor belátta, hogy e lélektani hadművelete eredménytelen, s hiába várja, hogy kompozíciója megszólaljon, félelmetes bajuszával intett a poloskáknak. A kiaszott rét felől tömény bűzfelhők indultak a Kopáros felé... A fulladozó tücskök rázendítettek.

– Hamis! Hamis! Abbahagyni! – Kabócza úr mind a hat lábával befogta a fülét. Legurult a bürökszárról, visszamászott, üvöltött, tajtékzott, fenyegetőzött, ám hiába. A tücskök nem hallgattak el, mert őszintén akarták a Minden Tücsök Együttest. Azonban bármennyire igyekeztek (és hiába *nem akarták*), minden kísérletükkel *dallamot* csaltak elő a hegedűjükből, és még véletlenül se hibbantak rá Kabócza úr nótájának monotóniájára.

Kabócza úr egyre jobban őrjöngött, és újabb, újabb bűzfelhőket parancsolt a muzsikusokra. Nem használt.

Az ötlábú tücsök nem bírta tovább. Lecsapta a hegedűjét a földre, ráült. Fáradt, szomorú pusszanással szökött ki az összeomló hangszer testéből a levegő.

– Ez az! – kiáltotta Kabócza úr.

A tücskök rémülten néztek körül. Hiába.

A poloskák ötezerszeres gyűrűben vették körül őket. Nem volt menekvés, rá kellett ülniük a hegedűjükre. Kabócza úr boldogan hallgatta művét a Minden Tücsök Együttes előadásában:

– Tpsssssszuuuuuu!

1969

BARIKÁM

Hegymenetben dülöngélt az öreg villamos; bicegett, bukdácsolt a szintoly vén síneken. A fák fölött ugrálni látszott a nap, amint a súlyos, feketezöld árnyékokból a fénybe ki-kiértek.

Az asszony feje is billegett, szemei hunyorogtak – nem tudni, vajon a rázkódástól, a be-beszikrázó fénytől, vagy azért, mert a férfi egyenesen ült a szemközti ülésen, és foncsorozott szemüvege mögül szinte farkasszemet nézett vele.

– A fia kórházban van még? – kérdezte.

Gúnyosan kérdezte, ebben biztos volt az asszony. „Mit hallhatott rólunk? Mit tudhat? Mindent akar tudni ez is?" Régóta nem látta a férfit, a nevére sem emlékezett már. Mégis kénytelen volt szóba elegyedni vele, mert a férfi köszönt neki, amikor fölszállt, és a kocsiban rajtuk kívül más nem utazott. „Tizenöt? Tizenhat éve költöztek el a házból? Tizennégynél biztos több!" Ettől megnyugodott egy kicsit. „Barikám akkor még éppen olyan kisgyerek volt, mint a többi... majdnem olyan!"

Megállóhoz értek. A kocsi megszokásból

lefékezett, noha senki se szállt se le, se föl. A széles út menti fák árnyékában hűsölő villák mintha kihaltak volna.

– Igen.

Az egyik kőkerítés tetején szürke macska nyújtózkodott, aztán visszafeküdt a meleg kőre aludni.

– Őhozzá megy látogatóba?

Szorosabbra fonta ujjait a süteményes csomagon. Tudta, hogyha igent mond, a férfi rögtön tovább kérdezősködik: „Ebben a szanatóriumban van?" Haragosan akart a szemébe nézni, de nem látott be a szemüveg mögé. „Hogy mer ez az ember vallatni engem?"

– Nem! – sebesen vágta ki a három hangot, védekező és elutasító gyorsasággal.

A férfi szemüvege megvillant, mintha lefelé nézett volna. Az asszony a süteményes csomag elé, a térde hegyére tette a kézitáskáját.

A villamos nyikorgott, csörömpölt. Hallgattak. Az asszony kifelé nézett, a százszor látott villák-kerítések hosszú sorára.

– Szép idő van – mondta a férfi.

A mélykék tiszta égen csak egy repülőgép benzinpárája fehérlett hosszú csíkban.

– Egy barátnőmet látogatom meg – mondta az asszony. „Minek beszélek ezzel az emberrel?" Nem akart beszélni senkivel, senkivel az égvilágon, különösen erről a dologról nem. Sóhajtott. „Ki nem tapintatlan, ki nem rosszindulatú, ki nem akar az én szerencsétlenségemben turkálni? Ki nem? Még ezt a karót nyelt kitudjahogyhívjákot is – akit

a vakszerencse valamikor néhány évre a mi szomszédságunkba vetett – csak az én bajom érdekli? Miért nem száll már le?" Megmozdult, táskáját és a süteményes csomagot magához húzta kissé, hogy fölállhasson, ha a kocsi megáll. Nem akarta, hogy a férfi lássa, hol száll le. „Inkább sétálok egy kicsit, vagy megvárom a következő villamost."

A férfi – mintha olvasott volna a gondolataiban – fölállt, megemelte a kalapját.

– Kezét csókolom. Én megérkeztem.

Az asszony biccentett.

– Jó napot.

A férfi zavartan igazgatta az ujjait az ülés támláján. Messze volt még a megálló.

– És jobbulást kívánok a kis... – nem jutott eszébe a gyerek neve.

– Az én kisfiamnak semmi baja! – Összeszűkült szemmel nézett a férfira. – Réges-rég nincs semmi baja!

– Ennek végtelenül örülök. Igen. És nagyon örültem a találkozásnak. Kezét csókolom.

Az asszony két megállóval odébb szállt le. Bár látogatási nap volt, de húsz forintot adott a portásnak, aki mint egy járandóságot, úgy vette át a pénzt.

Végigsietett a kaviccsal hintett kerti úton. Édes hársak illatoztak a feje fölött, a gyöpön fürge feketerigók szökdécseltek. A második pavilonnál találkozott a nővérrel.

– Ó! Lalika nagyon jól viseli magát! Olyan szelíd, mint egy... – megállt a szóval, szemeit kiszabadította az asszony szúrós te-

kintetéből – mint egy angyalka! – Rózsaszínű, kövér arcán mosoly terült szét a lelményétől. – Sosincs rá panasz, kérem! Bár minden beteg olyan lenne, mint ő!

– A főorvos úr bent van?

– Hogyne! Csak értekezik az igazgató úrral. De gondolom, hamarosan befejezik. Negyedóra, tíz perc, vagy annyi se kell már...

– A fiam?

– Ott van! – Vastag karjával platánoktól körülvett tisztás felé mutatott. – Ott van biztosan, ilyenkor mindig ott szokott lenni! Nagyon jól elvan ő, kérem! Az ő kis rétjén!

Az asszony toronyiránt indult, egyenes, kemény léptekkel. A cipője sarka bele-belenyomódott a talajba. A kis tisztáson, vadon nőtt pünkösdirózsa-bokor mögött meglátta a fiát. Fejét lehajtva, négykézláb állt a szikrázó zöld fűben. Odalopakodott, a süteményes csomagot letette a földre és kibontotta. A fiú a papír zörgésére fölrezzent, gyanakodva végigmérte az asszonyt. Az óvatosan leguggolt, elébe tolta a tortákkal rakott tálcát.

– Ne félj, barikám, csak én vagyok! Nézd, mit hozott anyu!

A fiú mord arcában ülő komor szemeiben pisla fény villant, bégetett kettőt, és odaporoszkált a süteményes tálcához.

1970

A GYUFA

A Vezértábornagy az üres – „Gyűjtsd a vasat és a fémet, ezzel is a békét véded!" föliratú – gyufásdobozt a hüvelykujjával fölpöckölte egész a cserepekig (ahol kisujjnyi, bársonysima por lepte már a léceket, elhagyott darázsfészkeket), majd mielőtt elkapta volna, keze fejével ismét a levegőbe ütötte.

Jancsi tisztelettel leste a mutatványt.

– Szemembe nézz, ha kérdezlek! Vagy nem mersz, Kismocsok?

– Miért ne mernék?

– Mert a tolvajok és hazugok sose bírták a tekintetemet!

A Szent Pók hálójába akadt méh valósággal nyüszített. A Vezértábornagy az ajtónyílásban feszülő hatalmas pókhálót figyelte, melyben szinte kedélyes hintázássá oldódott a méh élethalál-küzdelme. Csak a Szent Pók képes olyan hálót szőni, amely ilyen könnyedén kibírja egy méh vergődését! A Szent Pók maga egyelőre türelmesen várta a szemöldökfa egyik korhadt repedésében, hogy áldozata kifáradjon.

Jancsi nem mert hátrafordulni, hiszen ezzel

bizonyítékot szolgáltatna, hogy csakugyan nincs mersze farkasszemet nézni a Vezértábornaggyal.

– Szóval miért vetted ki?

– Semmiért. Nem vettem ki.

– Nem is láttad?

– Nem.

A Vezértábornagy végre rápillantott. Lassan, összehúzott szemmel, hogy legalábbis Jancsi veséjéig hatoljon a tekintete. E célból jobb szemöldökét lejjebb engedte vagy fél centivel. Baljával – melyben a középső ujja idegét kiskorában elharapta a kutya, s azóta csak mutatóujja támogatásával tudta mozgatni – megcirógatta erősen ütköző bajuszát, majd kisujja körmével finoman kikaparta szájzugából sárgára sűrűsödött nyálát.

– Tudod, hogy aki meglopja a KÖR-t, azt a Vésztörvényszék elítéli?

– Nem loptam semmit. Egy gyufaszálért úgyse ítélhettek el.

– Majd meglátod! Megismersz te még bennünket!

– A KÖR törvénye az igazság, nem?

– És az engedelmesség! És az, hogy az ellenséggel szemben nincs könyörület!

– Én nem vagyok ellenség!

A méh vergődése alábbhagyott. A Szent Pók méltóságteljesen kimászott üregéből, és rálépett a hálóra. Ráért. Egyelőre csak méregette a legmegfelelőbb utat. Az áldozat szárnya már alig rebbent.

– Megadta magát.

Jancsi megfordult, hogy lássa, mint végzi ki a méhet a KÖR szent állata, de a Vezértábornagy ráförmedt.

– Szemembe nézz, te tolvaj!

Jancsi szeme könnybe lábadt. Az elején megmondták neki, hogy ezer próbát kell kiállnia, és ha kiborul, elkergetik. Három hete söpörte az ólpadlást, ásta a kertet, fogdosta a legyeket a Szent Póknak, pucolta a többiek cipőjét, akik csúfolhatták Kakakolbásznak, Nyomottkának, Kismocsoknak, ami éppen a szájukra jött, és neki egy szóval szabadott csak válaszolnia: igenis! És ha elkészült, így kellett jelentenie: Kismocsok közlegény alázatosan jelenti Vezértábornagy úrnak, hogy a disznókat megetette! Piszkos körmeit tenyerébe vájta, hogy ne bőgjön, mint egy lány.

– Nyisd ki a mancsod!

Ha akarta volna, se tudta volna. Hogy puha gyerekkörmei elhajoltak, csontízei igyekeztek áthatolni ujjbögyén, hátha sikerül tenyerébe fúródniok.

– Na jó. Mi az első Törvény?

– Az igazság!

– És ki mondja meg, hogy mi az igazság?

– Te!

– Mi az, hogy te?! – üvöltött. Szétroppantotta a gyufásdobozt, és Jancsihoz vágta.

– Az igazságot a Vezértábornagy úr állapítja meg, akinek a parancsait mindig, minden körülmények között teljesíteni kell! – Csukott öklével eltúrta szemébe lógó haját.

A nagymama nem engedte rövidre vágni, mert szegény Anyu is ilyent viselt kiskorában, inkább csattal igyekezett kordába szorítani, de ő a lányos csatot gyűlésre jövet mindig elrejtette az orgonabokor tövébe, a sarkon.

– Szóval kinyitod a kezed?

– Nem. – A háromhangú szócska megnyugtatta. Pontosan érezte már a fájdalmat ujjaiban-tenyerében, s egyszeriben fölszáradt kibuggyanni készülő könnye. – Nem.

Muris volt látni, amint a helyéről fölpattanó Vezértábornagy nem meri hozzávágni a széket, hanem hülyén a földhöz csapja.

Abbahagyattam a legénységgel az ezüstfenyő-dugványozást. Körben, hosszú csíkban ásta föl a Kismocsok meg a Huszár az udvart a kerítés mellett; oda dugdosták le egymástól két araszra az ezüstfenyőről gyűjtött tobozokat. Ernő – magamban és néha négyszemközt szabad így szólítanom a Vezértábornagyot, mert unokatestvérek vagyunk, és amíg tartott a háború, és ebben a házban volt a németek, a magyarok, az oroszok, a bulgárok, meg mindenféle katonaság főhadiszállása (ez vasbeton ház!), nálunk lakott Ernő bácsival meg a nagymamával –, szóval Ernő azt mondta, hogy ha kikelnek az ezüstfenyők, borzasztó rengeteg pénzt kapunk majd értük, mert az ezüstfenyő majdnem annyit ér, mintha színtiszta ezüstből lenne. Mindenki egyből föl akart rohanni, de nem hagyhattam, mert én vagyok az Alvezértábornagy. Leszalad-

tam, aztán sorba állíttattam őket az őrmesterrel, és „utánam indulj!"-ra meneteltünk föl a göbék meg a süldők kifutója közötti létrán a Támaszpontra.

– Tökéletes! Tökéletes! A legjobbkor érkeztetek!

Állatira örültem a dicséretnek. Ő igazán nem szokott nyalni, és ritkán mondott ilyesmit. Kassi kis balhé készülődött. De az Ő szemében nem a szokásos tüzet láttam, hanem azt a furcsa üresség et, ami roham előtt szokott látszani benne.

A Szent Pók enni kezdett, vagyis még vagy már ott táncolt a félig becsomagolt méh körül. Letérdeltünk. Némán. Amióta egyszer a hülye Huszár – ez is új gyerek, csak valamivel régibb, mint Kismocsok – elröhögte magát, azóta Ő, vagyis Ernő nem engedi, hogy imádkozzunk.

– Ez az idő a legalkalmasabb a Vésztörvényszék ülésére! – jelentette ki Ernő. Ő ilyenkor is állva maradhatott. Karjait fölénk terjesztette.

A Kismocsok nem imádhatta a Szent Pókot. Neki az ajtókeretnek háttal, a sötét sarok felé kellett fordulnia.

Aztán fölálltunk, és az Őrmester sorakozót vezényelt. Mindenki fölkapta a lándzsáját, rohamsisakját (annyit hagytak ott a katonák, hogy abból iszik ma is a falu összes kacsája), és a hátam mögött sorba állt a Huszár, a két csúzlis Tüzér meg a kis dagi Talpas. A Repülős hiányzott egyedül, mert két hete eltörte

a lábát, amikor a Nagy Sárkányon megpróbált fölszállni a nagy ház padlásáról. Mi húztuk, ő meg leesett. Ernő bácsi, az Ő apja annyit röhögött, hogy százharminc kilóról egyből százötvenre hízott. Olyan kövér már, hogy az egész suli azt lesi, hogy mikor szakad be alatta a katedra. Elég ronda volt a Repülős lába, a csontja még a térdzokniját is keresztülszúrta, de láttam már különbet is. (A bombázás után például a röptér tele volt kézzel, lábbal, meg mindenféle belekkel.) És hogy visított a nyamvadt!

– Alvezértábornagy úr!

– Parancs!

– Jegyezze föl, hogy Talpas harcos sorakozó közben engedély nélkül vigyorgott!

– Igenis!

– Büntetése...

– Igenis!

– Büntetése az, hogy nem vehet részt Kismocsok próbaidős harcos fenyítésének végrehajtásában.

– Igenis!

Na hát ilyen Nagyfőnök volt Ő! Nála jobban senki se tudta, mivel lehet leginkább kibazergálni a szemétkedőkkel. És ilyen igazi katonai szavakat is tudott, mint „fenyítés" meg „végrehajtás". Hát lehetett volna más a Vezértábornagy? Na és idősebb volt mindannyiunknál, még nálam is három évvel, meg levente is volt egy hétig, de aztán nem járhatott ki többet a betegsége miatt. A gimnáziumból is ezért maradt ki. Apu szerint

kórházba kellett volna vinni, de Ernő bácsi azt mondta, hogy férfinak nem kell orvos, az meggyógyul magától is, ha akar, meg a nagymama se engedte, nehogy sugarazzák az agyát, és szocilistát csináljanak belőle.

A Vésztörvényszék ülése nem tartott sokáig. Ernő, vagyis a Vezértábornagy a Négy Lándzsa alól, az Igazság Székéből elmondta, hogy mi történt, vagyis a Kismocsok ellopta a Vésztartalék Gyufát a dobozból.

Az a hülye Kismocsok vagy megjátszotta magát, vagy igazából olyan seggfej volt, hogy nem tudta, mi az ábris. Csak térdelt előttünk, vigyorgott bárgyún, mintha még mindig a haverjai lennénk, és most egy kis finom balhét csinálunk, csak úgy, közkívánatra, és mintha nem ő lopta volna el tőlünk a Gyufát! Vagyis, mintha ma született bárány lenne. Hogy mit képzelt, gőzöm sincs. Ezért nem számít, hogy valaki jó tanuló, ez is jeles vagy kitűnő volt negyedikben, mégse volt sütnivalója.

Az Őrmester szabály szerint fölszólította még egyszer, hogy nyissa ki az öklét, és adja elő a Gyufát, aztán elítéltük. Egyhangúan. Megadásig szóló csiklandozásra. A dagi Talpas nem csiklandozhatta.

Mielőtt elindultunk volna a kertbe, állati dolog történt. A Szent Pók már teljesen összecsomagolta a méhet, és elkezdte kiszívni; a rohadt méh, amely eddig úgy tett, mintha már kinyiffant volna, hirtelen kiszabadította a fullánkját, és egész egyszerűen agyonszúrta

a Szent Pókot. Az meg placcs, egyből leesett a hálóról. Olyan hatalmas volt már, hogy puffant is, amikor a küszöbre esett.

Ernőnek rángatózni kezdett a jobb karja meg az arca. A haláli csöndben hallottuk a fogai kocogását. Végre legyőzte az első rohamot, és kitépte a Négy Lándzsa közül az egyiket, hogy üsse, ronggyá verje azt a mocskos, gyilkos méhet. A hülye lándzsa azonban beleakadt a tetőbe, és két cserepet levert. A lukon, a kék égből, vastag fénysugár ugrott be.

– Tűnjetek a francba! Mit álltok még mindig itt?

Vagyis nem bírtunk elindulni. Halál érdekes, vörös-fehér-barna szőrű bajuszkája tele volt apró izzadságcsöppekkel. Gyönyörűen csillogtak az Új Fényben. Lehet, hogy hülyeség, de én egy pillanatra megfeledkeztem a dologról, mert a bajuszkájáról eszembe jutott, hogy múltkor, a születésnapján megmutatta nekünk a janóját. Becsszavamra szőrös volt már, akárcsak a nagyoké! Én meg is foghattam a szőrét, mert én vagyok ugye az Alvezértábornagy, meg azon kívül az unokabátyám. Vagyis ahelyett, hogy megijedtem volna, inkább valami állati nagy szeretetet éreztem iránta, és azt mondtam:

– Meghalt szegény Szent Pók, de itt van helyette az Új Fény!

De ő ekkor már érthetetlenül rikácsolt, és a lándzsával ráhúzott a kezemre, hogy ne mutogassak, mert én is rászokom a lopásra.

Az új fény, vagyis az a rohadt sárga franc nem is volt igazán világos, mert szemét, meg rengeteg porszem nyüzsgött benne, és a Szent Pók egyébként is állatira utálta az ilyesmit.

A kertből hallottuk a lándzsa döngését a deszkapadlón. Biztos nem hagyott abból a mocsok méhből egy szemernyit se! A disznók megőrültek lent, az ólakban, és mint a veszettek rohantak a kifutó gerendakerítésének.

Kismocsok is vonyított. Csak úgy. Ernő bácsi kijött a tornácra.

– Na! Mi lesz ott? – kiáltotta, aztán bevonszolta a potrohát.

Nem tudtuk elkezdeni a dolgot. Az ilyesmit mindig Ő szokta irányítani. Személyesen. Elvégre ő a parancsnok! És csudára érti.

– Rajta! – parancsoltam, de csak álltak, mint a marhák. Nem hinném, hogy a Szent Pók halála lombozta volna őket ennyire. Az ilyen bunkók, mint ezek, nem értenek a szellemi dolgokhoz. Vigyorogtak. Mintha őket csiklandozták volna. Nem büntethettem meg mindenkit, mert akkor nem marad, aki végrehajtsa a fenyítést. Igaz, hogy egyébként elbírok minddel, de füleseket se oszthattam, mert piszokul fájt a kezem. Persze Őrá nem haragudtam. Joga volt megütni. Én voltam hülye. De a többiek még hülyébbek voltak.

Ha Ő ott van, nincs gáz. Tőlem nem félnek annyira. Mégis rendet kellett teremtenem. Ilyenkor a kicsivel kell kezdeni.

– Térdre! – parancsoltam a Talpasnak.

Az csak bámult a rózsaszín pofájából a savószín szemeivel. – Térdre! – s már intettem is az Őrmesternek. Az végre földhöz vágta. – Itt maradsz, és szót se szólsz, csak nézel! És csak akkor röhöghetsz, ha előtte engedélyt kérsz tőlem! Világos? – Amilyen seggfej, biztos nem értette. De betojt, és ez ugyanaz.

Na, az Őrmester végre lendületbe jött és lecsapta a Kismocskot. A Kiscsúzlis Tüzér a mellére ült a Nagycsúzlis a combjára. A Trombitás leszerelte a saruját. A Huszár kapargatni kezdte a talpát, az Őrmester meg a hónalját.

Persze nem röhögött. Olyan tetű módon csinálták, hogy nem is csoda. Tutira vette, hogy egyáltalán nem komoly a dolog. Pislogott, vigyorgott, vagyis élvezte. Rákiáltottam:

– Kinyitod a mancsod?

– Miért nyitnám? Ha úgy tartja a kedvem kinyitom, ha úgy tartja, becsukom.

Vettem egy hosszú fűszálat, és a fülébe dugtam. Erre végre megmozdult; szépen rángatózott, mint a meztelen csiga, amikor megsózzuk.

– Milyen?

– Próbáld ki magadon!

Pofon vágtam. A jó kezemmel. Erre nem számított. Mondtam már, hogy seggfej volt. Az Őrmester rám csodálkozott.

– Te is kérsz egyet?

– Dehogy kérek!

Ő is pofon vágta. A Kiscsúzlis az öklét kezdte nyitogatni; körmét belenyomta a csuklójánál a hüvelykujja tövébe. A Trombitás is föltalálta magát. Saruval verte a talpát, de ügyesen ám, érzéssel, csak a hegyével csippentett mindig pontosan oda, ahol a lúd gágog.

Most aztán röfögött, gágogott, vinnyogott a mocsok!

– Nagymama! Nagymama! – sivította, hátha meghallja az öreganyja a postán, és abbahagyja a bélyegek nyalogatását, hogy ideügessen egy szem unokájáért.

A markát mégse nyitotta ki.

– Gyáva! Gyáva! – ujjongott térden ugrálva a dagi Talpas. Bánta már, hogy röhögött sorakozó közben! Visszarúgtam a helyére, mert mégse csinálhatok segget a Vezértábornagy szájából. Ha egyszer ő megfenyítette, akkor nincs mese.

– A Huszár lazsál! A Huszár lazsál! – bőgte a Talpas. – Hadd álljak be a helyére!

– Nem lazsálok! – A Huszár is belerúgott a Talpasba. Röhögtünk. A Nagycsúzlis örömében ugrált a Kismocsok hasán. Ügyesen rúgott a Huszár, de megjegyeztem magamban, hogy a Talpasba csőrözött bele, és nem a Kismocsokba.

Lényeg, hogy ment a dolog. És ami a legkassibb, Ernő nélkül is!

Az orgonasövényen túl kolompolt a gulya. Nagy port vert az a pár tehén.

– Akasszuk föl a kecskéjét! – kiáltotta az Őrmester. Meg kell hagyni, Ernő és énutánam neki jutottak eszébe a legistenibb balhék. Ernő már meg is ígérte neki, hogy ha sikerül kinevelni egy frankó őrmestert, előlépteti kapitánynak. Talpas ismét ugrálni kezdett a térdein.

– Hadd menjek érte én! Hadd menjek érte én!

Megengedtem neki. Örült, mint majom a farkának. A Kismocsok kecskéje a ház sarkánál zabálta az akácleveleket. Az öreganyja szerezte valahonnan, mert a háborúban majdnem minden tehenet elszaszeráltak a faluból a katonák, és alig lehetett tejet kapni.

De a kecskét mégse akasztottuk föl. Egyrészt azért, mert a hülye Talpas megijesztette, és a kecske kibújt az orgonák között az utcára, másrészt azért, mert Ernő lejött a támaszpontról.

Már látszott rajta, hogy teljesen odavan. Mereven lépkedett, törött lándzsáját előretartotta.

Jelentettem neki alássan, hogy a Kismocsok *majdnem* megadta már magát.

Közben az Őrmester kerített valahonnan két bodobácsot, vagyis két olyan piros-fekete pöttyös bogarat, amik szüntelenül vonatoznak, vagyis izélnek, és bedugta őket a Kismocsok gatyájába. A Kiscsúzlis pedig térdeivel a két karját gyúrta, a bátyja már tiszta erőből ugrált a hasán, a szemét Huszár viszont összeveszett a Trombitással és pofozta, mert az állítólag a kezére ütött a saruval.

A Nagycsúzlis boldogan rikoltotta:

– Bepisált! Bepisált!

Tényleg kijött a leve.

Ernő már csak a fogai között tudott beszélni. A bajusza alján már nem izzadságcsöppek ragyogtak, hanem hab fehérlett.

– Engedjétek el!

A két Csúzlis Tüzér leszállt róla, fölállították.

– Bepisáltál, öcsi? Szégyelled magad?

Nem válaszolt. A Talpas közben visszajött, és gyorsan seggbe rúgta.

– Beszélj, ha a Vezértábornagy úr kérdez!

De ő csak hallgatott. A brunya még mindig csöpögött a klottgatyájából.

– Megtanultad, hogy milyenek vagyunk a tolvajokhoz?

Alig lehetett érteni a szavát. Már folyt a nyála. El kellett volna küldenem valakit a házba kanálért, hogy legyen mivel szétfeszíteni a száját, ha végképp elkapja a roham, de nem mertem megzavarni abban, hogy személyesen is kezelésbe vegye a Kismocskot.

A Kismocsok végre megmozdult. De a helyett, hogy rendesen vigyázzba állt volna, elindult a kertajtó felé. Az őrmester meg én kiabáltunk:

– Vissza! Vissza! Vigyázz! Állj vigyázzba!

A Vezértábornagy már nem bírt beszélni. Szemei kifordultak. Fél perce volt a rohamig.

A Kismocsok végül mégis visszajött egy pillanatra. Összekarmolt, véres, füves, sáros mancsát szemtelenül Ernő orra alá nyomta és kinyitotta.

Üres volt.

1971

ÁLOM

Nyárád felé, messze nyugatnak kerülve vonult Bali bég meg Chorseo bég a boszniai szpáhikkal; óvatosan, minden dombocskát, ligetet, bozótost fedezékül használva. Két század tatár szimatolt előttük-körülöttük – hármasával-ötösével. Szulejmán körültekintésre intette parancsnokait. Tudta, hogy most nem a Hunyadiakkal áll szemközt, de alaposan tanulmányozta a szerémségi, bánáti harcokról kapott jelentéseket, és nem becsülte alá Tomoryt.

A kisfiú a Borzi patak mellett egy csekély halom tetején ásta be magát; onnan jól láthatta őket, a Duna felé eső síkon álló két főseregét is. A balszárny janicsárjai tán negyven lépésre lehettek tőle.

Harmadszor *vállalkozott* erre az álomra. Azelőtt csak százszor, véletlenül és vágyakozva. Szívszorító felelősséget érzett az utóbbi napokban; az álom minden éjszaka magától értetődő természetességgel folytatódott. Nem álmodozott; amit éjszakánként megélt, kézzelfogható, kemény valóság volt; riasztó és kihívó, nem mérhető egy dinnyelopás izgalmával.

Hiába faggatta apját (aki tanította is őt, és

ráadásul éppen történelemből), nem tudott meg többet tőle a csata részleteiről, mint amennyi a tankönyvben állt.

– Nem mindegy, fiam? Nem mindegy? – mondta sebesen, és apró, fehér habszemcsék csillantak föl a szája két sarkában. Máris söpörte tovább az udvart; nyírfa söprűvel takaros, kerek kupackákba tologatta a port meg az éjjeli széltől szétszórt szemetet, így aztán lett munkája mindennapra.

– De ha Zápolya meg Frangepán időben odaér...

– Nem értek oda! – Apja kezében – akár egy lófarkas boncsok – diadallal magasba emelkedett a nyírfa söprű. – Így esett, mert így kellett lennie!

– De ha odaérnek – próbált ellenkezni –, talán mi nyerünk, és minden másképp lett volna, ami utána történt: Rákóczi, negyvennyolc meg minden.

– A világon mindig az van, aminek lennie kell! – zárta le apa a vitát, és söpört tovább. Rosszul állt a szénája az iskolában. Fél szünidőt szanatóriumban töltötte a szívével, amikor becsapott a bomba. A községi elnök, aki tanult mesterségére nézve ugyancsak tanár volt, lebukott valami sikkasztáson. Híre járt, hogy éppen az ő helyére készül: iskolaigazgatónak. Ezért söpörte folyton az udvart – társadalmi munkában. Készült arra is, hogy kimeszeli a vécét meg a tüzelőraktár épületét, de az egész környéken nem lehetett meszet kapni.

Az első éjszaka kis híján meglepték a portyázó tatárok. Az utolsó pillanatban sikerült a Borzi nádasába bújnia előlük. Észrevették, de a zuhogó esőben megereszkedett az íjuk idege, és tán nem is ért nekik egy jó, acélhegyű nyílvesszőt egy tizenegy-tizenkét éves gyerek hullája. Rossz magyarsággal csalogatták: „Jerki, jerki, nem bantunk!" Röhögtek közben, ugattak a maguk nyelvén, csánkig sárba merült lovaik lába cuppogott hozzá.

Csuromvizesen ébredt. Mellén – egy szál gatyában aludt – hosszú karcolás piroslott, mintha nád hasította volna föl a bőrét.

Ebéd után ment át a rendőrségre. Elégedett volt magával: milyen higgadtan tudott várakozni. Két fejelőmeccset vívott a községi rendőr nagyobbik fiával; mindkettőt simán elvesztette, egyaránt 6:2-re. Fáradt volt, nem figyelt, és egyszer sem vetődött, mint aki kíméli magát. Az iskolát az őrstől elválasztó kerítés mellett játszottak. Téglakerítés volt, a tetején habarcsba kevert üvegcseréppel. A rendőrék az őrsön laktak, mint ők az iskolában. Elöl volt a két helyiségből álló iroda, hátul a lakás: a kettő között a tornácon lécajtó képezte a határt, az udvaron drótsövény és orgonabokrok. Elöl fejeltek, hogy ne riogassák a baromfiakat.

Az iroda szárnyas ajtaja tárva volt, az utcára szolgáló rácsos ablak is, hogy legyen egy kis huzat. A rendőr a széles ablakpárkányon ült, és a géppisztolya táraiból szedte ki a golyókat. Amit az egyikből kivett, azt átrak-

ta a másikba. A fegyver a fogason lógott. Összesen öt tár volt hozzá. A rendőr utóbb elunta a játékot, és hátrament megnézni, mit művelnek a disznók. Az ajtót a huzat csapta be; a lakat pléhpántja nagyot csörrent rajta.

Vacsora után sietett a szobájába. A téglafalak csaknem olyan hideget árasztottak, mint „odaát" az esős, augusztus végi éjszaka. A kerti ásót a paplana alá rejtette.

Hajnal felé „érkezett meg". A török tábor őrtüzei Udvaron túl hunyorogtak. Ezt pontosan meg tudta határozni, mert a falu égett; különösen nagy lánggal a templom. A rongyos felhők között bukdácsolt a hold. Óvatosan fölkúszott a Borzi melletti halomra. Az ásó a keze ügyében volt; lefűrészelt nyéllel, amint este megcsinálta. Megásta a fedezéket. Sebesen dolgozott, hogy ne fázzon annyira. Elég hamar végzett; a föld puha volt, noha ragadt az ásóra. Nádat, gallyakat húzott a gödörre, belebújt. Guggolva, térdelve tűrhetően elfért. Nyárád felől lovasok közeledtek. Jól bevackolta magát. A lovasok nagy kurjantásokkal beszélgettek; jó kedvük volt, török foglyokat hajtottak kötélre fűzve. Két kopjás hirtelen kivált a csapatból, fölkaptattak a dombra.

– Kifüstöltük a kontyost Nyárádról, pajtás! – kiáltotta elégedetten az egyik. – Holnap adunk a többieknek is, csak a csuhás érsek ne aggodalmaskodna annyit!

– Az Úr Jézus szólna kendből! – felelt a társa.

Szívszorongva hallgatta őket. A legszívesebben kiugrott volna – „Itt vagyok! Holnap is veletek leszek!" –, ám a vitézek csak egy körültekintésnyit időztek. Lovaik kényeskedve kerülték ki a feje fölé halmozott galylyakat

Vacsoránál apa elégedetten mesélte, hogy az elnök, akit még mindig nem neveztek ki (az ő sorsáról se jött értesítés), bejött a tanévnyitó értekezletre, és a kollégák összemosolyogtak a háta mögött. – Értitek? – kérdezte a családtól jelentőségteljesen. – Szinte átnéztek rajta, mintha ott se lenne!

– A viselt dolgai után sose lesz olyan tekintélye, mint neked, szívem – mondta anya, és még egy szelet citromos tortát tett apa melegsárgán csillogó üvegtányérjába.

A kisfiú alkalmasnak érezte a pillanatot, hogy megkérdezze apától: mi lett volna, ha annak idején géppisztolytűz fogadja a janicsárokat.

– Huhu! – rikkantott apa. A körülményekhez képest igazán boldog volt, amitől úgy érezte, hogy még többet kell mutatnia. – Huhu! kisfiam! Pucoltak volna, akár az eszeveszettek! Az akkori háborúkban egyetlen tár teljes sorozatával egy egész ezredet meg lehetett volna futamítani!

– Annyi butaságot olvas össze ez a gyerek – mondta anya a nagymamának, aki fölcsillanó szemmel figyelte a társalgást. Nagyot-

hallott, és most apa kiáltozása megreszkettette a dobhártyáját; úgy vélte, hogy végre beszélget vele valaki. Mondta is:

– Bizony, kedves Bélám, a háborúkban mi mindig a rövidebbet húztuk!

Apa máskor érzékeny volt az efféle ódivatú megjegyzésekre, ám most önfeledten tüzelt a háromágú villára tűzött tortafalattal: – Tatatata! – Szinte belereszketett a nehéz csillár.

– Hiába lett volna géppisztolyuk, nem tudták volna megtanulni a kezelését – óvakodott elő fél napja emésztett aggodalmával a fiú.

– Mi van azon tanulnivaló? – hangoskodott apa. – Kibiztosítja az ember... – észrevette, hogy a fia nem érti – szóval jobboldalt, a csővég alatt van egy pöcök, azt kell előretolni, aztán nyomni kell a ravaszt, mint süket a csöngőt! – Kacagásától nyálas morzsák röppentek az abroszra.

– Ha mondjuk ott lehetnél a csatában egy mai géppisztollyal...

Apa hirtelen lehiggadt.

– Hogyan kerülnék oda?

– Csak úgy... kérdeztem...

– Hülyeség!

– A sok könyv megzavarta a fejét szegénykémnek – mondta védelmezőleg anya.

– A könnyek! Ó, a könnyek! – bólogatott a nagymama. – Egy háborúban több könny folyik, mint vér, és az asszonyokkal mégse gondol senki!

– De ha mégis... valahogy – próbálkozott a kisfiú.

Apa hátradőlt, fölszisszent a szék.

– Nem vagyok gyáva, tudhatod, fiam. Végigcsináltam a háborút, meg az egész történelmet, ami azóta itt lezajlott. Eleget kockáztattam a bőrömet. – Amíg kiitta a pohárból az aranyos hárslevelűt, rájött, hogy ezzel a hideg mondattal nem fejezheti be ezt az igazán vidám estét. – A mi fejünk fájjon Lajos királyé helyett is? – Fölborzolta a fia haját.

Kevéssel délután négy előtt érkezett „oda". A géppisztoly hideg lett a markában, ölét nyomta a négy tartalék tár. Semmiség volt elhozni őket a rendőrtől. Este, amikor a képesben megkezdődött a krimi, egy kidobott kókuszszőnyeg darabját fölvetette a kőfalra.

Az ajtóról lecsavarozta a lakat pántját. Visszafelé se vette észre senki. Az ágyban egyszer-kétszer kibiztosította, bebiztosította a fegyvert, kivette, visszatette a tárat, hogy menjen majd...

A janicsárok negyven lépésre álltak tőle. Megborzongott. Nem a szemerkélő esőtől. Tőlük, noha ugyanolyan arcuk volt, mint a faluban akárkinek. Magas, fehér süveget viseltek, kék köpenyt, kardot meg puskát.

Kilométeres soruk a Borzin keresztül messze nyúlt; Ibrahim nagyvezír vértes dsebedsijeinek tömör rendjéig. Túlnan az arc-

vonal ismét janicsárokkal folytatódott, egész a Duna-széli erdőig. A török síposok-dobosok hátborzongató zenebonájába belebuffantak az ágyúk. (A magyar ágyúk; Szulejmán híres francia tüzérsége némán rejtőzködött valahol a dsebedsik tengere mögött.) Csupán egy sortüzet lőttek, középre, néhány török ló megugrott, mások fölfordultak, de a golyók java a két sereg között hullott le. Tompa dübörgéssel, csörömpöléssel megindult Tomory nehézlovassága. Oszlopban. Piros-kék-zöld-aranyos köpenyes, esőtől fénylő páncélú lovagok szálfa kopjákkal: egyenest a dsebedsik szívének. Azok is megindultak; ám lassabban, óvatosabban.

A janicsárok mozdulatlanul várták a magyar jobbszárny rohamát. Oszlopban közeledett ez is, mint a kilőtt nyíl.

Nyárád felé, messze nyugatnak kerülve lopakodott Bali bég meg Chorseo bég a boszniai szpáhikkal, óvatosan, minden dombocskát, ligetet, bozótost fedezékül használva. Két század tatár szimatolt előttük-körülöttük. Szulejmán körültekintésre intette parancsnokait...

Tomory lovagjai már félúton jártak, Batthyány jobbszárnya két nyíllövésnyire. A jajabasik sípjai túlsírták a zenebonát. A janicsárok első sora előrelépett, és a már földbe döfött villákra támasztotta a nehéz spanyol muskétákat.

Kidugta a fedezékéből a géppisztoly csövét.

Tomoryék összeroppantak a dsebedsikkel. Mint a nehéz kő a sekély vizet, úgy fröccsentették szét őket. Batthyány kopjásai szinte a fülébe kiáltották a „Jézus, Jézus"-t! Boldog izgalom fogta el: végre! végre itt lehet, ahol minden magyarnak kéne lennie!

Az irányzékon keresztül fölmérte, mekkora mozdulat kell a janicsárok első sorának lekaszálásához. Azok fölemelték a kanócot; egyszerre, fegyelmezetten.

Kibiztosított, már húzta is a ravaszt.

Az utolsó, amit még hallott, a francia tüzérség háromszáz ágyújának iszonyú dübörgése volt.

1974

TRAGÉDIA

A tragédia azzal kezdődött, hogy Ádám Jenő (Ádám úr, avagy mérnök úr) szeretkezésben részesítette özv. Koren Györgynét (Éva), egy záportól fülledt nyári délután – miközben az asztal sarkáról lerakott vízipálma bólogatott, és a szobából kiűzött másik két tisztviselő a kezét tördelve toporgott a dohszagú, köves folyosón.

Az eset (a tragédiával együtt is) szokványos főnök-beosztott kalandnak tűnne, ha

1. Ádám úr annakelőtte valaha is megcsalta volna a hitvesét, aki négy egészséges gyermekkel (a. fiú, b. lány, c. ikrek: ca. fiú, cb. lány) ajándékozta meg;

1a. Ádám úr nem munkaerőként kezelte volna valamennyi női beosztottját;

1ab. szemet vetett volna bármelyikükre;

1aba. férfiúi érdeklődését Éva *valaha* is fölkeltette volna, azzal együtt, hogy Éva ugyan már életének azokat a lépcsőit tapodta, melyeken a nőknek a legjobban a lila ruhák állnak, viszont nem akárhogy villogott bennük (vö. 13aba. pont);

1abb. férfiúi érdeklődését Éva az adott pillanatban fölkeltette volna;

2. titokban tették volna;
2a. bárhol másutt;
3. kéjvágy vezette volna Ádám urat;
4. férfiúi hiúság;
5. Éva bárkivel, bármikor kacérkodott volna férje disszidálása, majd halála óta;
5a. Ádám úrral bármikor előtte
5ab. vagy akkor;
5b. Évát hivatali előrejutás reménye,
5ba. vagy bármilyen előnyszerzés szándéka vezette volna.

Maradjunk a történteknél, noha az egyoldalú előadás mindig pontatlan, az esetleges tanúk vallomásai viszont összekuszálhatják a szálakat.

Ugyanolyan nap volt, mint a többi. Menetrend szerint érkezett a zivatar; annak rendjemódja szerint dörgött és villámlott. Ömlött az áldás. A gépek álltak. Mindegyik ott, ahol a fölszikkadni nem akaró sár elakasztotta – mindenesetre messze a learatásra, behordásra váró gabonától. Kezelőik cigarettáztak, szalonnáztak az aratógépek plexikabinjában, a brigádvezetők nehéz gumicsizmákban caplattak egyiktől a másikig; hátha megjelenésükkel csodát tesznek, és a fölázott föld megbírja a nehéz gépszauruszokat.

Az iroda ablakpárkányán doboltak a kövér vízcsöppek, a villámok be-beragyogták hideg fényükkel a bútorokat. A telefon olykor csöngött, majd reccsenve csattant, amikor mint rossz hír hozóját lecsapták. Máskor süketséggel próbálta menteni a bőrét sze-

gény, ilyenkor fontos = hiábavaló kapcsolatok megakadályozásával vádolták, tehát bűnössége mindkét szempontból beigazolódott.

Aznap konokul hallgatott, hiába kurblizták (szinte a pribékek az inkvizíció alá vont karját), mégse vallott; még azt se ismerte be, hogy Alsópusztán ugyanúgy szakad, mint Fölsőn.

– A franc! – csak ennyit mondott neki Ádám úr. Nyirkos inge ujjával megtörülte csuromvizes homlokát, és visszavonult a szobájába.

– A férfiak csak szitkozódni tudnak, vagy még azt se! – küldött feléje egy mérgezett nyilat Éva még jókor, hogy a szűkülő ajtónyíláson utána surranhasson. Egyféle nyila volt, egyfajta méreggel, de millió példányban.

Nyul Esztike (Nyulné) fölemelte szemüveges orrát az üres nyilvántartókönyvből, amely csak a két kezének nyirkos zsírfoltját őrizte. Boldog volt, hogy nem kell tétlenkednie a nyugdíjban, és boldogtalan, mert még munkátlanabbul telt az ideje, mint odahaza, ahol legalább ápolgathatta a sok húsevéstől köszvényes férjét.

– Ádám úr nem rossz ember – rebegte óvatosan, de őszintén, mert

6. Ádám úr nem volt *jó* ember;

7. családján kívül csak a munkának élt, ezért

7a. gondosan válogatta a beosztottait;

7b. törődött velük;

7ab. Esztike neki köszönhette a nyugdíjkiegészítést

7ac. s azt, hogy akár éjt nappá téve bizonyíthatta volna be, hogy különb munkaerő bármelyik fiatalnál;

8. hogy közbejött az eső, arról Ádám igazán nem tehet.

Éva nevetett. Kacagott. Erőszakoltan, kapkodva, ahogy az esőcsöppek szedték a lábukat a párkányon. Előrehajolt a ceruzáját fölemelni (melyet egy pillanat múlva a hatás kedvéért az asztalra akart dobni), ekkor a szemközt ülő István (tervstatisztikus) tekintete melegségre vágyó kígyóként besiklott dús, lila pulóvere kivágásába: a fantázia csúszdáján messzebbre és mélyebbre, mintsem a fénytan törvényei engedték volna. Még dobolt a nevetése, amikor hátradőlt a zsákmányaival: az ujja közé csippentett, s máris elejtett ceruzával, meg István elejtett tekintetével, tőből megrántva szegény fiú látóidegét, kegyetlenül megcibálva képzelete gyökeréig.

- Féreg, akár a többi!

Mivel a beszélgetés hónapok – mit hónapok, évek! - óta ismétlődött, Esztike bátran előhozakodott immáron hagyományos érvével, melyet a következő okokból nem unt ismételni:

9. keresztényi türelemben nevelkedett;

9a. sose vesztette el a reményt, hogy egyszer a társalgásnak új medret szabhat;

10. köszvényes, öreg férje esetét általánosítva rég nem asszonyi szemmel nézte a férfiakat;

11. Éva sose szokta végiggondolni mások mondanivalójának a lényegét;

11a. ez a veszély ezúttal sem fenyegetett, mert Éva – székében (kéjesen) hátradőlve – önmagába merült.

– Főnöknek jó. – Nyulné csak ennyit mondott.

Éva következett:

– Egy férfi mindig *csak* férfi! –,

majd István a soros megjegyzésével, amelylyel

12. mintegy meg akart bizonyosodni az asszony tisztaságáról;

13. halvány ajánlatot tett neki az ő megismerésére:

– Nem ismer maga minden férfit, Évike! – Szavai szárazon lebegtek a párás levegőben. Éva elfújta őket egy forró sóhajtással:

– Bár egyet se ismertem volna!

A burkolt kérdést válasz nélkül hagyta, az ajánlatot eleresztette a füle mellett. Eszményien felelt tehát a fiatalembernek, akinek csak diákkorában jutott egy akármilyen lány, akivel a biológia tankönyvnek a „Nemi működések" c. fejezetét futólag gyakorolhatta.

12a. István látatlanban gyűlölte néhai Koren Györgyöt, aki ezt a tökéletesen érett asszonyt érinthette,

12aa. majd elhagyta;

12b. meghasadt volna a szíve, ha az asz-

szony akár csak sejteti, hogy Korenen kívül bármikor, bárkivel...;

12ba. most, nyomban, ha friss csalódást hoz a tudomására;

13a. minden föltűnés nélkül való ajánlkozása bármikor fölélesztheto maradt, így

13aa. megúszott egy visszautasítást;

13ab. megúszta, hogy ajánlatát határozottabb formában meg kelljen ismételnie;

13aba. kertelés nélkül ki kelljen mondania, hogy megvész érte, annyira kívánja;

13b. megbeszélje vele a lebonyolítás miként jét;

13ba. mert például ha a pletykás faluval dacolva éjnek évadján beoson hozzá, kockáztatja, hogy

13baa. anyuska megtudja, hogy nálánál több mint tíz évvel idősebb asszonyhoz jár;

13bab. Éva kislánya fölébred;

sőt! 13baba. esetleg nem is alszik, hisz már tizenkét éves, és az anyja szerint rengeteget olvas;

13babaa. vinni kell neki valamilyen ajándékot;

13babab. beszélgetni kell vele;

13babac. miről?;

13babad. ha mégis sikerül megszólalnia, *abban* a helyzetben miként fogja szólítani a kislányt?;

13babae. miként szólíttatja magát a kislánnyal?;

13babaf. miről fog vele beszélgetni, ha már végképp nincs miről beszélgetni?;

13babag. no és hogyan tovább azután?
viszont 13bb. arról szó sem lehet, hogy az ő lakásán bonyolítsák le a dolgot;

13bba. hová lenne addig anyuska?
egyrészt: 13baa.,
másrészt: 13bbaa. anyuska sose szokott elutazni;

13bbab. ráadásul a vérnyomása nemcsak magas, de ingadozó;

13bbaba-13baa. és István kamaszkora óta egyetlen rettegésben él, hogy fiát egy arra érdemtelen némber elcsábítja, márpedig ő minden némbert érdemtelennek tartott, tekintve, hogy neki a fiatalabb nőkről volt olyan véleménye, mint Évának a férfiakról általában;

13bbb. ha anyuskát sikerülne is valahogy eltávolítani, ki vigyáz addig a kis Évire?

Az idő nem engedte, hogy a további lehetőségeket is ugyanilyen alapossággal végiggondolja. Ádám úr sem, mert kirobbant a szobájából.

– A vécékulcs? – kérdezte dühösen, mert a fényesre kopott szögön nem találta. Istvánnál volt, mint mindig.

– ...bocsánat... – a tervstatisztikus hosszas körítés közepette rebegte, hogy bocsánat, elfelejtette visszaakasztani, éppen most akarta, és így tovább, de megint nem maradt ideje; Ádám kiviharzott a szobából, lába csattogott a padlón, akár a szélhordta zápor odakint. Egy szót hajított maga mögé:

– Franc!

István újabb bocsánatot hebegett, Éva fölcsattant:

– Tuskó!

– Bocsánat, de én...

– Melyikük nem az? Se a helyére nem tudják tenni azt a vacak kulcsot, se tisztességgel elkérni!

– Kérem! – Éva azonosította Istvánt ebben a minősítésében Ádámmal, ami ugyan tervstatisztikusként fölmagasztalta, de férfiúi mivoltában sértette. Tisztelte és rettegte Ádám urat, akit beszélgetni még senki se hallott, de cselekedni mindenki látott. Télen (ugyanolyan latyakos volt, mint a mostani nyár) Sihák, a tanyagazda kilépett. „Csak." A szolgálati lakásban viszont bentmaradt. „Csak." Ádám úr lábtöréssel kórházban, a főkönyvelő szabadságon – és így tovább. István volt a főnök, tehát továbbította az ügyet a jogügyhöz. Ádám úr pedig, amint a járógipszével megérkezett, fölrakatta egy teherautóra a Sihák családot, és hazazsuppolta Szabolcsba. Istvánnak eleinte csak ennyit mondott: „franc", de amikor az beszélgetési szándékkal a jogi rendezés útját próbálta vázolni neki, hozzátette: „hülye".

Özv. Korenné (sajnos? – mert ettől a pillanattól kanyarodtak el az események a többi hivatali délután történéseitől; itt rejlik rövid boldogságának és tragédiájának csírája) nem szűnt meg beszélni:

– ... a többi... – ismételte, nem másodszor, hanem gyors egymásutánban többször is, de ez a *többi* már nem a férfiakat jelentette

általában, hanem a volt férjét – elhagyatottságának és özvegységének okozóját.

– Évikém, Évikém! – csitítgatta Nyulné. – Mindenki olyan, amilyennek Isten teremtette!

– Mit véded őket? A te urad is csak azért nem szökött el Amerikába, mert a köszvénytől nem bír járni!

Istvánt az Ádám úrral való azonosítás egyrészt sértette (ez vért kívánt!), másrészt önbizalommal töltötte el.

– Magának rossz, ha vagyunk, még roszszabb, ha hiányzunk! – Fölkiáltásával el is jutott bátorsága legvégső határáig. Bár ne tette volna. A bátorság pálmájaként ugyan napvilágra kerül az igazság, ez azonban sose maradhat megtorlatlan.

– Nekem? – sziszegte Éva.

– Magának... – bólintott fejbólintó István ösztönösen, aztán folytatta volna, hogy megmagyarázza:

14. magának még nem szabad ilyen szélsőségesen ítélnie;

14a. túlságosan szép ahhoz, hogy ilyen keserű legyen; sőt, miért ne?

14aa. fiatal;

14b. gyönyörű arcához nem áll jól a harag; fájdalom, csak makognia sikerült, mert

15. elveszett a tengernyi lehetőség között;

16. a körülmények meggátolták;

– Franc!

16a. Éva szemének villámai jobban vakították a kintieknél;

16b. szíve bentről préselte sűrűsödő vérét;
16ba. a fülledt levegő kintről fojtogatta;
16c. férfivágya hajtotta;
16ca. esze fékezte;
16cb. gyávasága ;
vagyis 15–16 cb. újabb végtelenbe vesző oksorozat törte kerékbe a nyelvét.

– Úgy! – Éva fölállt. Hullámzott a teste. Lüktetését a zivatartól-emberszagtól terhes sűrű levegő hajszálpontosan továbbította Istvánhoz. Szegény öreg kamasz már nemcsak látta, de *érezte* is az asszonyt, mintha sikerült volna túljutnia minden akadályon – beleértve azokat is, amelyeket a kis Évivel való beszélgetés, sőt anyuska eltávolítása jelentett... Nyöszörgéséből egy értelmes szó elkülönült:

– ... viszont...

Nincs tanú, aki legalább megközelítőleg vissza tudná adni azt, amit ez a báva szó Évából kiváltott:

17. rikácsolásának csupán foszlányai maradtak fönt;
18. tettlegességéből csak a puszta tény.
17a. István utólag egyetlen szóra emlékezett: *borjú*;
17b. Nyulné: semmire;
17c. Korenné: előzményekre;
17ca. iszonyúan fájt a feje;
17cb. reggel óta váratlan hőhullámok gyötörték;
17cc. István sunyisága mindig is a férjét idézte föl, aki ugyanígy lapított, sündörgött

folyton, amíg egy útlevelet össze nem nyalt magának a nehéz években;

17d. Ádám (elfelejtett törülközőt vinni magával, és a folyosón rázta le a kezéről a vizet) két teljes mondatra: *Hat esztendeje bámul és vetkőztet a szemével! Mért nem ugrik már?*;

17e. Viktor bácsi, a tanyagazda éppen jött jelenteni, hogy fölnyergelte a homokfutó kancáját Ádám úrnak, hátha azzal ki tud vergődni az elakadt gépekhez; ugyan nagyothallott, és ráadásul alig lépett még be az épületbe, megesküdött volna, hogy a *borjú* (lásd: 17a.) nem hangzott el, ám sokkal inkább az erősen lehatárolt jelentésű *tinó*...;

18a. Éva István képébe vágta az asztali naptárát;

18aa. István: rögtön az elején, ám

18aaa. véletlenül;

18ab. Nyulné: közben;

18ac. Éva: nem emlékezett, de sosem vitatta.

Ádám úr általában sokkal többet adott a higiéniára az átlag mezőgazdászoknál, most az ülepébe törülte a kezét, és berohant a szobába. Viktor bácsi sem vesződött tovább a csizmájára ragadt sárral, hanem utána!

Ádám egy szempillantás alatt fölmérte a helyzetet. Nyulné megpróbált az események elé vágni:

– Frontátvonulás...

Hamisságát Ádám még egy francra se méltatta.

Viktor bácsi is belépett. Látta a sápadt Nyulnét, a zöld Istvánt, a püspöklila Koren-

nét, a szoba borongós homályába szürkülő, földre szállt, fehér iratokat. Rögtön tudta, hogy az események nem az ő tanyásgazdai hatáskörébe tartoznak. Csak egyet szólt:

– A kanca...

– Kifelé – szólt csöndesen Ádám. Talán bólintott is Viktor bácsi felé; az öreg mindenesetre úgy érezte, hogy ő meg az üzemágvezető egyetértenek. Éva leroskadt a székére, a többiek kivonultak. Pontosan ez is volt a parancs értelme. István átérezte, hogy minden elveszett. Búcsúpillantásával megbocsátott Évának.

Ádám úrral a Magasságos is csak zivatarral, mennykövekkel fegyverkezve hadakozhatott; emberfiának ő lehetőséget se hagyott erre. Ennek jegyében zárta be az ajtót.

A hármakat a szemérem elhajtotta az ajtó elől, a kötelességtudat pedig a bejárathoz terelte, hogy elhárítsák az esetleges betolakodót, ámbár az ítéletidő még a kutyákat is az óljukban tartotta.

Istvánt főbe kólintotta a valóság egyszerűsége. Az általa ismert legbonyolultabb és legbizonytalanabb jelentésű szóval próbálta ellensúlyozni:

– Bárhanem...

Nyulné 19. örült;

20. irigykedett;

21. nem értett semmit;

19a. keresztényi lelke mártíromságra vágyott, (meg is érintette a blúza alá rejtett kis aranykeresztet) és most legalább közvetve végigszenvedhetett egy bűnt;

19b. örült annak is, hogy nem közvetlenebbül szenvedhette;

20a. irigykedett, mert nem közvetlenebbül szenvedhette;

20b. ad 19b–20a.: nem Éva helyébe vágyott, hanem a bűn apróbb részleteiből érezte magát kirekesztye.

21a. Ádám urat *majdnem* olyan jó kereszténynek tartotta, mint saját magát;

21b. egy jó keresztény miként vetemedhet ilyesmire?;

21aa. Ádám úr *csaknem* olyan szorgalmasan dolgozott, mint ő;

21ab. a francon kívül káromkodni nem hallotta;

21ac. alig ivott;

21ad. ritkán dohányzott;

21ae. nem nőzött;

21af. rendszeresen behívta őt a nyugdíjból, noha kis aranykeresztet rejtegetett a ruhája alatt;

21ba. a kereszténységről alkotott fölfogásuk gyökeresen különbözött:

21baa. Nyulné (Esztike) nem szerette a felebarátait;

21baaa. lehetőleg olyanokkal érintkezett, akiktől némi szenvedésre számított;

általában: 21baab. egy katolikus államvallású országban ezerszer rosszabbul érezte volna magát, mint az ateista szocializmusban, amelyben haláltmegvető bátorsággal osonhatott a délutáni litániára;

különösen: 21baac. férje mókázásai lehervasztották, köszvénye földerítette;

21baad. Éva dühödt kirohanásaival szemben a türelem erényét gyakorolhatta;

21baae. István szenvedő anyásságát, huszonöt esztendős kisfiúságát megérthette – mint gyermektelen öregasszony;

21baaf. megadással nyelhette Ádám úr mogorva francait;

21bab. Ádám úr csak az alapparancsot vette komolyan;

21baba. nem tételezett föl Istenről ilyen (21baab–21baaf) kicsinyességeket;

21babb. szerette felebarátait, ahogy önmagát:

21babba. ugyanolyan kemény munkát követelt tőlük, mint amilyent ő maga végzett;

21babbb. nem paráznaságból (vö. 3. pont), hanem éppen felebaráti szeretetből részesítette szeretkezésben Korennét;

21babbc. ha nem is tárgyilagosan, de odaadó szakszerűséggel hajtotta végre a tettét – miként jó orvos a műtétet;

21babbd. mint idegen asszonyokhoz nem szokott férfi, a megfelelő izgalmi állapot elérése végett állandóan a feleségére gondolt;

21babbe. csak azonnali beavatkozással remélte megmenteni az asszonyt a bármely pillanatban bekövetkezhető idegösszeomlástól;

21babbf. Éva az utóbbi hónapokban egyre rosszabbul végezte a dolgát – noha annak előtte ragyogó munkaerő volt;

21babbg. a betegséget-ellustulást miként

magának nem kívánta, ugyanúgy felebarátjának sem óhajtotta;

21babbh. tettének következményeit nem láthatta előre.

Mivel Nyul Esztike a 21ba. pontból következőket nem értette, ennélfogva azokat végig sem gondolhatta. Ezért csak egyet sóhajtott:

– Mégis...

Viktor bácsi nem volt elméleti ember.

– Aminek meg köll lenni, annak meg köll lenni! – mondta, és elindult az istálló felé; meglazítani a kancán a hevedert, ne szorítsa fölöslegesen szegény párát.

Hideg szél zúdult be utána, égzengés és talán asszonyi nyögdécselés is, de ez utóbbi inkább a másik ajtó mögül származott.

Álltak, ácsorogtak, tördelték a kezüket a küszöbön: Eszükbe se jutott, hogy betegyék az ajtót – ne prickoljon rájuk a járdára zuhogó eső. István végképp belegabalyodott a dolgok egyszerűségébe, Esztike szerény vigaszt meregetett a szoknyája alá áramló, kellemetlen, nyirkos hidegből.

Szenvedő meg nem értettséggel (István), szenvedő megértéssel (Esztike) mosolyogtak egymásra, amikor Éva fölsikoltott odabent. Kint éppen villámlott, ám a villám félútján megakadt, cikázó nyilai összegubancolódtak. Az égzengés csak megkezdődött, majd gyorsan hörgésbe fúlt. A tájat-eget fojtogató felhők egy szemvillanás alatt szétszaladtak.

Szájuk kinyílt a csodálkozástól: (Éva szája nyitva volt, a szeme csukva, mégis káprázott,

akár a kintieké) vakító napsütés öntötte el a földet.

– Hö! – mondta az istálló ajtajában Viktor bácsi.

*

Esztike és István az éjszaka folyamán – egymástól függetlenül – azonos belátásra jutott. Indokaik száma végtelen volt – mindmind alapos, és egyúttal beláthatatlan sokaságú további magyarázat szülője. Elősorolásuk nem csupán fölösleges, de lehetetlen. Ha egy mondatba akarnók kényszeríteni a lényeget, azt mondhatnánk: csalódtak az eszményeikben. Nos, ezért döntöttek úgy, hogy *arra* a helyre soha többé be nem teszik a lábukat. Emberi méltóságuk meggyalázásának érezték már azt is, hogy akár az iroda kilincsét meg kelljen érinteniök.

Ennek ellenére reggeli kötelességeiket ugyanúgy végezték, mintmás napokon. Anyuska sajnos olyan éles eszű volt, hogy – ha István reggeli közben akár csak egy szót is szól a dologról – mindent kiszedett volna belőle. A fiú gondolni se akart többé Évára. Úgy állt (ült) anyuska előtt a konyhaasztalnál, mintha lebukott volna az asszonnyal anyuska előtt – *azért*...

Esztike egyszerűen csak takarékosan őrizgette a szenvedéseit. Ha jókedve támadt, előszedett belőlük egy gondolatnyit, és rögtön helyreállt a lelki békéje. Esze ágában se volt

akár egy csipetnyit is átengedni belőlük a férjének.

Így esett, hogy a templom előtt fölültek a tanyaközpont felé menő buszra. Ott szépen leszálltak, elballagtak az irodáig, bementek, és leültek az íróasztaluk mögé. Kizárólag azért, hogy nyíltan közöljék elhatározásukat Ádám úrral, és még egyszer – utoljára! – a bűnösök szemébe nézzenek.

Nem sikerült.

Éjszaka erős, meleg szél szikkasztotta a földeket, és Ádám úr már pirkadat óta a határt rótta. Éva asszony pedig nem lesütött szemmel fogadta őket (amelyet föl lehetett volna feszíteni, hogy belenézhessenek), hanem kacagó, nyílt tekintettel, friss kávéval, csacsogással, kislánya levelével, amelyben a kis Évi megírta, hogy remekül érzi magát a nagymamánál: arrafelé alig esett eső, úgyhogy nagyokat focizik a réten a fiúkkal. „Szégyentelen!" – gondolták magukban elkeseredetten, és az irataikba mélyedtek. A kávéjukat is az asztal fölé görnyedve szürcsölték ki. (Abban a testhelyzetben rendes ivásról szó sem lehetett, ámbátor a kávé Éva asszony minden eddigi hasonló kísérletét messze fölülmúlta ízben-zamatban.)

Nem bírták sokáig.

Még el sem indult a földekről az első, gabonával rakott teherautó, Esztike már lerohant a mázsaházba. István azzal a nesszel követte, hogy segít neki. Képtelen volt akár a tervre, akár a statisztikára koncentrálni.

Bárhová nézett a szobában: asztalra, szőnyegre, ablakpárkányra, újra fölállított naptárra, vízipálmára, olajkályhára – mindenről az jutott eszébe, hogy talán ott, azon, az alatt, a mellett történt a tegnap délutáni *dolog* Éva és Ádám között.

Este se tértek vissza. István búfelejtésül megkísérelt segíteni a zsákolóknak. Biztos megbírt volna hatvan kilót, ám amikor az első zsák dús derekát magához ölelte, Éva jutott eszébe ismét, és csöndesen összerogyott.

– Istók uccse, nem neki való! – nevettek pirosló fülébe egy többértelmű szójátékot a rakodók.

Elbujdosott.

Éva serényen dolgozott. Rendbe hozta az elhanyagolt levelezést, lefűzte az okmányokat az irattartókba, gondosan jegyezte a telefonokat (mert a készülék is megjavult valamiképpen), és ha kellett, önállóan intézkedett. A fontosabb híreket – olykor a kevésbé lényegeseket is – továbbította a többi tanyára; azonban Ádámot sehol sem sikerült elérnie: vagy továbbment már a jámbor, öreg kancán, vagy még nem érkezett meg.

Türelemmel várta napszálltáig. Amikor elfogytak a papírok meg a telefonok, friss zsömléket vajazott, vastag szalámiszeleteket dugott a pocakjukba, és bekészítette a kávéfőzőt.

Ádám csonka köszönést morgott, amikor belépett az irodába. Fölmarkolta a rá váró leveleket, aztán bevonult a szobájába. Éva elpirult a meglepetéstől. Utánament a jegy-

zettömbjével, és beszámolt neki a telefonokról. Ádám éhesen falta a szalámis zsömléket.

Amikor már minden indoka elfogyott, hogy a belső szobában maradjon, a másik lábára állt. Ádám az utolsó zsömlét rágta.

– Sok a munka?

A férfi kerek, barna szemét a csodálkozás keskenyre húzta. Mondta volna azt, hogy

22. kevés?;

22a. elment az esze, hogy ilyen butát kérdez?;

22aa. franc?;

vagy 23. sok?,

23a. rengeteg,

23b. satöbbi?

Elnyelte a zsömle maradékát, s ezzel a kettejük közti utolsó kapocs is elenyészni látszott. Éva kétségbeesetten fölkiáltott:

– Rögtön kész a kávé!

– Kösz. – Ádám a levelekbe mélyedt.

Évát megerősítette a kicsinyke szófarkinca. Még nem volt bátorsága kimondani a kérdését: kipenderült hát, és előszedte a cukrot, a poharakat.

Mint a boldogságába, úgy kapaszkodott Ádám íróasztalának a peremébe.

– Mit csinál ma este?

Ádám hűséges szívében lakó feleségét Éva két erős kezével megszorongatta. Most jött rá, hogy tegnap délutáni cselekedetének összes következményét (lásd: 21babbh. pont) nem látta előre. A felebaráti szeretet gyakorlásának két módja:

24. szeretet = gyöngédség,

25. úgy, mint tenmagadat = igazságosság közt mély szakadék tátong.

24a. Kihez legyen gyöngéd?

24aa. feleségéhez=felebarátjához?;

24ab. Évához = felebarátjához?;

24b. hogyan?

25. legyen őszinte = igazságos, fittyet hányva a gyöngédségnek = Éva iránti felebaráti szeretetnek?;

25a. nyíltan mondja meg: ugyanazt, mint – a tegnapin kívül – minden más este?;

25b. szigorúan: mi köze hozzá? – mert tényleg.

25c. semmit?

25d. válassza a rideg *francot?* (Isten azt se kívánhatja az embertől, hogy megtagadja önmagát!)

A 25c. mellett döntött. Úgy akarta ejteni, hogy a 24. pont szellemében hangozzék:

– Semmit –,

ám Éva érzékeny, szerelmes füle számára a szó 25d.-nek hangzott.

– Isten vele – mondta csöndesen.

Kiment.

Soha többé nem látták a környéken. Emléke se maradt. Esztike még az őszön meghalt, Istvánnak anyuska váratlanul feleséget szerzett. Az iroda ugyan kigyulladt és leégett a bedugva felejtett kávéfőzőtől, .de Ádám a bűnt magára vállalta.

1976

ROMÁNC

Kedves Csebi!

Ne haragudj, hogy ismeretlenül zavarlak soraimmal, de amióta először megmutattak a lányok, csak rád tudok gondolni. Még álmodtam is veled! De ne nevess ki miatta. Augusztus nyolcadikán láttalak meg először, amikor titeket a fürdőbe vittek, minket pedig az orvostól kísértek vissza a körletre. Másodszor pedig szept. 27-én, amikor kint voltunk a körlet udvarán, és téged az alakinál a nevelő megfuttatott. Akkor határoztam el, hogy írok neked, mert muszáj írnom, érted?

Engem Gerhát Magdolnának hívnak, de a lányok csak Viccesnek szólítanak, mert olyan vidám természetem van. A hajam igaziból bronzvörös. Egy kicsit talán magas vagyok hozzád (173 cm), de most már úgyis kiment a divatból a tűsarkú. Mellbőségem 95 cm, derékbőségem 73 cm, csípőm 92 cm.

A balhém tt. lopás, magánlaksértés, 3 rendbeli, amiért csöveztünk víkendházakban. Ítéletem 1 év nyolc hónap. Ha megkapom a harmadot, jövő év június 6-án szabadulok.

Ha nem dobod el a levelemet és tetszem

neked, akkor a válaszodat a Vöröshöz juttasd el a konyhán, ő továbbítja. Egy doboz cigiért.

Sz. Cs.
Magdi, vagyis Vicces

Édes Magdi!

Borzasztó nagy boldogságot szereztél nekem a leveleddel. Én már másodszor vagyok itt, és sajnos tudom, mit jelent egy szerető szív e bűnbarlang kellős közepén.

Sajnos én csak jövő év október 28-án szabadulok negyeddel, ha minden jól megy, és sajnos tudom, hogy a lányok nem tudnak várni annyi hónapot.

Én is hallottam már rólad. Szeptemberben az alakin szándékosan rontottam el a lépést, és majdnem fogdát kaptam, amiért a ti kerítésetekig elszaladtam. Akkor láttalak, a drót mellett álltál egy másik lánnyal, aki két kavicsot ütögetett össze. Már akkor nagyon tetszettél, drága Magdim. Még verset is írtam, mert szoktam, a többieknek is

Oly messze vagy tőlem
Hírt se hallsz felőlem
Este is képeddel alszom
Éjjel is rólad álmodom

Fáj az álom kedvesem
Mert nem lehetünk kettesben
De eljön az is, hogy karomba zárlak
Mert egy a mi kettőnk sorsa

A Vörös megkapta a cigit. Kettőt akart a szemétláda, erre ígértem neki egyet szólóban, mire behúzta a farkát.

Csebi

Drága Csebi!

Olyan boldog vagyok, hogy válaszoltál! Az őrmester asszony meglátta a levelet, de sikerült egy másik papírt adnom neki. Azóta nagyon figyel, mert szimatot kapott.

Én voltam az a lány, aki a kavicsokat ütögette össze a kerítésnél. Azért csináltam, hogy odanézzél.

Ne hidd, hogy én olyan lány vagyok, aki el tudja felejteni azt, akit igazán szeret. Én tudok várni akármennyit, egyszer már vártam egy fiúra majdnem egy teljes évet 15 éves koromban. Miatta szöktem meg az intézetből, ahova azért kerültem, mert a szüleim elváltak, és mi négyen voltunk testvérek, amit három lány és egy fiú képez. Egész életemben csak az övé voltam eddig, és nem is akartam másé lenni, míg téged meg nem szerettelek, és ezután már senkié se akarok lenni rajtad kívül egyetlenem, és meg foglak várni, akármikor szabadulsz.

Ölel és csókol

Vicces

Ha nem hiszel nekem, higgyél ennek a pecsétnek; megharaptam az ujjam, és idecsöppentettem a vérem.
Ha szabadulsz, a nénikémnél keress: Budapest XIII. Huba u. 6.
özv. Vincent Jánosné
Vigyázz a Vörössel, úgy drukkolok!

Csillagom!

Szeretlek Csillagom
Szeretlek nagyon
Te vagy a szemem fénye
S a szívem reménye

Ha rád gondolok Csillagom, verset írok folyton, szalad a ceruzám a papíron, varázsol sok fura alakot, és én bámulom, hogy mit tudok.

A Vörös miatt ne izgulj, különb hapsikat is elintéztem már. Sajnos én ilyen vagyok, könnyen forog az eszem, de könnyen eljár a kezem is, ezért vertek rám három évet. Jobb, ha ezt most tudod meg, mert ha megcsalsz, akkor sajnos már késő lesz. Ehhez tartsd magad, édes Magdim. Sajnos én már rengeteget csalódtam az életben a korom ellenére, és megtanultam, hogy a hűség és a szeretet mindennél többet ér.

Sok-sok szeretettel ölel és csókol:

Csebi

Drága Magdi!

Mért nem válaszoltál?
Vörös azt állítja, hogy továbbította a levelet!
Válaszolj! írj! Válaszolj! Írj!

A te Csebid!

Magdi!

Láttalak a mosdónál.
Elfordultál? Véletlen? Szándékos?
Mit jelentsen ez?

Csebi

E pár sort búcsúzóul írom, hisz érdektelennek tartom ezután megsebzett szívvel veled kapcsolatban lenni. Te mitsem törődve elraboltad boldogságom álmát, s közben szíved vágytól muzsikált. Sajnos minderre akkor fogsz gondolni Magdi, mikor minden késő már. Sajnos nem tudlak én sem feledni téged, fájó szívvel mégis gondolni tudok arra, hogy lesz még tavasz, lesz még boldog nyár. Hiába hívnám már vissza boldog ifjúságom, hisz te máris megcsaltál már.
Amióta szótlanul, de jelentősen elváltunk egymástól, oly egyedül árván vagyok.
A búcsú levelem ezzel befejezem, melyben utolsó meleg ölelését és csókjait küldi az, kinek szomorú a szíve, de vidulni akar,

Csebi

1976

REND

A házat az asszony sértette meg. Csepülte pucoktúrásnak, ólnak, romnak, hullaháznak, trágyadombnak, odúnak. Szavától elsápadt a moha a nádtetőn, köhögött a kémény, csikorgott a konyhaajtó üvege, pörgött a meszelés a paticsfalról, a kislány pedig sírtrítt a bölcsőben; bömbölt szegényke örökké. Az ember hallgatott. Hallgatott hét közben is a városban, az építkezésen, hallgatott szombat-vasárnap odahaza. Sohase költözött volna el a tanyáról, ha *az* el nem unja az asszony rikácsolását, és össze nem dűl. De összedűlt egy égiháborús hétfői éjszakán, maga alá temetve az asszonyt meg a kislányt. Az ember nem maradhatott ott, mert *ott* nem volt már.

A munkásszálláson együtt lakott vele pár hétig egy alak, aki folyton a szabadságról pofázott. Sok idegen szót tudott, mivel fölső iskolákat járt, amíg rá nem unt a tudományra. Azidőtt a munkások életét akarta átélni, belülről, s természetesen a kétkezi munkát mint olyant.

Az az ember majdnem háromszor beszélt vele.

– Marhaság – mondta neki először a munkásszállás hálójában.

– Miért? – kérdezte a kíváncsi értelmiségi kedvesen. A közbeszólás ridegsége ellenére úgy érezte, hogy végre közel férkőzhet egy dolgozó lelkéhez.

Az ember hallgatott. Hanyatt feküdt az ágyán, a fölső matrac lógó ülepét bámulta. A vaságy szürke kerete körülzárta (védelmező-leg?) akár egy (négyszögesített) bűvös kör. A másik nem is mert melléje ülni – a szomszéd ágyra telepedett.

– Vallja be, barátom, hogy maga is vágyik a szabadságra. A szabadság mindenkinek fontos, hogyan lehetne marhaság?

– Mert az. – Az ember a feje alá csúsztatta a kezét, óvatosan, nehogy átnyúljon az ágykeret védővonalán.

– De hát... – az értelmiségi bizalmaskodva áthajolt a két ágy közötti szakadékon, ujja csaknem megérintette a kopott festésű vasat; aztán mégse; dologtalan, vékony ujjai táncoltak fölötte, kapdostak, mint lepkék a tűz fölött, majd hirtelen összegörbültek, visszahúzódtak, gazdájuk nem merte átlépni az illendőség határát, legalábbis testileg: keze helyett szavakat küldött a másik ágy felé. Nedves, meleg szavakat, pszichológiából tanult lágy kiejtéssel bocsátotta ki őket dús szakálla-bajusza közül. (Az e-ket édes dunántúlias ä-kkal fűszerezte.) A bajusz, a szakáll, sőt a haj pamacsai nyájasan integettek utánuk, mint a peronon maradt kedvesek keszkenői.

Nem tudni, mi lett a szavakkal A munkásszállás sűrű levegője általában csak káromkodásokat, éles pörlekedéseket bocsátott át, a sima csevegést fölitta, mint a spongya.

Az ember nem figyelt. Hogyan lehetne az ember szabad, amikor meghal? A beszélőnek fiatalos külseje volt; huszonévesnek látszott, holott valószínűleg elmúlt már harminc, ki tudja, nem fontos, a fiatalos külsejűek nem mutatják az öregedés jeleit, el se jutnak odáig, mivel időnap előtt meghalnak. Persze nem fogalmazott meg magában ilyesmiket (rá se nézett a másikra, a buggyos matracot bámulta a feje fölött), csupán tudta.

Második beszélgetésük a Kecske Sörbárban zajlott, ahol az ember minden szombaton megivott huszonöt korsó sört. Átlagban. Olykor többet, máskor kevesebbet, aszerint hogy a könyöklő, a pénztáros, a csapos és a vécé közti útvonalat be tudta-e járni anélkül, hogy a mintás kőpadló fekete kockáiról lelépett volna. A szakállas a tizenhetedik korsó után érkezett, a tizennyolcadikat ő fizette.

Az ember kibámult az ablakon, a Kecske utca girhes madárcseresznye-fáira. A levelek már kiasztak rajtuk, elernyedtek, csak a kegyes szélcsönd tartotta őket odafönt. A szarkaláb águegyeken (az öreg, őszi levegő ráncai?) apró, barna gyümölcsök. Gyümölcsszemecskék?

Ő kezdte a beszélgetést.

- Minden olyan, amilyen. Ha másmilyen lenne, akkor más lenne. Ha annak a fának

– teszem azt – szeme lenne, akkor bekívánkozna ide a kocsmába, és kihörpintené a maga sörét.

Az értelmiségi udvariasan mosolygott (mosolya nem látszott a sűrű szőr alatt), már megfeledkezett múltkori előadásáról. Egyelőre fölhagyott a világmegváltással; életformakutatásra adta fejét. (Az alapoknál kell kezdeni: előbb a *mi*, utána a *miért*, és csak legvégül a *mit!*) Az alkoholizmusról kezdett értekezést. Természetesen általánosságban, nehogy megsértse emberét. Beszéd közben szőrzetét huzigálta; a csimbókok tövén kúposan megnyúlt a bőr, mint megannyi kifakadni készülő kelés. Egyébként jól állt neki a szakáll meg a bajusz, mert a hús esetleges, lompos táskákban borította arckoponyáját. A szőrbozont fölött például egyenesen bájosan hatott fehér, pingponglabda-szerű orra. (Az ötödik korsó tájékán pirosodni kezdett, a kilencediknél elzsibbadt.) Még elsőéves egyetemista korában vágta sutba borotváját, forradalmiságból; különbözni akart a szüleitől, akik a maguk képére és hasonlatosságára formálgatták – akár Isten Ádámot –: mindenáron értelmiségit akartak faragni belőle.

A kocsmán végigsétált a Karmester. Táskarádióját a bal kezével a füléhez szorította, jobbjával vezényelt. A Szabad Európa teenager party-ját hallgatta, régi Beatles-számok mentek.

– Az operát szeretem – súgta két ütem közt a körülállóknak.

Az ember hallgatagon járta útját a könyöklő, a pénztáros, a csapos és a vécé között a fekete kockákon. Amíg a korsóját kiürítette a könyöklőnél, a villanyrendőrt bámulta. Piros. Sárga. Zöld. Igen. A piros még a száz, vagy ki tudja, hány lóerős kamionokat is megjuhászította, pedig azokkal a távolság se bír óceántól óceánig, a zöld pedig milyen könnyen lódította ki őket a Kecske utca fekete bazaltkockáiról!

– Babona? – kérdezte a szőrmók a huszonhetedik korsó után. Ekkor zsibbadt el az orra.

Az ember piros kockára lépett. Egy pillanatig beledermedt a tévedésébe, aztán kifordult az ajtón. A Karmester átszellemült arccal követte. Jobbjának érzékeny mozgása sorra csalta elő a táskarádióból a „Sárga tengeralattjáró" taktusait.

– Hiába, nincs gyönyörűbb az operánál!

A daru egy hétfői délelőttön ölte meg a szakállast. Az ember fönt ült a gémnél a kis üvegkalitkában, a szerencsétlen flótás pedig odalent téblábolt; tán egy meleg szót keresett az építkezés hegy-völgyei között. Éppen összeveszett a feleségével; miatt ő Göcsejben faggatta a parasztokat az elvándorlás okairól, az asszony összeszűrte a levet a fodrászával Kiábrándult a szociológiából, mivel a parasztok a munkásoknál is zárkózottabbaknak bizonyultak. Egy betontálcán állt éppen, onnan kiáltott föl az emberhez:

– Maga az?

A daru hajszálvékonynak tűnő kötelein lengett a betonelem. A gém lassan fordult vele, ormótlan vasszerkezetéhez nem illő könnyedséggel. A szürke égben föloldódott a négy acélfonal – a panel alacsonyan szálló felhő. Dehogy. Negédesen táncoló kígyó, amely áldozatát bűvöli. Aztán lecsapott. A csörlőben reccsent valami, és a panel a tálcára zuhant.

Az ember verítékes homlokát törülgette az üvegkalitkában. A daru már elfordult a tetthelytől, szemérmesen, szégyellősen, a sodronyok végén enyhén lengett a panel, mintha bólogatna, beismerné bűnét. Lent, a tálcánál, összeszaladtak a népek. Az áldozatra már ráborították a barna csomagolópapírt; ilyen esetekben mindig kerül valahonnan, a föld alól is, még ha éppen hiánycikk is az egész országban.

Az ember kigombolta kabátját. Csuromvíz volt. Végiggondolta az elmúlt másodperceket. Gombok-fogantyúk, a vezérlés valamennyi szerkezete a helyén. Épen. A csörlő is rendben működött, amikor *utána* fölemelte a panelt. Valamennyi mozdulatot elvégezte a kritikus pillanatokban, amelyek az óriás hibátlan működéséhez szükségeltettek, pontosan, az előírt szertartásrend szerint. Elődje tanácsát követve megpaskolta a toronytraverz mind a négy lábát műszakkezdéskor, köszönt a gépnek rendesen – és mégis. Ölt. Minden ok nélkül.

Az ember tudta, hogy a világban rend van. Rendnek *kell* lennie, különben lehullana a nap az égről, a csillagok járása összegabalyodna, nyáron esne a hó, a fák a kocsmában könyökölnének, a rigók gyökeret eresztenének, az emberek mészárolnák egymást. Az van, ami van, ami van, az olyan, amilyen, mindennek oka van – mert ha nincs, ha egyetlen csavar meglazul, ha egyetlen fűszálnak lába kél – vége az egésznek.

Megindította a hídon a futómacskát. Befelé. A szégyellősen csóváló panel egy minutáig a helyén maradt, mint aki csodálkozik, aztán fölágaskodott (tán ellenkezett?), de az acélkötelek maguk után rántották. A macska vinnyogott, a híd csikorgott, a kötelek pengtek, a panel zúgott – sikított, szétszaladt odalent a nép! – aztán...

– Drannnggg! – fölbődült a torony, amint a panel a lábának csapódott. Ripityára ment a kalitka üvegezése, az ember alig bírt a helyén maradni. De megkapaszkodott, visszaküldte a macskát a megrepedt panellal erőt gyűjteni, aztán ismét neki a lábnak!

– Drannnggg! Prinn! Priiiin! – a toronytraverz ordított, acéllábának elemi szálacskáiban nyikorgó visítások rohantak föl a kalitkához könyörögni, pörgött a festék, kopogott a hulló betontörmelék a panelből, de egybemaradt, acélhálója összetartotta a harmadik rohamra.

Negyedikre már nem volt szükség. A to-

ronydaru megadta magát. Térdben meggörbült, aztán utolsót kiáltva előrezuhant, majd elfeküdt mozdulatlan, mint a gerince tört kígyó az útpadkán.

1977

MEDVEFOLT

Leninkörúthy Jolán életjelenségeket produkált a konyhában. *Állt.* Tenyerét édesanyjától örökölt matlaszé pongyoláján *nyugtatta.* A matlaszé helyenként selymesnek bizonyult (mint édesmama kislánykori keze? mint Jolánka kislánykori keze édesmamáéban? kislánykori kezük?), másutt, ahol kikopott, ott érdes, akár a papa szerszámnyélen edzett marka. Visszasimogatott? A testes ige a kelmének is életjelenséget tulajdonít... mit tulajdonít? Létrejött volna nélküle a kézfogó édesmama, papa és Jolánka között? Sőt, ha játszanánk a szavakkal – és a szavak is belemennének a játékba –, oda jutnánk, hogy igazából a matlaszé produkálta az életjelenségeket Jolánkástul, tenyerestül, szülőstül, emlékezetestül... Hoppá!

Jolánka azért többre volt képes a matlaszénál: tekintetét körbehordozta a konyha tárgyain, a bútorokon (vén szútár mind), a foszlott kéztörlőn, édesmama és papa esküvői fényképén.. A spahelten. (Görbe lábakkal készült, de a lábak azóta szétcsúsztak, mint a kisborjúé. Ikszbe.) A hideg spahelten álló virágcserepeken. Három: egy anyósnyelv,

egy karácsonyi kaktusz, egy muskátli. A muskátli virágozni készült: már eldöntötte, de még nem tette meg. A legmagasabban álló bimbó, valamint a füstcső és a papáék esküvői képe közé radart feszített egy pók. A testéből készítette, kőkeménynek mutatkozó nikkelacél szálacskákból? Vagy másból? Jolánka *nem vizsgálta* meg közelebbről. Tekintete *továbblebbent* a falikút fényes rézcsapjára. Megült rajta, de Jolánka *nem gondolt* rá. Az ejtővezetékre se gondolt, holott az szólt neki: *hörgött, szörcsögött, kért* valamit, de Jolánka *nem törődött* vele. Nem törődött a könnyű széltől rezgő kényes tujalombokkal, kertben és a kerten túl szürkéllő óriás betonkockákkal. Unokahúgával sem, Leninkörúthy Leával, aki apja Papagáj utcai lakásában ugyancsak életjelenségeket *produkált,* legalábbis úgy *vélte,* mégse, másként vélte, hisz arra gondolt, hogy élete nagy döntését fogja mihamar meghozni (zuhanyozás közben): elhatározza, vagy sem, hogy feleségül menjene vőlegényéhez, Zeöldség-Gyümeöltsössy Zsolthoz, vagy sem – a lakás már megvan, azaz meglesz! A víz tajtékzott a rózsából, bizsergette Lea bársony bőrét, forrón reáfonódott, ahogy Zsolt sosem fogja tenni. Lea tűrte, érthető, viszont a nehézkes mozgású, harminchat fokos vőlegényt se zavarta ki tudatából...

Hagyjuk őt. Hagyjuk édesapját is, dr. Leninkörúthy Frigyest, a jóhírű ügyvédet, miután Jolánka őrá sem gondolt, holott az

ügyvéd az ő pörében ült a bíróságon, ráadásul egy szigorúan vett életjelenséggel foglalkozott: tárgyalás közben elnyelt egy ásítást, és most erőst *aggódott,* hogy nem fog-e fölfúvódni, lévén, hogy ami bent van, az előbb-utóbb ki akar jönni, s a tárgyalóteremben erre kevés a lehetőség. Dr. Frigyes a helyes döntések embere volt, kellő képességek birtokában, és íme, a kicsinyes körülmények mégis hatalmaskodtak fölötte.

Jolánka – mondottuk – őrá sem gondolt (a pörre sem). Nem soroljuk föl, mire nem gondolt még Jolánka, csupán a pontosság kedvéért írunk ide egy hasonlatot: nem gondolásainak száma egyenlő π tizedeseivel. (Lám, a szavak nem minden játékban hajlandók részt venni: a hasonlat fogta magát, és állítássá változott.) Egy tényt föltétlen el kell ismernünk ténynek; hiába nem gondolt reájuk Jolánka, Lea és atyja, doktor Frigyes, nem hagyott föl a maga életjelenségeivel (egyelőre), és soha életében nem gondolt annyit a nénire, mint a mai napon!

Jolánka tehát *állt,* tenyere pedig nyugodott a sokat emlegetett matlaszé pongyolán. Kalandozó tekintete most a képeken *időzött:* szülei esküvői fotójának két alsó sarkába tűzött levelezőlapokon. Az egyik saját kislánykori arcmása *volt* – első áldozásának idejéből. Fotó Borgula műtermében ül (ül?) a fényképész barokk karosszékében, fehér ruhác skában, akár a másikon a gyermek Lenin. Puffi arcocskájukat csöppet előre, ugyanakkor

picit félrehajtják; Vlagyimirka kissé komolyan balra, Jolánka a szent áldozás, a kakaó és a mazsolás kuglóf áhítatos emlékétől eltöltten jobbra. Hajuk egyaránt szöszi és bodor, gyöngéd ívű szácskájukon puha mosoly, mondhatnánk: puszis, nózijuk pisze, tekintetükben ugyanaz a tűnődő, bölcs komolyság. Ugyanaz. Hat-hét éves korukban ugyanaz. Aztán teltek-múltak az évek, Jolánka semmiféle tettet nem vitt véghez. Berakólány lett az Athenaeum nyomdában, s onnan ment nyugdíjba, Vlagyimirka pedig... tudjuk. Tán, mert Jolánka más országban élt? Errefelé más idők jártak? Később született, ráadásul nőnek, s akkor még nem volt egyenjogúság? Egy szembetűnő különbség azért mutatkozott a két gyermekarc között: Jolánkának volt medvefolt a homlokán, Vlagyimirkának pedig nem. Pusztán ezért nem küldtek volna Jolánka arcmásával díszített képeslapot se Moszkvából, se máshonnan sehová? Ez a jegy indította el őket két ellenkező úton? Ezért nem ment férjhez soha Leninkörúthy Jolán? A medvefolt lenne felelős azért, hogy Jolánkát 1932-ben, a nagy gazdasági válság idején, megerőszakolta a gépmester a papírhengerek mögött? Ki mer ítélni?

Jolánkának mindenesetre tetszett a gépmester, hogyne tetszett volna, hiszen gépmester volt, derék, vállas, kackiás bajuszú, tehát védekezett; ütött, karmolt, harapott, nem adhatta olcsón a lányságát, nehogy azt higgye a gépmester, hogy ő is *olyan,* mint a

többi, akit csak úgy be lehet húzni a papírhengerek közé az éjszakai műszakban! Tehát küzdött a becsületéért; némán, de keményen. Aztán elveszett. Kapott érte egy puszit a medvefoltjára (ernyedten feküdtek az összegyűrt csomagolópapíron), meg egy mondatot. (Ekkor a gépmester már a derékszíját csatolta, és a behajtott ablak üvegében vizsgálta összekarmolt ábrázatát.)

– A fene egyen meg.

Több személyes szó az életben nem esett köztük. Jolánka megőrizte a mondatot. És ha olykor megsimogatta homlokán a medvefoltot, emlékezett (a medvefolt pihés volt, selymes, akár egy pandamaci bundája; Jolánka testének legsimogatnivalóbb tája), emlékezett, de hogy mire, az ő titka. A két levelezőlap tán behatárolja gondolatait. Ha igen, akkor emlékeit nem tekinthetjük szimpla magánemlékeknek, részint az elmúlt hosszú évtizedek, részint Vlagyimirka jelenléte miatt. Jolánka emlékezetét akár a század történelmének minősíthetnénk, jogunk van hozzá, hisz mindkettő kifürkészhetetlen, legkivált utólag.

Jolánka sok évig őrzött fényképet a gépmesterről. Szintén levelezőlap volt, különleges, vastag papíron. Vállalati kiránduláson készült; a cseszneki vár leomlott bástyájára támaszkodott a himpellér, mosolygósan, kackiás bajusszal, akár egy ligeti hintáslegény, de nem, inkább gőgösen, mintha ő döntötte volna le a két méter vastag kőfalat. Élvezte a napsütést, mitha megérdemelte volna, s

levett napszemüveggel állta soros babájának a csókját. Napszemüvegét könnyed csuklómozdulattal átlógatta a kis ribanc válla fölött. Midőn Jolánka fölfedezte a gépmester pozitúrájának mélységeit a képen, életében először *forradalmi tettre* ragadtatta magát. (Szerényebben szólva: *cselekedett.*) Előbb összegyűrte, mintha megfojtani akarná. A vastag karton persze *túlélte,* csupán összegörbült, fidibusz alakú lett. Jolánka meggyújthatta volna a tűzhalálra *ajánlkozó* fotográfiát, megérdemelte volna, ám az eset a szobában történt, ott pedig se gyufa, se sparhelt, ki kellett volna jönni, de ennyit nem ért. Az asztalra lökött kép naivul bízott a menekvésben; óvatosan, kis pöccenésekkel nyújtózott, megpróbált kisimulni, s közben megmutatta, *fölkínálta* Jolánka repegetni vágyó ujjainak a törésvonalait. A halálraítéltek önkéntessége! Ők is egyenes derékkal, leeresztett vállal, kinyújtott nyakkal ülnek a kivégzőszékben, szolgálatkészen *együttműködnek* a hóhérral, szabaddá teszik az utat, megmutatják a célt a pallosnak. (Ha kapkodnák a fejüket, le se lehetne bonyolítani az eljárást...)

– Ssssrr! Srsrs! – Huszonhétszer, s az ocsmány emlék huszonnyolc darabra szakadt. Jolánka lihegett. Lesöpörte a papírficniket a földre, aztán kiment a konyhába. Nem söprűért-lapátért; egyenest a szekrényhez lépett. A gömbölyű unikumos üveg kitöltötte a markát, akár egy izmos férfiváll, zsigereit átjárta, betöltötte a sűrű likőr tüzes keserűsége.

Dr. Leninkörúthy Frigyes mélyre jutott családi nimbuszt emelt ismét magasra. Nem hasonlított a nővérére. Senkire se. Ő hatott, alkotott, gyarapodott. Keményen dolgozott a diplomájáért, de megszerezte, épp a legnehezebb időkben (az évszám mellékes). Kitűnő adottságokkal rendelkezett;

1. Negyvenesztendősnek született – ifjonti hebehurgyaság ennélfogva sosem térítette el soron lévő céljától.

2. Rögtön tudott teniszezni – halálig űzhető sportág,

3. „ „ úszni – „ „ „ .

Amint már esett szó róla, a helyes döntések embere volt, aki nem a kegyes véletlennel intéztette ügyeit, hanem a legmellékesebbnek látszó dolgokban is maga határozott. Két példa:

1. tarokk helyett bridzsezni tanult, s lám, az előbbi játékot napjainkban csupán múzeumból szökött öregurak játsszák,

2. őszülés helyett a kopaszodást választotta már gimnazista korában. Az idő pedig újfent őt igazolta; galambősz iskolatársai manapság jó hatvanasnak látszottak, s ráadásul előbb-utóbb az ő hajuk is kihull (két rossz), míg ő húsz év múlva is negyven lehet – ha kedve tartja, tar feje bőre nem fog megőszülni (egy rossz).

Mindene megvolt, ami kellemesen befolyásolhatta tudatát, ami hiányzott, azt megszerezte.

– Itt van! – mondta dr. Leninkörúthy

Frigyes a lányának. Lea beült mellé az autóba, és megsimogatta az irattáskát. Aztán megcsókolta a papát. Csókos kedvében volt. Csodálatosan indult a nap. Ragyogással, forró zuhannyal, amitől kitágulnak, mélyet lélegeznek a pórusok, utána hideg tussal, amitől viszont összehúzódnak, és selymesség-ruganyossá varázsolják a bőrt. Lea bőre ilyen volt, eltekintve a talpától, amely viszont kissé ráncossá ázott – de a kedves cipő eltakarta.

– Zsuuu! – Dr. Leninkörúthy szeretett sportosan indulni. A sport serkenti az emésztést. A tárgyaláson elnyelt ásítás nem találta helyét a gyomrában.

Lea hátradőlt az ülésen. Az irattáskát ölbe vette, lovagoltatta dús combján, akár egy kisgyermeket – vagy egy nagyobbat.

– Simán ment?

– Miért ne ment volna simán? – Dr. Leninkörúthy sebességet váltott, mert lefelé robogtak a hegyről, az új lakótelep kockái közé. Karcsú toronydaruk *gémleltek* az ormótlan betontömbök fölött. Itt-ott zöld dudvával befutott zöld dombocskák – a ledöntött régi házak maradványai – reménykedtek, hogy megérik a telet, és akkor tán szánkópályául szolgálhatnak a lakótelepi gyerekeknek. Oktalanul, hisz se szürkék nem voltak, se szögletesek; a Rend Szelleme már elindította ellenük a földgyalukat. De nem róluk van szó.

Lea megsimogatta apja kezét a sebességváltón. Férfikéz volt, erős, meg is érdemelte.

– Mit fog szólni az öreglány?
– A végzés jogerős, mit szólhatna?
– Nem úgy értem.

Dr. Leninkörúthy az erő és a jog pozíciójából szemlélte és intézte nénje ügyét; a morális megítélést teljes egészében őrá óhajtotta bízni. Úgyis azt mond, amit akar, s az úgyse ér többet annál, ami. Leára pislantott a tükörben: csak nem lett moralista? Aztán elrántotta a kormányt egy kátyú elől. Ilyenek az új utak. Már látszott a kis, emeletes, egykori villa, melyben Jolánka bérelte a maga szobakonyháját a földszinten. Egy föltaláló építtette, aki negyvennyolcban Amerikába távozott (meghalni!). Meredek teteje volt az épületnek, manzárddal, előtte tetőterasz, s az egész csupa ablak. Csillogott mind az őszi napsütésben a kerti tujafák mögött. Két hónapja dőlt el, hogy nem lesz rajta márványtábla a föltaláló nevével, fala se lesz, ablaka se, tujafás kertje se, mert rontaná az új városnegyed egységes képét. A lakók szép, modern lakást kapnak majd a panelházakban.

– Úgyse tudná megszokni.
– És *azt?*
– *Azt megszoktatják* vele. Az unikumról pedig leszoktatják. – Dr. Leninkörúthyt földerítette saját szójátéka. – Jobb lesz neki.

Hát igen. Jolánkát a család fekete bárányává tette a töménytelen unikum. Zeöldség-Gyümeöltsössy Zsolt kijelentette, hogy többé be sem teszi a lábát ehhez a koszos, szeszkazán banyához, amidőn Lea az eljegyzés

után bemutatta a néninek. Mindössze egyszer töltött nekik a ragacsos, fekete likőrből, azután csak magának, sőt a címeres, családi pecsétgyűrűt se adta oda: „Majd az esküvőn, ha jól mulatok!"

Dr. Leninkörúthy behajtott a tujafák közé. Kerítés már nem volt. Ház se lett volna, ha Jolánka nem köti az ebet a karóhoz, hogy őt csak koporsóban viszik ki innen. Az ügyvéd hálás volt neki a kitartásáért, hisz anélkül a végzést sosem tudta volna megszerezni a bíróságon, és akkor fuccs Lea szép, új lakásának, s talán Zsolt is visszalép a frigytől.

A szobában ültek, a széthullani készülő barokk garnitúrán. (A Leninkörúthy nemzetség régi fényének árnyéka.) Jolánka porlepte, száraz mézespuszival kínálta őket, és természetesen unikummal. A vendégek se nem ettek, se nem ittak. Kínos volt, de hát Lea gyűlölte az unikumot, Frigyes vezetett, a mézespuszi pedig *nem adta olcsón* az életét. A végzés a tányér mellett feküdt. Jolánka meg se nézte. Mozdulatlanul ült, két lépésre az asztaltól, a komód mellett.

– Sajnos nem sikerült – sóhajtotta az ügyvéd (Jolánka szemszögéből), miután átestek a családias formaságokon.

– Miért sajnos? – kérdezte Jolánka a saját szemszögéből. Szája úgyszólván meg se moccant beszéd közben.

– Na ugye! Nem lesz rossz az intézetben! – derült föl Lea bájos babaarca.

– Nem mindegy?

– Nyekk-nyikk! – Az ügyvéd fészkelődött a kanapén. A fogságba esett ásítás nyugtalankodott a bendőjében; feszítette, csikarta, bosszút állt, pedig a szoba súlyos, áporodott levegőjében, a bútorcsikorgás diszkrét fedezete mellett föltűnés nélkül távozhatott volna. Lea *eltökélte,* hogy beköltözése pillanatában kitárja az ablakokat, és úgy hagyja a bontó munkásoknak, amikor majd átköltözik az új lakásba, mert ezt a negyedszázados dohszagot semmilyen szellőztetés el nem távolíthatja. Közben gyöngéden mosolygott Jolánka nénire; elvégre utoljára látják egymást. Egy búcsúmosolyt megérdemel. Miért ne, és különben is? Csupa szép emlék jutott eszébe róla. Kislány korában minden szombaton elvitte az Állatkertbe vagy a Vidám Parkba... hogy tudott csodálkozni az elefánton meg a zsiráfon! Mintha először látná őket, és mekkorákat sikított a hullámvasúton! Aztán mazsolás kuglófot uzsonnáztak kakaóval a Gundel cukrászdában (Lea már nem volt elsőáldozó). Később moziba jártak, kizárólag vadnyugati és vadkeleti filmekre; neki kellett tartania a lelket Jolánkában, hogy ne izguljon annyira a kékszemű, szőke cowboyért, meg az ugyancsak kékszemű, szőke partizánért, ők fognak győzni!

Az ügyvéd kékült-zöldült-sápadozott a kanapén. Kezét a gyomrára szorította.

– Rosszul vagy? – kérdezte Jolánka kedvesen.

– Semmi, kedves, semmi, talán... – Fri-

gyes elhallgatott, csupán annyit akart mondani, hogy a friss levegő majd rendbehozza, de nem akarta nővérét megbántani, hogy nála... (Ha ő abbahagyta, mi se folytassuk.)

– Biztos megint a gyomrod. Nem eszel rendesen.

A testvéri *tapintattól* bársonyos lett a sűrű levegő. Lea elhatározta, hogy ezt a finom, gyöngéd, csupa szeretet Jolánka nénit fogja megőrizni emlékezetében, sőt, esetleg meg is látogatja az intézetben. Miért ne? Legföljebb Zsolt nélkül megy.

– Dehogy, ez a bíró! Ez a fafejű, taknyos siheder! – Dr. Leninkörúthy hosszasan ragozta, miként harcolt oroszlánként nénje védelmében a bíróságon, de a bírót, aki tegnap még fogalmazóként körmölt egy ablaktalan odúban, egyszerűen lehetetlen volt jobb belátásra bírni. Mert ilyenek manapság ezek a kölykök! Ha egy kis hatalmat kapnak, rögtön visszaélnek vele! Hasztalan szónokolt, nem sikerült megkönnyebbülnie. Ráadásul föl se állhatott, nehogy azt higgye Jolánka, hogy máris menni akar. (Pedig akart.)

– Ó! – csóválta fejét Jolánka.

Dr. Leninkörúthy jobb híján tovább csepülte a bírót. Torokból. Öblögetett. Sóhajtozott. Nyögdécselt. Semmi eredmény.

– Az idegesség, az árt! – szólt Jolánka.

– Apu túlságosan lelkiismeretes – bólogatott csinos fejecskéjével Lea. – Mindent annyira a szívére vesz.

– Végtére a testvéremet képviseltem!

– Az unikum nagyon jó a gyomornak. Egy kupicáért a rendőr se szólhat.

Dr. Leninkörúthy fáradt mosollyal elfogadta a kínálást. Egy kupica tényleg nem árthat, elvégre vöröskereszt van az üveg pocakján, no és hadd legyen öröme Jolánkának egyszer az életben – utoljára.

– Vegyél be egy Bilagitot meg egy Panangint. Megindítják a szelet! – Jolánka kihúzta a komód fiókját. Hosszasan csörgette a gyógyszeres fiolákat.

– Tudod, hogy sosem élek gyógyszerrel.

– Akkor biztosan hatni fog. – Jolánka megrótta fivérét. – Veszélyes autót vezetni, ha az ember rosszul érzi magát! – Átnyújtott Leának két tablettát. Lea úgy érezte, menten megfullad, nem az oxigén hiánya miatt, hanem a szeretettől; édes, szinte sziruposan sűrű volt tőle a levegő. A mindig oly bárgyúcska Jolán néni mosolygott, ráncai kisimultak, medvefoltja selymesen csillogott: hasonlított első áldozásakor készített fényképére. Apust láthatólag lefegyverezte nénje váratlan gyöngédsége, fényes, kopasz feje mondhatni pajkosan ragyogott, és ő is mosolygott – ráadásul jól állt neki. Erős bűntudatot érzett. Szolgálatkészen fölpattant.

– Majd én hozok vizet.

És hozott. Ki se öblítette a poharat, nehogy megbántsa a nénit.

– Vedd be, apus!

– De én...

– Ha Jolánka néni mondja, biztosan jót tesz.

– Igen. – Az ügyvéd átvette lányától az enyhén ragadós falú poharat meg a tablettákat. Ennyit megér. Biccentett nővérének, mintha egészségére kívánná. Jolánka visszabiccentett. Egyenes derékkal, kihúzott nyakkal, leeresztett vállal nyelte el a pirulákat.

A vendégek nem időztek tovább, mint ameddig illett. Az ügyvéd kissé elbódult a megkönnyebbüléstől, hogy milyen simán sikerült megbeszélnie az ügyet. Lea lebegett a boldogságtól, hogy milyen pompás nő az ő nénikéje; jóságos, megértő, egy csöppet sem hisztis. Ember, így, nagy E-vel! Eldöntötte, hogy nem fog férjhez menni Zeöldség-Gyümeöltsössy Zsolthoz, nem, az az ostoba fajankó nem érdemli meg, hogy ilyen családba kerüljön, amelyben még a fekete bárány is ezerszer tisztább lelkű akármelyik Zeöldség-Gyümeöltsössynél, és a legnehezebb pillanatokban sem feledkezik meg arról, hogy Leninkörúthy-vér csörgedezik az ereiben. Szenvedélyes csókokkal *borította* el Jolánkát a konyhaajtóban.

– Zsuuu! – bőgött a Zsiguli, aztán: – pfff, hh, hf – lefulladt, mert az ügyvéd levette lábát a tengelykapcsolóról, és elfelejtett gázt adni. Tizenöt esztendeje csúsztatta a kuplungot tökéletesen. Sebaj. Érthető. A világ szép, hiába építik tele ronda házakkal, kátyús betonutakkal, hiába lepik el gonosztevők, ügyészek, bírák, sőt, széltoló ügyvédek, az élet igenis gyönyörű, nagyszerű emberek ékesítik, lám, Jolánka is... Kisüvített a tuják

közül. Az embereket két csoportra szokta osztani; a túlnyomó többség csupán azért él, hogy a faj föntmaradjon, csupán elenyésző kisebbség ad értelmet a föntmaradásnak. Jolánka eddig utálatosan kilógott a sorból; se nem szaporodott, értelme-értéke pedig... és lám, mégis *van!* Eltávolodtak tőle a világ rútságai: az esetlen házak, a gödrök az úton, a kedves dombocskák ellen rohamra induló földgyaluk – száguldott!

Jolánka már nem imitálta az életjelenségeket. *Élt!* Fürgén a komódhoz *szaladt,* becsukta a Hibernálos és Pipolphenes fiolákat, aztán *tapsikolt,* amikor öccse autója az úton keresztülhaladó földgyalunak ütközve lángra lobbant.

1977

HOMMAGE
À PÁVIÁN KOPPÁNY

Ó, az északi szélnek fordított férfimell! Kamaszosan karcsú, kifeszült, elszántan dacos! Zúghatsz szél, döfölhetsz jégtűkkel, mínusszá lapíthatod plusz Celsiust

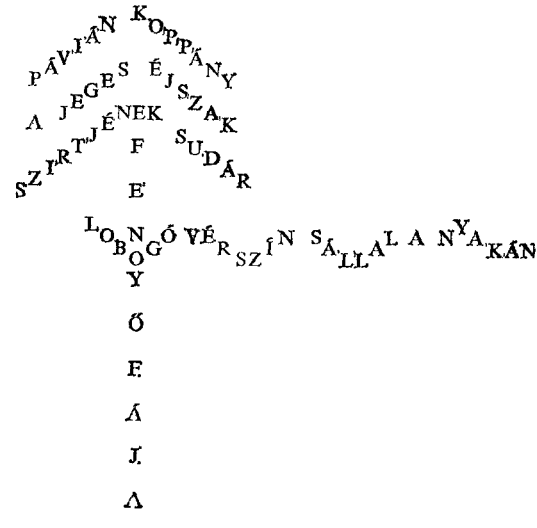

szembenéz a dühöngő viharral, szálegyenesen tekint körbe a csúszómászó inda-népek alja-növényzete fölött – a főtér forgatagában

– egy fejjel mindenki fölött, plusz a vérszín sállal, mely szabadon csapong a gyáván behúzott kucsmák magasában, meg-megfeszül, ujjong, integet a zabolátlan szélben

a sál!

a mell!

a büszkeség!

no és a kabát! Könnyű, acélszürke ballon szétnyitva repes az ifjú férfi körül, műszőrme bélése le-lerázza magáról a dér jégporát.

Ó, a sál és a kabát! A hűségesek! Elvásshattak, újrakötődhettek más fonalból, újjávarródhattak más szövetből, más műállat bundájából; *lelkük a régi maradt,* ugyanazzal a hő érzéssel rajongják körül gazdájukat ma is, mint egy kamaszkorral előbb, mikor először álltak ki vele a kávéház előtti sarokra.

Előtti! Úgy ám, és bizony! Mit keresett volna észak szirtfokának sudár fenyőfája – mondjuk – a bal kettes márványasztalnál, ahová a Szerkesztőt várták az ifjú művészjelöltek. Az asztalt környező vörösbársony pamlagból dohány-, por-, izzadság- s egyéb szag áradt, mert a türelmetlen ifjak nemcsak ültek rajta, hanem sűrűn beletörölték izzadó tenyerüket. A Költő mellé se könyökölhetett a bárpultra, lévén, hogy a Költő sosem tartózkodhatott ott, ahol vizuálisan mutatkozni látszott. Amikor

– Hetvenkettő kilencven! – László Lászlovics, a sima léptű főpincér melléje siklott, s fülébe súgta líraian a konyakok árát, a Költő vagy azt válaszolta:

– Beatrice! –,
vagy azt:
– Áfhoá!

A válasz ingadozott tehát e két típus között, ám a főpincérnek mindig hetvenkettő kilencvenet kellett súgnia, a Költő viszont mindig egy százast libbentett a fémpultra. László Lászlovics minden alkalommal megvizsgálta a költő hűlő helyét, nem maradt-e ott konyaktócsa. No persze, sosem.

Pávián Koppány nem guggolhatott a bronzveretes oszlop mellé sem, miként éjféltájt a legkeserűbb szívű novellista szokta, amikor már

1. a Szerkesztő szíven köpte (igen!) azzal a tizenöt éves mondatával, hogy ő tíz esztendeje élő irodalmat nem olvas;

2. elég száraznak érezte a tenyerét,

3. nyilvánvalóvá vált, hogy Wandácska ágya ez éjszakán nem lesz Mammon oltára. Wanda ilyenkor mindig kacagott, mint régen, amikor kacagása volt egyetlen szekszepilje, s kamaszkákkal fogócskázott Pávián Koppány körül a téren. Mert csúnya lány volt, lapos, lócsontú, ám férjhez ment egy katonához (mint teszik oly gyakran a csúnya lányok), és a Bisecurin asszonnyá tette: kigömbölyödött, megbögyösödött-farosodott. A fogamzásgátló alkotta értékeket először a látszerész fedezte föl. Ő a jobb első asztalnál tartotta udvarát, vagy inkább állandó árubörzéjét, mert adott-vett órát, zsebszámológépet, boldogságot. Természetes, hogy Wandácskát is meg-

szerezte, s ugyanilyen természetes, hogy piacra dobta.

Észak Fenyője se őmellé, se özv. Nixonné mellé nem ülhetett, aki színházi látcsővel szokta szemrevételezni az egybegyűlteket: a híreseket, a teapára mögött bujkáló szerelmespárokat. A lődörgők mellé sem csapódhatott, akik a négy főhely közt támolyogtak; záróra tájt rendszerint részegen, mivel László Lászlovicson kívül a világon senki se hallgatta meg kéréseiket.

Nem. Pávián Koppány emberré vágyott lenni. Hogyan vegyülhetett volna kávéházi árnyak közé? Tán többre tartotta volna őket, ha nem Észak Fenyője, s ablakaik alá osont volna meglesni, miként számoltatja el filléres aprólékossággal a látszerészné a látszerészt; a Szerkesztőt, amint az éj leple alatt pályatársai regényeit falja, s bár a könyvet letéve nagyot köp a szőnyegre, olvasólámpájának sárga kalapja el-elzöldül olykor egy-egy jobb mondat olvastán. Láthatta volna Wandát szombat-vasárnap gyermeket nevelni, midőn e két napba zsúfolva pátyolgatja a katonától (?) szült fiacskáját (a Bisecurin sem tökéletes). E melodráma bizonnyal kicsikart volna szemeiből egy-két gyantás könnycseppet. Többet is, ha megfigyeli a fiatal művészek anyukáját, amint a gázóra-leolvasónak szerénykedik csemetéje legutóbbi művével, vagy özv. Nixonnét a molyokkal harcolni – reménytelenül; miután a molyok a naftalint az utolsó morzsáig fölfalták, már semmi se tar-

totta vissza őket attól, hogy az özvegy nercstóláját fogyasszák. Láthatta volna a Költőt is teljes jelenvalóságában gatyát mosni a fürdőkádban, lévén hogy a felesége még a múlt héten elment a fogorvoshoz...

Ám fenyő volt, nem lődörögtetett, mint a lődörgők, akik ugyancsak nem lődörögtettek sokáig, mivel zárórakor László Lászlovics könyörtelenül kipenderítette őket a kávéházból, ők pedig kénytelen-kelletlen hazaballagtak, hogy ágyba bújjanak: reggel lesz, mire megvirrad, sőt már előbb is (decembert írunk), dolgozni kell...

Pávián Koppány vérszín sálja, s majd elfeledtük! lobogó szőke sörénye búcsút intett feléjük.

Ó, a sál!

és a sörény!

Mert hajadonfőtt állt a sarkon télennyáron, aranyszőke haja ezüst lett a változékony időjárástól, akár a lakások melegében levelüket hullató karácsonyfákon az angyalhaj.

– No? – vakkantott rá elmenet László Lászlovics, szűken, mert már így is torkára szaladt a hideg levegő. Bundájába burkolózott, és lompos, magánemberi járásával eldöcögött a Karika köz irányába, ahol kis garzont bérelt egy jó hírű özvegynél.

– Kopp! – Pávián Koppány sosem válaszolt a főpincérnek, de ha talált a zsebében egy tobozt – ami november-decemberben gyakran megesett –, utána hullajtotta. László

Lászlovics nem fordult hátra, már a túlsó sarkon nógatta az összeverődött lődörgőket szaporább hazatérésre.

– Holnap is lesz nap, uraim, vár bennünket a munka!

A lődörgők visszavágtak valami olcsó szellemességgel (nem idézzük, a papír drága), Pávián Koppány pedig megborzongott. Nem a metsző északi széltől, azzal dacolt

a sál!
a mell!
a büszkeség! A

munkától lelte a hideg. Ha az tenné az embert, akkor az ember olyan lenne, mint a lődörgők, akik holnap a gyárban kapszlit kapdosnak majd, vagy tiszta papírt mocskolnak a hivatalban – nem többért, csakhogy László Lászlovics hajlandó legyen a többi este is fizetésképes keresletnek tekinteni őket. Alaposan ismerte a hangyákat, akik tavasztól őszig kúsznak-másznak a lábikráin, gürcölnek napszállatig, sőt semmi egyebet se tesznek a munkán kívül, s mire jutottak? Vagy a méhek? Híres szorgalmukkal beküzdötték magukat néhány közmondásba, és passz. A munkán kívül minden képességüket elveszítették, a munkamegosztás fölaprította őket, már szaporodni se tudnak, egy hangya vagy méh... mit egy, száz! még se nem hangya, se nem méh, semmi, fél marék óráját vesztett fogaskerék. Igen. Az ember nem a munka tette emberré, legföljebb a lustasága; hogy minden munkától szabadulni igyekezett, törte a fejét szüntelen, hogy ki-

találjon valamit, ami dolgozik helyette. Sajnos, ez a fordulat se vitte messzire, mert őt a lustaság sem vonzotta jobban mint a munka, lévén alkatilag képtelen mindegyikre; csak állt, állt szálegyenesen, szemben az éjszaki szélnek. Miként állíthatna helyettest maga helyett ide a sarokra?

László Lászlovics már elszunnyadt a jó hírű özvegy levendulaillatú karja között, s az özvegy már megcirógatta ritkuló haját:

– Kis cinegém, miért szállsz el mindig olyan hamar?

Wanda már hazaküldte a keserű szívű novellistát, a Költő kiteregette a kimosott gatyákat, a Szerkesztő köpése már fölszáradt a szőnyegen, olvasólámpája megfeketedett (az irigységtől?), a látszerészné elkönyvelte a napi bevételt, s nyugovóra tért, ám Pávián Koppány mindegyre az emberré válás lehetőségein morfondírozott.

Szilveszter estéjén hullott a hó. Ritka, daraszerű pelyhekben, de kavarogva a nem csituló szélben, hogy leplezzék távolmaradott társaik hiányát. Meglehet, mulattak valahol. László Lászlovics mindenesetre már hat órakor elpukkantotta az első pezsgősüveget. Özv. Nixonné fölháborodottan konstatálta kukkerén keresztül, hogy a lődörgők csapata tömeggé duzzadt. Wandácska kacagása gyöngyözött, akár a pezsgő, melyet két, nyugatnémet üzletembernek álcázott monheimi kistisztviselő fizetett neki. A pezsgő édes volt, Wanda kacagása száraz, sőt keserű, mert a

veséjükbe látott, sőt megszámolta őket, s tudta magáról, hogy ő erényes lány, sose megy el egyszerre két férfival. A költő már belöttyintette (kilöttyintette?) az első konyakokat. Lelke az ismeretlenben kóválygott; Beatricénél, Áfhoánál, vagy egyszerűen lentebb gyönyörködött a tiszta gatyában? – sose derült rá fény. A gatyáért újév hajnalán dicséretet kapott, bár meglehet, mással érdemelte ki. Ám ezzel várjunk hajnalig.

Pávián Koppány Istenhez fohászkodott a hóviharban: „egyszer már megtetted, Uram, miért ne ismételhetnéd meg?"

– A majomból sose lesz ember – mondta a látszerész a kávéházban, mintegy megtagadva a kölcsönt a majomképű függönyhúzogatótól. A börze külső köréből esedezett szegény, a pamlag magas támlájának vörös bársonyhuzatát kapirgálva. A színházban a rendezők se engedték a díszleten belülre. Pávián Koppány nem hallotta a látszerész szavait; az ő füleiben az egyre erősödő északi szél dörömbölt, zúgott, sivított.

Már nemcsak a sál!
a mell!
a büszkeség!
a kabát!
a sörény dacolt a fölbőszült
elemmel, hanem
a fül!
is. Bizony, mégpedig a pálinkával fűtőző mámoros utcai trombitálók, a kávéház langy ital-, kávé-, füst-, lehelet-

párájában pácolódó mulatozók helyett *is!* Ők... ők? Más se, senki! Senki se tudta merte, amit Pávián Koppány, azt, hogy mit jelent télen-nyáron a sarkon állni, kifeszített férfimellel fordulva a dühöngő északi szélnek, szembenézni nyáron a lángoló nappal, kigombolt inggel viselni a zivatar csapkodását, nem, ők se nem mertek, se nem tudtak dacolni és egyesülni... dacolva egyesülni! az *elemekkel*... mit az elemekkel, a léttel!

A két nyugatnémet még Wandácskával sem tudott egyesülni. A mosdóban sorsot húztak lovaghoz illőn, majd miután a sors – nem tehetvén mást – döntött, összeverekedtek, akár a baknyulak. Azok pedig nem ismernek könyörületet. A vécésnéni kihívta a mentőt, ami egy szempillantás alatt elvitte a két barátot a történetből. Egy kutya érkezett helyettük. Panaszosan nyüszítve futkározott a mind részegebb, és egyre harsányabban trombitáló tömegben. Baráti, vagy legalább ismerős szagokat keresett a csámpázó lábakon, a hirdetőoszlopon, a kávéház küszöbén. Végezetül minden reményt föladva, hátsó lábát fölemelve maga helyezett el illatüzenetet Pávián Koppány cipőjén, majd eliszkolt a Karika köz irányába. A tér sarkát is megjelölte. Ha valaki keresné, tudja, merre az út.

Pávián Koppány kiszűrte a cipőjébe csurranó melegség mélyebb értelmét. No, nem akarta követni a kis korcsot, nem is másította meg szándékát, hogy ezután kutya legyen,

viszont az üzenet megmozdította benne az emberré válás ősnemzőjét, a szellemet, és elemi erővel kitört belőle a lét alapkérdése:

– Miért?

A tömeg hullámai egy minutára kisimultak körülötte, elhallgattak a trombiták, mígnem megadta valaki a sekély, de a közmegegyezés által legott szentesített választ:

– Miért ne?

A téren földübörgő röhögés szíven ütötte a függönyhúzogatót.

– Gonoszok az emberek, gonoszok mind – sírta egy másik lődörgőnek, aki ugyancsak kölcsönért folyamodott a látszerészhez.

– Ő is? – kérdezte csalafintán a másik, s a látszerészre kacsintott.

– Ő is gonosz – bólintott a függönyhúzogató, majd észrevéve a csapdát, gyorsan hozzátette: –, de ő legalább haver.

A téren a vigalom nőttön-nőtt. A fürgébb lábú részegek körtáncot lejtettek Pávián Koppány körül egy rögtönzött nóta ritmusára, amely egy sízokni és egy tacskóba oltott bernáthegyi szerelmi viszonyáról szólt. Pávián Koppány mosolygott. Nem velük, hanem sorsa szerint magányosan. Nem kívül, hanem belül, mert arcát némileg eltorzította a fagyos szél, a szurkáló jeges hó. A kutyára gondolt, akitől melegséget kapott. Állt, állt földbegyökerezett lábbal, tekintete elsiklott a gúnyolódók fölött; még arra se méltatta őket, hogy tobozt hajítson közéjük, noha a tobozoktól oly degesz volt a zsebe, mint még soha.

A kávéházban a látszerész szíve megesett a könyörgőkön, és egy-egy százast lökött nekik. Őt ne nevezzék gonosznak. A Szerkesztő a régi szép időkről mesélt a csibéinek; Jánusz Pannóniusz koráról, amikor egész másként zajlott az irodalmi élet, mint manapság. A csibék csüggtek ajkán szótlanul, hisz ők még nem éltek akkor. A Költő leszállott a bárszékről, tett egy ötszáznegyven fokos fordulatot, és Wandácska ölébe penderült. László Lászlovics megtekintette a bárszék környékét (konyaknyomot nem talált), s követte a Költőt:

– Hetvenkettő kilencven...

A Költő a keblébe nyúlt, hogy megmutassa sebzett szívét Wandának, a fürge főpincér (cinege?) pedig eltette a százast.

Kebel!

Szív!

Százas!

Pávián Koppány már értette mind a duhajkodókat, a táncolókat, a magukba roskadókat, a kölcsönkérőket-adókat, Jánusz Pannóniuszt, az ifjakat, az életet, az irodalmit és a másikat, a Költő tenyerét-keblét, Wandáét is; a kutyát, a tobozt, a szélben vergődő havat, a papírtrombitaszót: én vagyok ők, és ők én vagyok! (Vannak? A nyelv csetlikbotlik a gondolat mögött, de értjük.) Ujjongott a lelke, s már nem vágyott ugrálni, sőt arra se, hogy ne tegye be a lábát a kávéházba.

És amikor hajnalban kiürült a tér, a legkeserűbb szívű novellista összetörte írógépét:

nincs már mit megírni, s különben sem olvasná el senki, a Költő így szólt a bidén üldögélő Wandácskához:

– A Költő nem azért ír, hogy jobbak legyenek az emberek; kevesebbel beéri, csupán arra vágyik, hogy nálánál legyenek jobbak

Wandácska a fürdőkád fölött száradó gatyákat szemlélte.

– Szép

Odakünt ítéletidő tombolt. Céda karjain röpült

a sál!

a sörény!

a kabát!

ám!

a kávéház előtt a

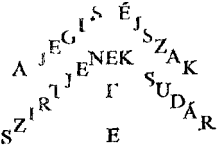

E

N

Y

Ő

F

Á

J

A buszkeségét el nem orozhatta.

A fenyő újév másnapjáig dacolt az elemekkel. Akkor a csőddel küszködő városi tanács munkásai sorra kivágtak a környéken minden fasort, parkot, ligetet, s természetesen a magányos fákat sem kímélték. Esztétikára és vagyonbiztonságra hivatkoztak a pénzügyekben járatlan közvélemény előtt. Tán fölösleges hozzátenni, hogy fenyőnket fűrészelték, baltázták, eladták, gyalulták, égették, de tudjuk, nem sikerült kitolni vele, mert a lét örök.

1978

A SZTRÁJK

Az uralkodó osztály kártyázott a váradi Vegyesipari Vállalat bádogosműhelyében. Egykori híradások szerint a régi is hasonlóval szokta múlatni az idejét, noha meg kell hagyni, a mostani ulti helyett előkelőbb és komolyabb játékok dívtak köreiben, melyeken egész gyárakat és földbirtokokat lehetett nyerni/veszíteni. Ilyesmi most nem fenyegetett, miután tízfilléres alapon játszottak... másfelől, ugye, osztályon belül forgott a tét.

Singer úr, a valahai varrógépgyáros az ablakban ült. Boszorkányos gyorsasággal kalapált egy betonacél darabot (a fusit a sztrájkra való tekintettel sem hagyta abba), és közvetítette az udvaron zajló eseményeket.

– Na, Mancika végre bement az irodába. Most két eset lehetséges; Wallenstein úr vagy ráüt a fenekére, és akkor Mancika mintha itt se lett volna, vagy nem, és akkor talán...

– Talán! Talán! – vágott közbe ingerülten Jócsik brigádvezető. – Amikor harmincnyolcban sztrájkoltunk a Sopiane gépgyárban, tíz perc múlva ott termett a fél üzemvezetőség, és negyedóra múlva a rendőrség.

– Aztán csihi and puhi – szólt egy angolos

műveltségű kártyázó. Jócsik szaki kihúzta magát a régi dicsőség tudatában.

– Kibírtuk. Kaptunk, de kitartottunk!

– Mi is kitartunk. – A művelt kártyázó visszafordult társaihoz.

– Lehet, hogy Mancika sem vette észre, hogy sztrájkolunk – jegyezte meg óvatosan Arcz. A vágógépnek szemközt ült a falnál, és a társaságot rajzolta nagy igyekezettel. – Mancikát csak az érdekelte, hogy Savanyú bácsi koszorújára adjunk tíz forintokat.

– Én ötvenet adtam! – Sütz Robi bőkezűséggel hangsúlyozta sztrájkvezéri szerepét, egyúttal leplezte folytonos pénztelenségét. Eleinte 1536-os Zápolya-dénárokat hamisított a műhelyben, ám a dénárok túl jól sikerültek, túl nagy mennyiségben kerültek piacra, és Robinak csak az utolsó pillanatban sikerült a nyomozók elől egy olvadt cinnel teli tégelybe dobnia a verőtövet – sajna, az előkészített ezüstlemezkékkel együtt. Ekkor képességeit az üzemre koncentrálta, és pár hónap alatt kétszeresére emelte a termelést a csőműhelyben. Ettől tört ki a sztrájk. A szervezéshez szaktanácsot kért Jócsik szakitól, akinek szakszervezeti veteránként személyes tapasztalatai voltak a harmincas évek sztrájkjairól, valamint Singer szakitól, az egykori varrógépgyárostól, akinek ugyancsak, noha a másik szemszögből.

– Ezeknek gőzük sincs a munkásmozgalomról – dörmögte Jócsik szaki. Arra nem tért ki, hogy kiket ért *ezeken*.

– Mancika kijött az irodából a gyűjtőívével – közvetítette Singer úr kalapálás közben –, és átlibegett a fényezőkhöz.

Jócsik szaki az ablakhoz nyomult, hogy elsőnek lássa meg az irodából kirohanó vezetőket, de onnan bizony nem rohant ki senki. Mancika riszált a fényezőkhöz. Az udvaron csak az örökké dolgos hangyák nyüzsögtek, ők viszont nem látszottak a műhelyablakból.

– Maga is elfelejtette már, Jócsik szaki – mondta járkálás közben Sütz Robi. – Csak mesélgeti, mesélgeti, mint az unokájának A kiskakas gyémánt félkrajcárját.

– Niki Lauda száguld végig az udvaron Ferrari mintájú elektromos targoncájával – így Singer úr, a szpíker. – Micsoda kanyarvétel! Tökéletes fékmunka, tökéletes gyorsulás az egyenesben!

– Hazudtam én, Singer úr? Hazudtam én?

– A nagy Niki már el is tűnt a túlsó kanyarban!

– Hagyja már ezt a marhaságot! Azt mondja, hogy hazudtam, vagy nem hazudtam? – Jócsik szaki elkeseredetten rázta enyhén remegő kezével az egykori varrógépgyáros vállát.

– A világ fütyül arra, hogy maga hazudik, vagy nem hazudik. Hiába jutott hatalomra. Ha engem annak idején hazugságon fogtak volna, végem lett volna az üzleti életben, de a gyárban is. Amióta a magáé a cég, Jócsik szaki, az ilyesmi nem számít.

– Maga nem hazudott! Még ilyent! Mert maga volt a becsületes gyáros! A Jó Róbert

bácsi! A nép barátja! Hát mit csinált volna velem, ha sztrájkolok az üzemében?

– Kirúgtam volna, ha egy mód van rá. De maguk most ki sem rúgnak bennünket, mert észre sem veszik, hogy sztrájkolunk. Miután mindenki sztrájkol, az irodistákkal az élen.

– Magát kéne kirúgni innen! Magát!

– Hát, az én időmben Singer Bélát is kirúgtam volna, ha sztrájkolni merészel!

– Mi nem hagyjuk egymást! – emlékezett kipirult arccal Jócsik szaki, és az emlék gyönyörű köde elborította az a tényt, hogy Singer úr az imént önmagáról beszélt. – Egy igaztalan elbocsátás miatt az egész üzem letette a munkát!

Singer úrnak a röhögéstől abba kellett hagynia a kalapálást.

– Pardon, Jócsik szaki. Vissza az egész. A sztrájkolókat talán nem rúgtam volna ki, mert nem fajult volna odáig a dolog. Magukat, ezt az egész bandát, már akkor kirúgtam volna, amikor fölvették a munkát. – Megtörülte könnyes szemét. – Mert sztrájk közben sztrájkolni, még csak hagyján, de munka közben!

Jócsik szaki levegőt vett, nem kapott; újra megpróbálta, aztán ismét; kísérleteit végre siker koronázta. Fölkapott egy kalapácsot, és Singer úr felé hajította. A kilóban és szimbolikában egyként súlyos szerszám alig kétujjnyival kerülte el az exgyáros fejét, mielőtt kiröpült volna az udvarra.

– Elég legyen! – Sütz Robi lefogta Jócsik szaki új fegyver (szimbólum) után kutató kezét.

– Újfent kitört az osztályharc – humorizáltak a kártyások.

– Arcz! – Sütz Robi átvette a parancsnokságot. – Lemégy az irodára, és megmondod, hogy sztrájkba léptünk, és amíg nem fizetik ki a teljes bérünket, nem vesszük föl a munkát.

– De...

– Ha ők azt mondják, hogy de, akkor te azt mondod nekik, hogy nem. Indulj! – fejezte be Robi. Arcz tehát elindult. A többiek nyájasan mosolyogva biztatták: „no menj már, téged úgyse bántanak, bolondnak az isten is megbocsát."

Az irodába már visszatért Mancika jelentette a gyűjtés eredményét a részlegvezetőnek, majd megkapta az aláírást a kilépőcédulára, hogy kimenjen megrendelni a koszorút.

– Mi van, János, mi van? – kérdezte a főnök Arcztól – félnótásoknak járó nyájassággal –, miközben gyöngéden kikerülte a szobájába menet.

– Sztrájk.

– Bang! – A belső iroda ajtaja becsapódott a főnök mögött.

– Sztrájkoltok, Jancsi? – kérdezte Mancika ragyogó szemmel.

– Sztrájkolunk.

– Baktertojás fészkestől – morogta Szávics úr, a bérelszámolás vezetője.

– Nahát! – lelkendezett Mancika, s egészen elfeledkezett a koszorúról. – És hogyan?

– Amíg nem kapjuk meg a bérünket a múlt havi teljesítményünk után, addig nem veszszük föl a munkát. – Ezzel Arcz befejezte küldetését, és visszament a műhelybe. Mancika pedig leroggyant egy székbe, fejében összedőlt a koszorúvásárlásra épített szép délutáni program.

– Nahát! Még ilyet! Hát ez óriási!

– Baktertojás fészkestől! – ismételte Szávics úr.

Még megszólalhatott gróf Wallenstein, az időelemző:

– Benne ülünk! – amikor kivágódott a főnöki iroda ajtaja, mert a részlegvezető agyában befejeződött a megértés bonyolult s olykor hosszadalmas folyamata.

– Mit mondott ez a János? Sztrájkolnak?

– Nahát, ugye? – Ez Mancika volt.

Aztán Wallenstein és Szávics előszedték a munkalapokat, normaszámításokat, bérlistákat, elmagyarázták a részlegvezetőnek az előzményeket.

A sztrájkolók közt Sütz Robi próbált rendet teremteni. A két régi osztályellenség ugyan már megelégedett a puszta fogvicsorgatással, viszont a kártyázók elunták magukat, elvégre harmadik napja verték a blattot, s noha eddig úgy vélték, ítéletnapig is elzsugáznának, az osztó egyszer csak fölállt, s szórakozottan összerakott egy szellőzőberendezést.

Sütz Robi lefogta.

– De hát mi a túrót csináljak? – tiltakozott szegény unatkozó.

– Sztrájkolj! – parancsolta Singer úr.

– Ezek nem tudnak – fújta régi nótáját a veterán Jócsik.

Arcz visszaült rajzolni. A kártyázók már ott tartottak, hogy két pirosra mondtak ultimót, három ászra betlit, tök negyvenszázat tök király nélkül; de az üzem csak nem cserélt gazdát. Ekkor állított be a részlegvezető, Szávics, Wallenstein, a rendész és Mancika kíséretében.

No, velük elvitáztak a műszak végéig. Sütz Robi nagy beszédben kifejtette, hogy hiába termeltek egyre többet, Wallenstein és Szávics minden hó végén 107,5%-ot fizetett ki nekik, és hiába adtak le az elmúlt hó végén kevesebbet; kilencvennégy százalék után kaptak bért, és amikor elővettek még egyszer ugyanannyi szellőzőcsövet, csak 118,4%-ot. Szávics és Wallenstein hümmögött, az üzemvezető elmagyarázta, hogy 120 százaléknál többet egyszerűen tilos kifizetnie, Mancika pedig hol az ő izzadó képére, hol Sütz Robi forradalmian lángoló vörös hajára csillogtatta mély tüzű kék szemeit. A rendész alkalmas harci stratégián törte a fejét, mivel a kártyázásban elgémberedett munkások lazító mozdulatait lázítóként értelmezte buzgalmában. Szapora járkálással időnként kivágta magát a gyűrűjükből, hivatali kötelessége azonban újra és újra visszaszólította a csapdába. Ilyenkor kissé rézsút megállt Sütz

Robi előtt, elvéve Mancika már leírt szemei elől a kilátást, s kezét zakója zsebébe süllyesztette, akár Piszkos Fred a szingapuri apacstanyán.

A tárgyalás kompromisszummal végződött. Az üzemvezető megígérte, hogy a múlt hónapban leadott munkának a 118 százalék fölé eső részét átveszik erre a hónapra, és a következő bérrel kifizetik.

– Akkor ebben a hónapban mi a túrót csináljunk? – kérdezte az utolsó piros ulti osztója.

– Amit akarnak. – Az üzemvezető megvonta a vállát, s elvonult.

Singer úr folytatta a kalapálást, a kártyázók téblábóltak, Arcz rajzolt tovább.

– No, fiúk, viszlát – mondta Sütz Robi. Lezuhanyozott, majd kivette a munkakönyvét.

1978

KIS ORSZÁG VAGYUNK, ÁMDE LEHETŐSÉGEINK VÁLTOZATOSAK

(NYELVEMLÉK)

Elterjedésének viharos sebességével jelezte ellenállhatatlanságát az ősz.[1] Kelet- és Közép-Európa keleti felén egy anticiklon volt az időjárás legfőbb meghatározója. Az eltérő tulajdonságú levegőfajták keveredése jelentősebb csapadéktevékenységet helyezett kilátásba; országszerte a változóan felhős, néhol derült, száraz, másutt csapadékos időjárás mellett újabb áldozatokat szedett az alkohol az országutak mentén; a Kulichgyulatéry József tér körül közlekedő gépjárművek – különösen egy kis Trabant – vígan falták az aszfaltot; a Kulichgyulatéry József téren magán az állampolgárok köre egyre szélesedett: ehhez a feltételek adottnak bizonyultak.

Megőrzött hagyományaink, a teret szegélyező fák[2] alatt, a robbanásszerűen hatni kezdő tudományos-technikai forradalom új vívmányai[3] körül a dolgozók szabadidő-tevékenységet folytattak – nem konvertibilis fizetőeszközben.[4] A szabadidő-tevékenységet

[1] Az aprómag az ősz dicsérete.
[2] Platánok.
[3] Betonasztalok.
[4] Forint.

éppen nem folytató dolgozók tíz- és százezrei a környező üzemekben, hivatalokban és szántóföldeken aktivizálódtak; felelős munkájukat a tudomány élenjáró eredményeit (máskülönben) elsajátító diákok, valamint a haza védelmét (mindemellett) odaadóan ellátó sorkatonák támogatták. Nem meglepő hát – legföljebb ellenségeinknek –, hogy számottevően fejlődtek úgy anyagilag[5], mind tudatilag.[6] (Mindemellett szembe kell néznünk azzal a hiányossággal, hogy a lét olykor nem kielégítően határozta meg a tudatot, mivel az utóbbi fejlődése nem minden fejben tartott lépést a léttel.) A fiatalabb generáció képviselői a tér különböző szegmentumaiba applikált homokozókban,[7] hintákon[7], mászókákon[7] s többé-kevésbé a ketreces focipályán[8] hajtották végre az Ifjúsági Törvényt.

Emberi Hiszékenység Vámszedője, Jól Megérdemelt Nyugdíját Élvező Volt Pedagógus társaságában – egységes szemlélettel, közös akarattal – bejárta a társadalmat széltében-hosszában.

– A munkaerő-gazdálkodás jobb megszervezésében komoly hiányosságok mutatkoznak – szögezte le Emberi Hiszékenység Vámszedője.

– Mert az életszerű elemeket bevitték a művelődési házak programjába – tette kézen-

[5] Lét.
[6] Tudat.
[7] Óvodáskorúak, alsótagozatosok.
[8] Fölsősök, KISZ-tagok, KISZ-en kívüliek.

fekvővé az összefüggést Jól Megérdemelt Nyugdíját Élvező Volt Pedagógus.

– Ez a konklúzió rendkívül sokrétű tartalmat takar.

– Bizonyos, hogy a tudat formálódott, mégsem nőtt kielégítő mértékben a köz boldogulásán munkálkodók tábora.

A puszta megállapítás a sablonok mélységéig süllyedt, ennek ellenére önerőből megtalálták a kivitelezéshez szükséges Harmadik Vállalkozót. Napirendre kerülhettek tehát a programok[9] és a termékek;[10] szükségképpen beindult a gépezet.

(Mellesleg: a tömegsport is átélte a ketrecben a labdarúgás sok viszontagságtól terhes történelmének ráeső hányadát, miközben állandóan érezte a szorítást, a közvélemény szinte égető követelését; az eredményvárást! Fenékig ürítette a keserű poharat,[11] s az átterjedő türelmetlenségben törvényszerűen vétette el sorra a hibákat.)

– Itt és most kell pontosan tisztáznunk...[12] – Harmadik Vállalkozó őszintén, kertelés nélkül a problémák szövevényébe vágott a szabályozók és elvárások viszonylatában. A meleg, elvtársias hangulatú megbeszélés a legnagyobb egyetértés jegyében zajlott. Kiderült, hogy a felek közvetlen kapcsolatain túlmutató jelentőséggel bír; nem

[9] Ulti.
[10] Zsuga.
[11] Ennek árnyékát válogatottunk azóta sem lépte át.
[12] Ász-királyos redurchmarsban van-e adu?

csupán a békés egymás mellett élés lehetőségét teremti meg, de új utakat nyit a gazdasági integráció fejlődésének sokoldalú kibontakozásához. A felek síkraszálltak a következetes céltudatosság mellett,[13] a gazdasági és társadalmi tapasztalatok állandó, kölcsönös tanulmányozása, a kooperáció elmélyítésének vonatkozásában. (A megbeszélés kifejezésre juttatta az egyértelműen konkrét nézetazonosságot a helsinki záróokmány szellemével is.)

Emberi Hiszékenység Vámszedője az alkotó kezdeményezés jegyében szólalt föl:

– A jövő embere[14] lehet!

– Külső megjelenésében igen esztétikus, a szocialista realizmus szellemének népiségét tükrözi – rögzítette Jól Megérdemelt Nyugdíját Élvező Volt Pedagógus. A döntés kötelességére és jogára igényt tartó Harmadik Vállalkozó bejelentése széles visszhangot váltott ki:

– Tetteimért magam[15] vállalom a felelősséget, nem kívánom másra áthárítani, még ha esetleg hibát[16] is követtem el.

Ám a közösség nem hagyta magára! Az egyénieskedés, az egyszemélyi hatalomgyakorlás kora lejárt, a ma feladata sokkal inkább az összefogás, a kollektív szellem meggyökereztetése, s ezáltal a talpraállítási folyamat meggyorsítása, intenzív feltételeinek

[13] Ami fekszik, nyugszik.
[14] Makk filkó a talonban.
[15] Betli.
[16] A makk filkó bizony lógott.

megteremtése. A meglepetés tehát nem váratott magára. Emberi Hiszékenység Vámszedője első, meggondolatlan intézkedésével[17] a bukás mezejére lépett, de kiegészítő pályakorrekciójával[18] kiverekedte magát az antagonisztikusnak mutatkozó konfliktusból, noha kénytelen volt a múlt eszköztárához folyamodni. Ennélfogva újfent akadt egyrészt és másrészt, ámde egyszersmind ismét bebizonyosodott, hogy a munkafegyelem nem általános, hanem konkrét kérdés.

Az eset a kívülállók számára is szemléletesen bizonyította, hogy bizonyos problémák jelentkeznek[19] ugyan a gyakorlatban, de mások ugyanott megbúvnak.[20] Ráadásul a végrehajtás itt-ott következetlennek bizonyult, bár kísérlet történt a párhuzamosságok kiszűrésére,[21] a hatásfok növelése érdekében újabb intézkedések[22] váltak szükségessé; nem csupán a juttatások és ösztönzők biztosítása terén. A gazdálkodási fegyelem a népi jelleggel együtt erősödött és szilárdult, a bizalom kötelezett, nem maradt el a felelősségre vonás, mert az időnként vissza-visszatérő problémák vissza-visszatértek.[23] A figyelmet – a nagyobbat – reájuk irányították.[24]

[17] Piros ulti.
[18] A jó öreg negyvenszáz.
[19] A makk filkó elvitte a csali-csali alsót.
[20] Három piros egy kézben.
[21] Kuffervizit.
[22] E. H. V. bevetette tartalék piros ászát.
[23] E. H. V. elsumákolta makk tízesét.
[24] H. V. megtalálta mindkét piros ászt a pak liban.

Fejlődésünk nagy vívmánya, hogy úgy a központi, a területi, és a helyi vezetők, mind az egyszerű dolgozók[25] a gyakorlatban igyekeznek meggyőződni a döntések helyességéről, erényeiről vagy gyengéiről, a végzett munka hatásfokáról. Az összefüggések ismét kézenfekvőeknek bizonyultak és magyarázatot nyertek, mivel az elmélet próbája a gyakorlat.

A döntéshozatal szférájában a szigorú intézkedések[26] nem hagytak kibúvót senki számára sem, bár a megvalósítás területén többen kerestek és találtak kiskaput.[27]

1979

Közreadta és jegyzetekkel ellátta Cz. G.

[25] A kibicek is számolták a piros ászokat.
[26] H. V. zsebkésével hasbaszúrta E. H. V.-t.
[27] Mentők.

ARANYKOR

SZÍNMŰ

SZEMÉLYEK

PROMÉTEUSZ
DIONÜZOSZ
ÁRÉSZ
ZEUSZ
HÉRA
AMPHYTRION KIRÁLY
HERAKLÉSZ KIRÁLYFI
ZÉNÓ, FŐPAP
ALKMÉNÉ KIRÁLYNÉ
JOKÉ, FURULYÁS

I. KATONA
II. KATONA
SZOLGÁLÓ
I. FÉRFI
II. FÉRFI
KÖZBEKIÁLTÓ
GANYMEDÉSZ
KATONÁK
FÉRFIAK, NŐK,
GYERMEKEK

Történik Atlantisz pusztulásának évében, az akkori időszámítás szerint 1988-ban

ELSŐ KÉP

ELSŐ JELENET

Szín: romos terem, düledező oszlopokkal, amelyet a színpad előterétől alacsony mellvéd választ el. A terem mélyén kőemelvény. Ezen ül Zeusz, mellette Arész tábornoki ruháját csavarja. Mindenütt száradó ruhák. A szereplők alsóneműben vannak: hajótörésből menekültek. Esteledik. Prométeusz, Dionüzosz, Árész, Zeusz.

PROMÉTEUSZ *a falakat vizsgálja.* Középkori erőd, Dionüzosz!

DIONÜZOSZ *a párkányon ül, konzervdobozt próbál kinyalni.* Ühüm.

ÁRÉSZ *kiteríti az ingét egy kőre.* Megvesz bennünket az isten hidege. *Észreveszi Dionüzoszt.* Zeusz! Dionüzosz professzor megette az utolsó konzervünket!

ZEUSZ. Csak kinyalja a maradékot, Árész. Megengedtem neki.

ÁRÉSZ. A javát vajon ki ette meg?

PROMÉTEUSZ. Atlantisz piszka ez is.

ÁRÉSZ. Már megint a hadsereget szidod? Te etted meg a konzervet is, igaz? Vagy az apád? Hogy éhen veszejtsetek?

ZEUSZ. Az ette meg, akinek joga volt hozzá.

ÁRÉSZ. Szóval te. No, majd megmutatom én neked, hogy kinek mihez van joga! *Pisztolytáskájához nyúl.*

ZEUSZ *pisztolyt mutat.* A pisztolyodat magamhoz vettem, hogy kiküszöböljem a nézeteltéréseket.

ÁRÉSZ. Az a fegyver az én személyes tulajdonom!

ZEUSZ. Letétként fogom kezelni, tábornok.

ÁRÉSZ. Mint katona, esküt tettem a fegyver megőrzésére.

ZEUSZ. Öreg hiba. No, menj hátrébb. Mint esküszegőt, le kéne, hogy lőjelek! Kínos. Az Elnök, az alkotmány, a kormány, az ország satöbbi pusztulása után rám szakadt az egyszemélyi demokrácia terhe. Értetted, tábornok?!

ÁRÉSZ *katonás reflexszel.* Igenis!

PROMÉTEUSZ. Érti, ojjé!

ÁRÉSZ. Te meg mihez értesz? Semmihez! Bebizonyítottad! Nekivezetted a hajót ennek a rohadt szigetnek!

PROMÉTEUSZ. Nélkülem a hajót se tudtátok volna elindítani, mert csak utazni tudtok rajta.

ÁRÉSZ. Még hetvenkedsz? Miattad fázunk és éhezünk ezen a kopár szirten! Egy katona hetven százalék veszteség fölött már csak a sajtónak mer győzelmet jelenteni. Te pedig a birodalmi flotta utolsó egységét pusztítottad el! Száz százalékig!

DIONÜZOSZ. Az elnöki yachtot!

ZEUSZ. Ráadásul rajta ültünk.

PROMÉTEUSZ. Kuporogtatok. A kabinban. Hetvenhat óráig vezettem a hajót egy perc pihenés nélkül.

ZEUSZ *nyújtózik*. Viszont a reggel gyönyörű

DIONÜZOSZ. A levegő is csodálatos! Se füst, se benzinbűz! Paradicsomi hely! Itt új életet kezdhetünk, Zeusz!

ZEUSZ. Bizony, alaposan rám fér egy kis kikapcsolódás!

DIONÜZOSZ. Kiegyenesedik a sok ücsörgéstől meggörbült hátunk, a tüdőnk kitágul, kitisztul a friss levegőtől, idegeink megnyugszanak. Nem kell többé rohannunk a parlamentbe, fogadásokra, Akadémiára!

ZEUSZ. Hát, ezért az egyért nem bánom a hajótörést! *Nevet*. Nem beszélve arról, hogy egy csapásra szabadultam meg a feleségemtől is, meg a szeretőimtől is.

DIONÜZOSZ. Halászgatunk, vadászgatunk, Prométeusz kapálgathat, szánthat gabonának, konyhakertnek.

ZEUSZ. Itt nem kell eljátszania, hogy kivonul a társadalomból. Végre nem kell szégyenkeznem miatta.

DIONÜZOSZ. Ilyenek a mai fiatalok. Megtagadják az apjukat, professzorukat.

ZEUSZ. Én kitagadtam!

DIONÜZOSZ. ...Az élet majd itt megtanítja kesztyűben dudálni!

ÁRÉSZ *beugrik a párkány mögé és a közönségre mutat.* Oda nézzetek!

DIONÜZOSZ *a közönség felé fordul.* Micsoda? Lakott lenne a sziget?

ÁRÉSZ. Bennszülöttek! Egész sereg!

ZEUSZ. Valóban. Szemrevalóak. Különösen a nők. Miféle népség?

ÁRÉSZ. Olyan, amelyik reggelizett, ebédelt és vacsorázni is fog.

DIONÜZOSZ. Prométeusz térképe szerint errefelé akhájok élnek. Iónok, dórok meg ilyesfélék. Elmaradottak, legföljebb rézvagy bronzkori szinten tengődnek.

ÁRÉSZ. A fegyvereket, uram! Rögtön támadnak!

ZEUSZ. Egyelőre nyugton vannak.

ÁRÉSZ. Egy harcos kivált közülük. Földerítő. Elő a fegyverekkel, uram!

ZEUSZ. Nyugalom! *Nagy táskát vesz elő, kulccsal kinyitja.* Hátrébb!

ÁRÉSZ. Siessünk, Zeusz!

ZEUSZ *hessegeti.* Még! Még!

ÁRÉSZ. Minden perc drága!

ZEUSZ. Hátra arc! *Árész végrehajtja. Zeusz géppisztolyt ad neki, ugyanakkor a pisztolyát Árész hátába nyomja.* Harcolj! De az első gyanús mozdulatra véged! Értetted?

ÁRÉSZ *szomorúan.* Értettem.

ZEUSZ. Először a földerítőt!

ÁRÉSZ. *a nézőtérre céloz, lő, sikoly.* Elkaptam! Láttad? Egyből bukfencet vetett!

ZEUSZ. Ügyes vagy!

ÁRÉSZ. Köszönöm, uram. Azt se tudta, hogy mi lőtte, pedig csak én lőttem. Hehe.

PROMÉTEUSZ. Ezek nem harcosok!

ZEUSZ. Most azt a magasat ott a szélén! *Árész lő, sikoly.* Nem mentél ki a formából, tábornok. Következzen... következzen az a... nagyszakállú!

PROMÉTEUSZ. Az egy fegyvertelen öregember!

ÁRÉSZ. Ne zaklass, te buta civil! *Lő.* Megvan. Most végigmennék az egészen.

ZEUSZ. Nem egyforma magasak.

ÁRÉSZ. Majd közben utánaigazítok. *Mutatja.*

ZEUSZ. Egyenként sokkal érdekesebb.

PROMÉTEUSZ. Futnak! Hagyjátok őket!

ÁRÉSZ. Puff neki! Bepucoltak a szikla mögé. Rájuk robbantjuk.

PROMÉTEUSZ. Hagyd őket, Árész! Úgyse mernek támadni, halálra rémültek. Nézzétek! Ott a falujuk a domboldalon!

DIONÜZOSZ. Nyomorú kis fészek!

ÁRÉSZ. Egy gránátot engedélyezhetnél, uram! Egy egészen kicsikét. Ekkorikát. Az nem tépné szét a sziklát, csak szép gyöngéden rájuk fordítaná!

PROMÉTEUSZ. Ne öljétek meg őket! Ha támadnak, bármikor megtehetjük, de ezek nem fognak támadni. Nem is akartak, csak a kíváncsiság hajtotta ide őket.

ÁRÉSZ. A fiúnak nincs érzéke a szépséghez.

Figyelj, Zeusz! *Eljátssza a gránátdobást és a többit.* Bumm! A szikla sejtelmesen meginogna, aztán szelíden összecsukódna a földdel, mint a tulipán kelyhe naplementekor. Szó nem hangzana, egy kisujj nem látszana ki többé a kő alól. Tökéletesen eltűnnének, mintha a világon se lettek volna.

PROMÉTEUSZ. Mire lenne jó a haláluk?

ÁRÉSZ. Prométeusz! A gyarmatosítási szabályzat első fejezet, első cikkely, első paragrafus, első bekezdés, első pontjának a per a pontja kimondja, hogy a bennszülöttekre az első harci érintkezés alkalmából olyan csapást kell mérni, amely sokkos állapotba juttatja egész nemzedéküket!

PROMÉTEUSZ. Nem látod, hogy halálra rémültek?

ÁRÉSZ. De hol vannak még a sokktól?! *Zeusz kiveszi Árész kezéből a fegyvert.* Nem bízol bennem? *Zeusz a fejét ingatja.* Becsületistenemre!

ZEUSZ *legyint.*

DIONÜZOSZ. Menekülnek! A falu felé!

ÁRÉSZ *rángatja a fegyvert.* Add vissza! Ki kell irtani őket, mert különben nem fognak megfelelően félni!

PROMÉTEUSZ. Fölösleges vérontás.

ÁRÉSZ. A gyarmatosítási szabályzat...

PROMÉTEUSZ. Kinek akarsz gyarmatosítani, tábornok? Atlantisz nincs többé! Ember is alig maradt a földön!

DIONÜZOSZ. Amondó vagyok én is, hogy hagyjuk futni őket.

ZEUSZ. Prométeuszt pártolod?

DIONÜZOSZ. Pártolom? A hullák termetéből egyértelműen következik, hogy a Sors kiváló termelőerőkkel óhajt megajándékozni bennünket. Segítő jobbját ne lökjük félre. Nézzétek meg őket alaposabban. *Mutatja.*

ÁRÉSZ. Nem szép munka?

DIONÜZOSZ. Osztályon felüli, tábornok. Pompás lövéseiddel rámutattál a természet alaptörvényére, miszerint a gyönge szolgálja az erőset. Ők izmosak, de az erő – hála kitűnő fegyvereinknek és a te elsőrangú szakértelmednek – a mi oldalunkon áll. Ha kivégzed őket, arra kényszerülünk, hogy a természet eme alaptörvényét a saját körünkben vessük vizsgálat alá.

ÁRÉSZ. Körmönfont fecsegés. Én erős vagyok *Zeusz ráemeli a pisztolyt....* és hálás Zeusznak, akinek minden erőmet köszönhetem.

DIONÜZOSZ. Engedjük meg tehát a gyöngéknek, hogy betöltsék hivatásukat. Én ugyanis egy hónap múlva is szeretnék reggelizni, sőt öt év múlva is. Nem beszélve arról, hogy a jövendő – nem csupán belgazdasági, de külpolitikai szempontból is – azon áll vagy bukik, hogy mekkora termelési és hadi potenciált tudunk fölvonultatni a környező szigetekkel szemben.

ZEUSZ. Okos vagy, Dionüzosz!

PROMÉTEUSZ. Szerintem inkább gonosz.

DIONÜZOSZ. Fölvirágoztatjuk a szigetet, Prométeusz! Új világot teremtünk a barbároknak!

PROMÉTEUSZ. Ha belegebednek, akkor is.
DIONÜZOSZ. Mindennek ára van, fiam.
ZEUSZ. Indulunk! Szedjétek a cókmókot!

Szedelőzködnek.

PROMÉTEUSZ. Még néhány holmi lent maradt a kis barlangban.
ZEUSZ *patront vesz elő.* Robbantsd be a bejáratot!
ÁRÉSZ *ugrik.* Igenis! *Kiszalad.*
ZEUSZ. Mehetünk. *Kintről robbanás hangja.*

MÁSODIK KÉP

ELSŐ JELENET

Szín: a főtér (csaknem olyan, mint az előző képben). Kissé hátul, balra oszlopcsarnok, egyúttal a palota trónterme. Előtte a tér, jobbra keskeny úton visz hátra. Ezt a palotával átellenes oldalon, a templomhoz vezető lépcsők határolják. A lépcsők tetején szikla. Az előbbiek érkeznek, Árész önfeledten robbantgat.

ZEUSZ. Árész!
ÁRÉSZ. Parancs!
ZEUSZ. Földeríted a palotát!
ÁRÉSZ. Igenis! *Körüljár.*

Zeusz leül a trónra. Dionüzosz és Prométeusz melléje állnak.

ÁRÉSZ. Sehol egy lélek!

ZEUSZ. Ülj le. *Helyet mutat a lábánál, átadja a géppisztolyt.* Ezt foghatod, de ez is kéznél lesz! *Mutatja a pisztolyt.*

PROMÉTEUSZ. Sikerült a sokkolás.

ÁRÉSZ. Mire várunk?

DIONÜZOSZ *cigarettákat rakosgat.* Hogy megszáradjon a cigarettám.

ÁRÉSZ. Nekem nem hiányzik éhgyomorra! Hanem egy jó rántotta! Ham and eggs!

ZEUSZ. Prométeusz! Csapj erre a micsodára! *A gongra mutat.*

PROMÉTEUSZ *háromszor megüti a gongot.*

ÁRÉSZ. Pincér!

ZEUSZ *miután vártak egy ideig.* Még egyszer! *Prométeusz ismét hármat üt a gongra. A terem bal oldali függönye mögül Héra lép be, térdre borul.*

HÉRA. Uram! Uraim!

DIONÜZOSZ. A kutyafáját! Egy lány!

ZEUSZ. Ki vagy te, leányzó?

HÉRA. Hérának hívnak, uram.

ZEUSZ. Derék. Mit kívánsz, Héra?

HÉRA. Zénó küldött, a főpap, vagyis Amphytrion király, vagyis Amphytrion nevében Zénó.

ZEUSZ *Prométeuszhoz.* Mifélék is ezek?

PROMÉTEUSZ. Akhájok.

ZEUSZ. Persze. Tudtam is. Tehát akhájok vagytok, leányzó?

HÉRA. Így nevezzük magunkat, uram!

ZEUSZ. Csak nem félsz tőlünk?

HÉRA. Hogyne félnék, uram!

ZEUSZ. Mért éppen egy nyárfalevél lányt küldtek a gazdáid?

HÉRA. Mert ők is félnek, nagyúr! És én nő vagyok. Papnő.

ZEUSZ. Aha! Papnő! Tiszta, rendes munka. Jól megfizetik? *Héra nem érti.*

PROMÉTEUSZ *súgva.* Nincs még náluk pénzgazdálkodás!

ZEUSZ. Te csak ne oktass engem! Na! *Hátradől, csönd.*

DIONÜZOSZ. Kérdezni kellene még, uram!

ZEUSZ. Engem nem érdekel ez a nőszemély. Ostoba.

PROMÉTEUSZ. Megilletődött.

ÁRÉSZ. Küldjük ki a konyhába, hogy üssön föl harminc tojást.

DIONÜZOSZ. Én még kérdezgetném egy kicsit.

ZEUSZ. Miattam...

DIONÜZOSZ *Hérához lép.* Tehát papnő vagy, gyermekem. Mi a feladatod mint papnőnek?

HÉRA. A Szent Tüzet gondozom, uram. *Szégyellősen.* Egyebek közt.

DIONÜZOSZ. Derék. Nagyon derék. Igazán szép föladat egy ilyen bájos leánykának. Tehát tűzimádók vagytok.

HÉRA. Dehogy, uram! Mi Kronosz Atyát tiszteljük!

DIONÜZOSZ. Persze, ki mást, mint Kronosz Atyát!

ÁRÉSZ. Ki a fene az a Kronosz Atya?

HÉRA. Nagyhatalmú úr ő, uram! Legyőz-

te az őskáoszt meg a sötétséget, és rendet teremtett a világban! Nagyszakállú, bölcs, öreg isten!

ÁRÉSZ. Kronosz, Kronosz? Egy nagyszakállút lepuffantottam az előbb...

DIONÜZOSZ. Hogyan?

ÁRÉSZ. Azt a kefepofájút, amelyik nem bukfencezett föl, hanem szép lassan összecsuklott. Így.

DIONÜZOSZ. Óriási dolgot mondtál, Árész – *mélyen meghajol Árész felé* –, szentséges testvérem.

ÁRÉSZ *meghökken.* Mit keresel?

DIONÜZOSZ *úgy áll, hogy Héra ne lássa, mint mutogat a társainak, hogy azok értsék meg az ötletét.* Agyadból istenhez méltó ötlet pattant ki, isteni testvérem. *Meghajol.*

ÁRÉSZ. A te agyadra pedig lila köd ereszkedett – alá. *Ő is meghajol. Mutatja, hogy Dionüzosz bolond.*

DIONÜZOSZ. Igen, szentséges testvérem, innen. *Árész fejére mutat.* Jómagam korainak véltem, hogy eme halandó leánykának kinyilatkoztassuk az igazságot, ám a te villámló elméd nem tűrt halasztást.

ÁRÉSZ *Zeuszhoz.* A professzor úrnak kiesett egy kereke.

ZEUSZ. Nyugalom! *Dionüzoszt figyeli.* Folytasd csak... – *Dionüzosz súgása nyomán* – ...szentséges testvérem!

DIONÜZOSZ. Ez az! Vagyis köszönöm a kegyességedet Legszentségesebb úr! *Földig hajol Zeusz előtt.*

HÉRA. Jaj nekem! *A földre veti magát.* Kegyelem! Irgalom!

ÁRÉSZ. Nekünk is jaj, Prométeusz; ezek megkergültek! *Zeusz nagyot rúg belé.* Na!

ZEUSZ. Csitulj, szentséges testvérem! Figyelj Dionüzoszra. Igét hirdet!

HÉRA. Jaj, kik vagytok, szent... szentséges urak!?

DIONÜZOSZ. Istenek. Istenek, akik eljöttek a ti földetekre!

HÉRA. Irgalom, Kronosz Atya!

DIONÜZOSZ. Tőle már nem kell félned, gyermekem. Kronosz Atya nincs többé. Véget vetettünk az uralmának.

HÉRA. Ó, Kronosz Atya! Jaj, Kronosz Atya! Jaj, jaj, jaj! Jaj szegény fejemnek! Jaj, mi lesz velünk!

ZEUSZ. Hallgattassátok el ezt a hisztérikát! *Árész emeli a fegyvert, Dionüzosz félretolja.*

DIONÜZOSZ. Örömünnep ez a mai nap, leányom! Kronosz Atyánál hatalmasabb isteneket kaptatok. Zeusz úr az ég új királya! *Meghajol.* Eridj szaporán, és küldd be az előkelőket!

HÉRA. Igenis. Máris.

ZEUSZ. Mondd meg nekik, hogy ha egy szempillantás alatt nem teremnek itt, földig rontom ezt a kutyaólat, mint ezt a... na, ezt itt! *A gongra mutat.* Ess le! *Árésznak el kellene lőnie a kötelét, de nem figyel. Zeusz belerúg.* Parancsolom, hogy ess le!

ÁRÉSZ. Igenis! *Lő, a gong leesik.*

ZEUSZ. Lódulj! *Héra kiszalad.*

ÁRÉSZ. Haha! Istenek lettünk! Nagy eszem van, mi? Professzor! Neked egész életedben nem támadt még ekkora ötleted!

DIONÜZOSZ. Bölcs vagy, Árész, boldog vagyok, hogy tanulhattam tőled. De most osszuk ki a reszortokat.

ZEUSZ. A főnök természetesen továbbra is én leszek.

DIONÜZOSZ. Magától értetődik. Éppen azért ajánlanám neked, uram, a természeti jelenségek fölügyeletét. A primitív népek az égzengést, a villámlást respektálják leginkább.

ZEUSZ. Jól kifundáltad. Aztán jön egy aszály, és engem szépen meglincselnek.

DIONÜZOSZ. Ugyan, Zeusz! Akkor haragszol rájuk, és kész. Kiváló üzlet. Követelhetsz tőlük áldozatot rogyásig – amíg meg nem jön az eső. Akkor aztán megenyhülsz.

ZEUSZ. Hm. *Rágyújt.* Te mi akarsz lenni?

ÁRÉSZ. Hadisten!

ZEUSZ. Dionüzoszt kérdeztem.

DIONÜZOSZ. Kevéssel beérem. Vidámság, bor, termékenység, ilyesmi.

ÁRÉSZ. Vén bakkecske!

PROMÉTEUSZ. Termékenység! Elvetélnek a röhögéstől a nőstény kecskék is, ha föllépsz ebben a szerepben, Dinó bácsi.

ZEUSZ. Terólad meg majdnem megfeledkeztünk.

ÁRÉSZ. Ő nem lehet isten!

PROMÉTEUSZ. Eszem ágában sincs részt venni a süket tréfátokban.

ÁRÉSZ. Nem is tűrném, hogy utánam tolakodj az égbe.

DIONÜZOSZ. Viszont közönséges halandó se lehet... *Zeuszra néz.*

ZEUSZ. Hiszen hozzánk tartozik.

DIONÜZOSZ. Megvan! Prométeusz, te legyél afféle félistenecske, manó, kobold...

ÁRÉSZ. Ez a lakli?

DIONÜZOSZ. Majd Titánnak nevezzük.

ÁRÉSZ. Jönnek!

HARMADIK JELENET

Beóvakodik a Király, a Főpap és Heraklész. Leborulnak a trón előtt, köpenyüket magukra terítik.

KIRÁLY. Hatalmas urak!

FŐPAP. Istenek királya!

HERAKLÉSZ *nyög.*

ZEUSZ. Melyikőtök a király?

KIRÁLY. Én, legfelségesebb isten! *Kikukkant.* Porszem a sarud alatt!

ZEUSZ *kinyújtja a lábát.* Ez neked saru, te tökfej? *A Királyék lapulnak, Heraklesz nyög.* Mit csináljak velük?

ÁRÉSZ. Papapam!?

DIONÜZOSZ. Csigavér! *Meghajol Zeusz felé.* Ha megengeded, uram. *Körbejárja a hasalókat, belerúg Heraklészba.*

HERAKLÉSZ. Jaj nekem! Végem van! Jaj, anyám!

DIONÜZOSZ. Na. Végre tudom, hogy melyik az eleje. Állj föl! Hogy hívnak?

HERAKLÉSZ *föltérdel.* Heraklésznek, nagyúr! De nem én vagyok a király, hanem az apu! *Visszabújik.*

DIONÜZOSZ *lerántja a köpenyt a Főpapról.* Te ki vagy?

FŐPAP. Zénó... Főpap... kegyelmes Isten!

DIONÜZOSZ. Szóval a helyi varázsló. Gondolom, egyben főminiszter is. Állj föl, ha velem beszélsz! És ne reszkess! Én a jókedv és a vidámság istene vagyok!

FŐPAP. Rögtön sejtettem, Fényességes Uram! *Óvatosan föláll.*

DIONÜZOSZ. Istenfélő népek vagytok ti, akhájok?

FŐPAP. Az egész világon nincs nálunk istenfélőbb nép, uram! Mi reggel, délben, este imádkozunk és áldozunk!

DIONÜZOSZ. Helyes. Napközben mit csináltok?

FŐPAP. Napközben is imádunk, Öröm Forrása!

DIONÜZOSZ. Alacsony lehet itt a termelékenység. *A Főpap nem érti.* Nem dolgozhattok túl sokat.

FŐPAP. Látástól vakulásig, uram! Gyönge a földünk, sok munkát követel...

ZEUSZ. Ha folyton dolgoztok, akkor mikor imádtok?

FŐPAP. Munka közben is. Nekem például

egyenesen az a dolgom, hogy imádjak. Én mutatom be az áldozatokat. Nem dicsekszem – hisz tudjátok – mi neveljük a legjobb illatú kecskéket az egész Égei-tengeren.

ZEUSZ. Miféle kecskéket neveltek?

FŐPAP. Illatosakat. *Az „istenek" megrökönyödnek.* A mi kecskénk húsa a legillatosabb az áldozati máglyán!

DIONÜZOSZ. Aha!

ZEUSZ. Utálom a kecskehúst.

FŐPAP. Kronosz Atya szerette...

ZEUSZ. Én utálom!

FŐPAP. Ezután majd bárányt áldozunk, legfölségesebb úr!

ZEUSZ. A birka még büdösebb.

FŐPAP. De Kronosz Atya...

ZEUSZ. Ne Kronosz Atyázz nekem itten, mert agyonváglak!

ÁRÉSZ *amíg a Főpap meghajol, odasúgja Zeusznak.* Az elején ne válogassunk, Uram. Jó nekem akármi, csak hozzák gyorsan!

DIONÜZOSZ. A javát bezzeg te zabáltad meg, attól vagy ilyen dagadt!

FŐPAP *leborul.* Kegyelem, Öröm Forrása! Kegyelem, irgalom, ígérem, fogadom, esküszöm...

DIONÜZOSZ *közbevág.* Elég! Nem mondtam, hogy feküdj! *A Főpap föltápászkodik.* A jövőben ez nem fog előfordulni. Mától kezdve személyesen ellenőrizzük az áldozatok bemutatását. Zeusz Őszentségessége úgy határozott, hogy egy ideig innen fogja kormányozni a világot.

KIRÁLY *kinéz a köpenye alól.* Meddig?

DIONÜZOSZ. Mondjuk addig, ameddig kedve tartja. Egy évig, ezerig? Na, fölállni!

KIRÁLY. Jaj nekünk!

DIONÜZOSZ. Mi nem tetszik?

KIRÁLY. Minden tetszik, uram! Örömömben, vagyis a boldogságtól... Isten őrizz, hogy...

ÁRÉSZ. Őrizni is foglak!

ZEUSZ. Ki nem állhatom a nyavalygós vénembereket!

FŐPAP. Annyira még nem öreg, uram! Táncol is, ha parancsolod. Rajta, Amphytrion! *A Király illegeti magát.*

ZEUSZ. Elég az idétlenkedésből. Egyelőre itt maradunk. Ezért megparancsoljuk, hogy építsetek nekünk egy palotát...

DIONÜZOSZ *közbevág.* Ti templomnak mondjátok!

FŐPAP. Van templomunk, legszentségesebb urak! Ott szemközt, a város legszebb helyén! *Mutatja.*

ÁRÉSZ. Ez neked város? Még egy vendéglő sincs benne!

ZEUSZ *kinéz a templomra.* Hat kőláb tetején egy zsúpfödél? Csűrben lakjam, te nyomorult?

FŐPAP *erőtlenül.* Minden erre járó utazó dicsérte...

ZEUSZ. Nem érdekel! A templomban lenni kell hálószobáknak, nappalinak, szalonnak, ebédlőnek, és utoljára, de elsősorban fürdőszobának!

ÁRÉSZ. Aztán én közösködjem Prométeusszal! A te fiad!

ZEUSZ. Akkor négynek.

PROMÉTEUSZ. Rám ne legyen gondotok.

ZEUSZ. Jó, akkor elég három.

DIONÜZOSZ. Bocsáss meg, Legfölségesebb Zeusz, de ha már kimondtad, ne engedj. Négy fürdőszoba, kész-passz.

KIRÁLY. Ó, Szentséges Istenek! Az én népem kicsiny, alig száz férfi, annak is a fele öreg meg kisgyermek. És most rengeteg a munka; a parti szántókat, olajfákat elemésztette a tenger áradása!

ZEUSZ. Ez a jutalom a sok büdös kecskebélért!

ÁRÉSZ. Majd dolgoztok ti is!

ZEUSZ. A templom meglegyen, különben iszonyúan megharagszom!

DIONÜZOSZ. Munkával imádjatok bennünket.

ZEUSZ. Amíg elkészül, ittmaradunk. Elmehettek.

ÁRÉSZ *utánuk kiált*. Hozzatok valami harapnivalót!

FŐPAP *nem érti*. Parancsolsz, szentatyám?

DIONÜZOSZ. Ne feledkezzetek meg az áldozatról. Legelőször is lakomázni óhajtunk!

ÁRÉSZ. Kiadósan!

ZEUSZ. Embernek való étel legyen! *A Főpap fölkapja a fejét*. Se kecske, se birka! Világos?

FŐPAP. Igenis, szentségesek! *Kihátrálnak*.

PROMÉTEUSZ. Menjünk tovább. Az ő segítségükkel pár nap alatt össze tudok eszkábálni egy olyan tutajt, amellyel biztonságosan eljutunk a szárazföldre.

DIONÜZOSZ. Eljön majd az ideje. Egyelőre nem fosztjuk meg ezt a kedves népet attól, hogy új világ új napja süssön rá – közvetlen közelről. *Meghajol Zeusz felé.* Célt adunk az életüknek.

ÁRÉSZ. Amit végső fokon nekünk köszönhetnek. Semmiből se állt volna jobblétre szenderíteni őket. Papa-papam. Ugye.

ZEUSZ. Sorsuk az én kegyességemen múlt. Olybá vehetik, hogy én teremtettem őket. Ezt célszerű lesz tudatosítani bennük, Dionüzosz! Alkalomadtán írhatsz a dologról egy tudományos értekezést.

DIONÜZOSZ. Oké. *Felírja a noteszába.*

PROMÉTEUSZ. A szárazföldön biztosan találnánk gazdagabb és erősebb népet...

ZEUSZ *közbevág.* Netán atlantiszi telepeseket, akik puskával fogadnának bennünket.

DIONÜZOSZ. Mi kifogásod van az ellen, Prométeusz, hogy föl akarjuk emelni ezt a népet az elmaradottságból? Hittel és a te szaktudásoddal.

PROMÉTEUSZ. Nem kérnek belőlünk.

DIONÜZOSZ. Attól még segíthetünk rajtuk. A gyermek se tudja, hogy mi jó neki, ezért neveljük, akarata ellenére. És fölnőve hálás a szülői szigorért.

PROMÉTEUSZ. Ezek nem gyerekek, hanem szegények.

ÁRÉSZ. Majd meglátjuk, meddig képes koplalni egy nemes szív!

ZEUSZ. Bezzeg otthon, Atlantiszban nem szégyelltél a társadalmon élősködni.

PROMÉTEUSZ. Megszolgálok mindenért, amire szükségem van.

DIONÜZOSZ. Mi is. Hit nélkül nem élhet az ember. Fáradozásaikért bőséges kárpótlást fog nyújtani az a tudat, hogy a történelem folyamán elsőként nekik adatik meg, hogy egyesülhessenek isteneik közvetlen imádatában, egy levegőt szívhassanak a legfőbb, legtisztább értékek szubsztanciáival.

PROMÉTEUSZ. Tehát munkabér fejében szabadon rajonghatnak majd értetek, és negyedévenként – prémium helyett – joguk lesz boldognak mutatkozni.

DIONÜZOSZ. Tévedsz. Nemcsak elsején meg három havonként rajonghatnak boldogan, hanem minden nap minden órájában!

ZEUSZ. Nem pusztán jog lesz a boldogság, hanem kötelesség is! *Dionüzosz és Árész tapsol.* E kort Boldog Aranykornak fogom nyilvánítani! Dionüzosz, ez legyen a tanulmányod mottója! *Dionüzoszék újra tapsolnak. A trónterem elé függöny ereszkedik.*

A játék az előtérben folyik tovább.

HARMADIK KÉP

ELSŐ JELENET

A palota előtti téren. A Király, Alkméné királyné, a Főpap, Heraklész, Joké, a furulyás: ő fújja a hangszerét, két Férfi, egy Szolgáló.

ALKMÉNÉ *leülteti a lépcsőre a Királyt.* Kimerültél, drága Amphytrion! Ezek az új istenek nem olyan jóságosak, mint Kronosz Atya volt.

KIRÁLY. Ne fújd most, Joké! *A furulya elhallgat.*

FŐPAP. Mit adjunk nekik, ha birka se jó, kecske se jó? Alig maradt pár tyúkunk, malacunk. Kronosz Atya nem válogat...

KIRÁLY. Pszt!

HERAKLÉSZ. Mennyit ehet egy isten? *Az ujján számol.* Négy isten?

FŐPAP. Semennyit. Nektárral, ambróziával táplálkoznak. A földi ételeknek csupán a páráját szippantják be.

HERAKLÉSZ. Se ambróziánk, se nektárunk.

KIRÁLY. Nincs más hátra: vesszen egy malac, no meg egy tyúk. Vagyis inkább kakas. Az úgyse tojik.

HERAKLÉSZ. Ahogy elnézem, Dionüzosz őszentsége egyedül képes egy egész malacot beszippantani! *Megszívja az orrát.*

FŐPAP. Hm. Dionüzosz urunk meglehetősen testesnek és érett korúnak tűnik.

KIRÁLY. Szaladj, leányom, vágjatok le egy malacot meg egy kakast.

ALKMÉNÉ. Azt a sárgát, annak úgyse jó a magja. Megyek én is. *Az asszonyok kimennek.* Ha nem nézek a körmötökre, azt vágjátok le, amelyik a kezetek ügyébe akad.

HERAKLÉSZ. Kíváncsi vagyok, miként szippantják be.

FŐPAP. Én is.

HERAKLÉSZ. Szippantanak egyet, és az egész eltűnik? Szőröstül-bőröstül?

FŐPAP. Hagyjál gondolkodni. *Járkál.* Embernek való étel... Különös...

KIRÁLY. Nem ilyeneknek kéne lenniük?

FŐPAP. Talán ilyennek, talán másmilyennek.

HERAKLÉSZ. Láttál is te már élő istent!

FŐPAP. Talán igen, talán nem.

HERAKLÉSZ. Mondhatom, okos vagy, Zénó! *A Főpap szigorúan ránéz. Megszeppen és a körülállókra förmed.* Mit lebzseltek itt? Nincs semmi dolgotok? Miért tűröd, papa, hogy folyton a köpenyeden lógjon az egész ország? *A két Férfi és Joké kimegy.*

MÁSODIK JELENET

A másik oldalról Héra rohan be, mögötte két Katona háromlábbal, amelyben nem ég a tűz.

HÉRA *zokog.* A Szent Tűz, uram! Jaj, jaj nekem!

KIRÁLY. Mi van a Szent Tűzzel?

HÉRA. Jaj szegény fejemnek, odalett a Szent Tűz, uram!

HERAKLÉSZ. Tényleg elaludt.

FŐPAP. Hagytad kialudni? Épp most, te cafka?!

HÉRA. Éppen tenni akartam rá, amikor az istenekhez küldtetek.

FŐPAP. Le a szikláról! Dobjátok le! A halál a legkevesebb, amit a hanyagságodért érdemelsz!

KIRÁLY. Szegény leányom!

HÉRA *átöleli Heraklészt*. Segíts, szerelmem, segíts!

HERAKLÉSZ. Sajnos így szól a törvény, Héra. Én is tudom a törvényt, mert egyszer – *apjára néz* – én is király leszek.

FŐPAP. Kössétek meg! *A Katonák engedelmeskednek.*

HÉRA *sikolt*. Joké! Segíts, Joké!

HERAKLÉSZ. Te ringyó! Az előbb szerelmed voltam, most meg azt a szoknyapecért hívod? Hát csak dobjanak le, én is megnézem! Vigyétek!

KIRÁLY. Pillanat! Várjatok... vajon ők... *a trónterem felé int* – mit szólnak ők... ha tudtuk nélkül a lányt...

HERAKLÉSZ. Megint gyönge vagy, papa? Miféle király az, aki sose végeztet ki senkit?

KIRÁLY. Ha hírük nélkül megöletjük, nincs tanúnk a tűzre!

FŐPAP. Bölcs vagy, Amphytrion király. Addig kell vinni a tanút, amíg él!

NEGYEDIK KÉP

ELSŐ JELENET

Fölmegy a trónterem előtti függöny; a „bennszülöttek" bemennek az „istenekhez".

KIRÁLY *leborul.* Irgalom, Szent Atyák! A Szent Tűz!

FŐPAP. Nem a mi hibánk, hanem ez a lány, ez a gondatlan rima...

KIRÁLY. Szegényke...

FŐPAP. Nem ügyelt a Szent Tűzre, és az elhamvadt!

ZEUSZ. Mi közöm a tüzetekhez?

FŐPAP. Nélküle nem tudunk áldozni, uram! De ő nem vigyázott rá! *Előrelöki a lányt.* Beszélj! Így igaz?

HÉRA. Jaj, szentséges istenek! Irgalmazzatok!

FŐPAP. Hallottátok, ő a vétkes! De rögtön ledobatjuk a szikláról!

ÁRÉSZ. Eredeti antik szokás. Legalább magas ez a szikla?

HERAKLÉSZ. Ojjé! Tízszerte nagyobb nálam, és ekkora éles kövek vannak alatta!

ZEUSZ. No, akkor csak dobjátok le a haszontalant!

ÁRÉSZ. Ne lőjem inkább le?

ZEUSZ. Tiszteletben kell tartanunk a belügyeiket, Árész. *Elgondolkodik.* Melegek már a napok. Nem lesz büdös a környék?

FŐPAP. Dagálykor följár oda a tenger, szentséges Zeusz.

HERAKLÉSZ *beleszippant Zeusz cigarettájának füstjébe. Köhög.* Ambrózia!

PROMÉTEUSZ *levesz egy fáklyát a falról, meggyújtja Zeusz öngyújtójával.* Itt a tűz. Kell még? A lányt engedjétek el! *A katonák eloldják Héra kötelékét. Prométeusz átadja neki a fáklyát.*

DIONÜZOSZ. No de Prométeusz!

ÁRÉSZ. Milyen jogon mersz beavatkozni a belügyeikbe?

ZEUSZ *rágyújtana.* És hogy mersz kérés nélkül a holmimhoz nyúlni?

PROMÉTEUSZ. Gyújtsd meg azt a tüzet, Héra. *A lány döbbenten engedelmeskedik. Prométeusz Zeuszhoz fordul.* Itt a gyújtód. Minden játéknak van határa.

ZEUSZ. Kérdeztelek, te tolvaj!

PROMÉTEUSZ *hátat fordít Zeusznak.* Hogy lehettek ilyen gonoszok, te király?

KIRÁLY. Ez a törvény, uram...

PROMÉTEUSZ. Hülye törvény.

HERAKLÉSZ. Pedig így van, uram. Én is tudom a törvényt, mert a papa után én leszek a király, amint Kronosz Atya után is Zeusz úr következett...

ZEUSZ *magából kikelve.* Hátat mutatsz nekem, te szemtelen kölyök!

PROMÉTEUSZ. Meg ne halljak ilyesmit még egyszer! Ez a törvény el van törölve!

ZEUSZ. Pusztulj a szemem elől! Ki vagy te? Mi vagy te? *Megragadja Prométeuszt.*

PROMÉTEUSZ. Eressz! *Lelöki magáról Zeusz*

kezét. Majd megmutatom én nektek, hogyan kell tüzet csinálni!

ZEUSZ. Kitagadlak! Nem vagy többé a fiam, te tolvaj, csavargó!

PROMÉTEUSZ *ügyet se vetve rá, megy kifelé Hérával és a két Katonával. Szétszedi a kulcscsomóját, a téren követ vesz föl.* Na, ez éppen kova. Ráüttök egy vasdarabbal, és úgy intézitek, hogy a szikra valamilyen gyúlékony anyagra hulljon... *Kiérnek a színről.*

DIONÜZOSZ *nyugtatja Zeuszt, aki a föllháborodástól csak hápog.* Ne izgasd magad, uram, éhgyomorra. Majd számolunk vele. Ti pedig oszoljatok!

ÁRÉSZ. És hozzátok a früstököt, egy-kettő! *A görögök kimennek.*

ZEUSZ. Kitekerem a nyakát!

ÁRÉSZ. Szívesen lepuffantom bármikor!

DIONÜZOSZ. Alkalmas pillanatban és megfelelő formák közt. Sajnos közülünk egyedül ő képes megtanítani ezeket az akhájokat házépítésre, hajóácsolásra, meg amire még szükségünk van.

MÁSODIK JELENET

Belép a Főpap a malaccal és a kakassal.

ZEUSZ. Na, végre. Süssél-főzzél, de gyorsan!

ÁRÉSZ *áhítattal.* Malac! Kakas!

A Főpap az állatokat a háromlábon égő tűzbe teszi. Hajlong, imádkozik, mindenféle hókuszpókuszt végez.

ÁRÉSZ. Mit művel ez? Semmi tepsi, semmi lábos?

DIONÜZOSZ. A primitív népek konyhája néha eredeti különlegességekkel tud szolgálni. Egyszer Mexikóban ettem agyagban sült galambot. Tollastul sütötték. Besározták a kibelezett állatot, aztán be a tűzbe. A sárburok cseréppé égett, és nem engedte elszökni a jó ízeket. Fölséges volt!

ÁRÉSZ. Ne izgasd a nyálmirigyeimet, Dionüzosz!

ZEUSZ. De minek szökdécsel közben?

DIONÜZOSZ. Folklór. A mexikóiak is táncoltak. Szerintük ettől keletkeznek a jó ízek.

ZEUSZ. Sok szakácsot láttam, de ilyen idétlent még soha!

ÁRÉSZ. Most meg legyezi a tüzet. Lángrakapott a hús, te szerencsétlen!

ZEUSZ. Sütni azért tudhatnál, ha már elvállaltad.

ÁRÉSZ. Otthon biztos nem te főzöd az ebédet!

FŐPAP. Természetesen a feleségem.

ZEUSZ. Akkor szaladj és küldd az asszonyt!

FŐPAP. Hová gondolsz, uram? Asszony nem áldozhat!

DIONÜZOSZ. A szaga nem rossz!

FŐPAP. Boldoggá tett az elismerésed, uram! Óhajtotok egy kis bort is?

ÁRÉSZ. Naná, hogy óhajtunk!

FŐPAP. Parancsoljatok! *Kancsójából lotyt-tyint a tűzre.*

ÁRÉSZ. Megháborodtál? Elégeted a húst, kiöntöd a bort?

FŐPAP. Így kell, uram.

ÁRÉSZ. Éhen akarsz veszejteni?

FŐPAP. A legszebb malacunkat, legnagyobb kakasunkat, legjobb borunkat áldoztuk...

ÁRÉSZ. Ne áldozgassál, hanem ételt adj, te baromállat!

FŐPAP *nyeregben érzi magát.* Bocsáss meg, Háborúk Fényes Villáma, de a szánktól vontuk meg a falatot, hogy a legfinomabb ételeink, legjobb borunk párájával tápláljunk benneteket...

ÁRÉSZ. Kutyának nézel bennünket, hogy szimatoljuk a hús meg a bor szagát?

FŐPAP. Éppen hogy nem, szentséges úr! Istennek!

ZEUSZ. Ha öt percen belül nem hozol ide rendes, embernek való ételt, levegőbe röpítem ezt az egész szigetet!

FŐPAP. Hozok én, legszentségesebb uram, de mit kezdtek vele?

ÁRÉSZ. Megesszük, te ütődött!

DIONÜZOSZ. Essen már le végre a tantusz, srácok! Átejtett a csuhás!

ZEUSZ. Dionüzosz, miféle beszéd ez?

DIONÜZOSZ. Argó. A plébános nem kapiskálhatja a dumánkat. Lebuktunk. A páratrükkel kiszúrta, hogy a mennyei hadovánk nem egészen kóser. Profi kaporszakállúak

sose buknak igazi kajára, csak a cserpákjukkal burkolnak. Vili?

ZEUSZ. Meleg szitu.

ÁRÉSZ. Papapam? *A Főpap szertartásosan meghajol.*

DIONÜZOSZ. Nélkülük sose dobbantunk innen, te pancser! *Átkarolja a Főpapot.* Kedves barátom. Egy kis beszédünk lenne veled.

FŐPAP. Szolgálatodra állok, Öröm Forrása!

DIONÜZOSZ. Gyere. A titok, amelybe most beavatunk, kizárólag főpapi fülekbe való, semmiképpen sem közönséges halandókéba. Jer. *Hátrafelé kimegy, nyomukban Zeusz. Árész a húsba csíp. Kiköpi.*

ÁRÉSZ. Fuj! A fele istenségemet adnám egy jó pörköltért! *Utánuk szalad.*

ÖTÖDIK KÉP

ELSŐ JELENET

Néhány hét telt el. A téren emberek sürögnek: gerendákat, köveket hurcolnak az építkezéshez. Prométeusz taligát készít, Héra nézi.

I. FÉRFI *taligát tol el Prométeusz előtt.* Köszönjük, Prométeusz, hogy megszerkesztetted nekünk ezeket a taligákat. Nélkülük rég megszakadtunk volna.

PROMÉTEUSZ. Ráérek.

II. FÉRFI. Szelíd és jóságos isten vagy.

PROMÉTEUSZ. Hányszor mondjam, hogy nem vagyok isten?! Ha még egyszer istennek neveztek, nyakon váglak benneteket!

HÉRA. Hagyd rájuk, édeském! *Megsimogatja.*

PROMÉTEUSZ. Ebbe ne szólj bele, drágám.

I. FÉRFI. Tudjuk, uram, hogy ez a – bogarad.

PROMÉTEUSZ. Komolyan beszéltem!

II. FÉRFI. Azt is nagyon szeretjük benned, hogy akkor is komolyan beszélsz, amikor viccelsz.

PROMÉTEUSZ. Ebben az egyben nem tréfálok, barátom.

II. FÉRFI. Barátom? Barátod, én? A barátodnak nevezel?

PROMÉTEUSZ. Miért ne?

II. FÉRFI. Túlságosan megtisztelsz bennünket, uram!

I. FÉRFI. És rengeteget törődsz velünk!

HÉRA. Sajnos sokkal többet, mint velem, édeském!

FŐPAP. Ne csipkelődj, uram. Nézd inkább az eredményeinket! Oroszlánrészed van bennük. A te mindentudásodnak köszönhetjük, hogy szigetünkön olyan fejlődés indult meg, amelyet – Dionüzosz urunk szavaival – hovatovább gazdasági életnek nevezhetünk.

PROMÉTEUSZ. Az atlantiszi kulcsszó.

ZENÓ. Ó, Atlantisz, Istenek Országa!

PROMÉTEUSZ. Gépesített szemétdomb. Az atlantisziak, öregem, minden szerkezetet kitaláltak és birtokoltak, amit az ész megalkotni képes: repülőgéptől az elektromos késig, amely magától vágja a kenyeret. Tévedhetetlenül meg tudták különböztetni a jó hajót a

rossztól, csak éppen a nemes meg a silány lelki tulajdonságok elhatárolásával nem törődtek soha. Ha valaki mondjuk éheztette a gyerekeit, azzal magyarázták, hogy kiskorában nem tapogathatta meg a mamája fenekét. Külön orvosok, úgynevezett pszichiáterek foglalkoztak azzal, hogy a bűn és lelkiismeret fogalmát kitöröljék az emberekből. Elhitették velük, hogy minél több csodálatos masinát birtokolnak, annál boldogabbak lesznek.

HÉRA. Az én Prométeuszom mindent tud, még az Istenek Országáról is! *Megcsókolja Prométeuszt – az visszacsókol.*

PROMÉTEUSZ. Atlantiszból jöttünk, Héra.

FŐPAP. Csoda! Csoda! Hallottátok, emberek? Zeusz Atyáék az Istenek Országából szállottak alá miközénk!

PROMÉTEUSZ. Zeusz papáék boldogtalan fajankók. Urak voltak Atlantiszban, de boldogok egy percig sem. Itt se lesznek, hiába imádjátok istenként őket.

FŐPAP. Ha kész lesz a templom, örülnek majd.

PROMÉTEUSZ. Egy óráig. Utána nagyobbat kívánnak, új fürdőt, télikertet, hajókat, vagy nemcsak a lányaitokat, mint eddig, de a fiaitokat is. Mit tudom én. Az atlantiszi beteg lélek. Nyugtalan, képtelen örülni a birtokának, csak arra vágyik éhesen, amije éppen nincs. De csak tárgyakra, formákra áhítozik, hasznosra, praktikusra, külsőre...

FŐPAP *közbevág.* Lenyűgözően beszélsz,

Prométeusz, de attól tartok, hogy a többieket föltartjuk a munkájukban. Menjetek a dolgotokra! Szaporán! *Az emberek elmennek.*

FŐPAP. Kérlek, te is hagyj magunkra egy kis ideig, szépséges Héra!

HÉRA *Prométeusz nyakába borul.* Veled vagyok ám, édeském, akkor is, ha nem látjuk egymást! *Kimegy.*

A színen csak a Főpap és Prométeusz marad.

FŐPAP. Meggondolatlanul beszélsz, Prométeusz. Az ellenségeid meg szép csöndben hálót szőnek köréd.

PROMÉTEUSZ. Aztán megfogják vele magukat.

FŐPAP *súgva.* Mondd, tudnál teremteni olyan micsodát, amivel a levegőbe lehetne röpíteni valamit?

PROMÉTEUSZ. Például mit?

FŐPAP. Hát... Mondjuk, egy kost, borjút...

PROMÉTEUSZ. Embert?

FŐPAP. Nagyjából. No, az embert nem szó szerint gondoltam, hanem csupán mértékegységként.

PROMÉTEUSZ. Értlek. Nálunk az iskolás gyerekek játékból csináltak ilyesmiket. Halásztak velük, máskor egymást robbantgatták, vagy a tanítójukat. Robbantási ügyekben fordulj Árész úr őszentségéhez.

FŐPAP. Árész úr nem ért hozzá! Napok óta vesződik robbanó micsodák készítésével

a tengerparton. Gyújtogat, folyton összeégeti magát, és egy Kémia nevű istennőhöz fohászkodik meg átkozódik; mert valamikor nem szerette.

PROMÉTEUSZ *nevet*. Még a végén időnap előtt az égbe száll. Szóval, ő nem ád neked.

FŐPAP. Tőle nem is kérnék, uram! Pedig micsoda ámulatba esne ez a tudatlan népség, ha a Napforduló Ünnepén egyet pattintanék az ujjammal, és megrendülne a föld, az ég! Papapam! Rögtön jobban félnék az isteneket!

PROMÉTEUSZ. Meg téged. Eggyel több rettegnivalójuk lenne szegényeknek.

FŐPAP. Ez jó félelem lenne! Léleknemesítő! Jámborabbak lennének.

PROMÉTEUSZ. Nem csinálok neked petárdát.

FŐPAP. Ó, nem is kértem. Csak úgy eszembe jutott. Igazából nem is nekem kellene, hanem neked.

PROMÉTEUSZ. Valójában?

FŐPAP. Tudok egy barlangot az északi öbölnél. Ott nyugodtan dolgozhatnál. Mindennap hordanék neked ételt meg mindent, amire szükséged van. Segítenék is a munkádban...

PROMÉTEUSZ. Segíts inkább a feleségednek gyereket nevelni.

FŐPAP. Tréfálsz, örökké tréfálsz! Meg kell előznünk Zeuszékat. Féltékenyek rád, mert jól látják, hogy a nép szíve nem az övék, hanem a tiéd. Ezt persze nem hangoztatják, hanem azzal vádolnak, hogy elloptad tőlük a tüzet!

PROMÉTEUSZ. Elloptam?!

FŐPAP. Én jól tudom, hogy nem, de ez a hivatalos megfogalmazás. Újabban az ingerli őket, hogy a gyerekeket tanítod. Dionüzosz úr szerint épp eleget oktattad már a felnőtteket, tovább nincs szükség rád.

PROMÉTEUSZ. Ha valaki, akkor éppen Dionüzosz tudja, hogy nélkülem sehol se lennének. És ahová el akarnak jutni, oda egyedül én vihetem el őket.

FŐPAP. Mérhetetlen a Szent Titokban való jártasságod, uram!

PROMÉTEUSZ. Nincsenek Szent Titkaim. Egyszerűen nem felejtettem el azt, amit Atlantiszban minden átlagember tanult.

FŐPAP. Ne vesd kockára a tudományod, Prométeusz. *Súgva.* Alkalmas tanítványra kell bíznod, olyan férfiúra, aki már elég bölcs ahhoz, hogy fölfogja a jelentőségét, és hű támaszod mer lenni – akár a Legfölségesebbekkel szemben is!

PROMÉTEUSZ. Ez csak te lehetsz.

FŐPAP. Ne tarts tolakodónak. Segíteni akarok. Már Heraklész is tüzeli őket Héra miatt. Irigyli tőled, elvégre... hogy is mondjam – a menyasszonya volt.

PROMÉTEUSZ. Nem a halálé?

FŐPAP. Tudod, milyen nagyvonalú a herceg. Könnyen felejt.

PROMÉTEUSZ. Szép tőle.

FŐPAP. Nem vagy biztonságban. Mint a legigazibb híved, nem engedhetem, hogy az istenek hirtelen haragjukban valami jóvátehetetlent kövessenek el.

PROMÉTEUSZ. Mi a jóvátehetetlen a mindenhatók számára? Ugyan hová rejthetnél el mindent látó szemük elől?

FŐPAP. Tudod, hogy tudom, amit tudok.

PROMÉTEUSZ. Rólad, papom, csak egyet tudok bizonyosan: hogy ateista vagy.

FŐPAP. Pszt! Halkabban, uram!

PROMÉTEUSZ. Ugyan! Zeuszék ismerik a nézeteidet, ez a szegény nép pedig nem érti az ilyen előkelő kifejezéseket.

FŐPAP. Így helyes. A sok ismeret megzavarná őket.

PROMÉTEUSZ *közbevág*. Unlak, Zénó.

FŐPAP. Nem bízol bennem?

PROMÉTEUSZ. Nem.

FŐPAP. És te papolsz szeretetről, megértésről, bizalomról?

PROMÉTEUSZ. Zeusz is ember. Ráadásul az apám. Nálam jobban még senki se szégyellte jobban az apját, de megölni – képtelen vagyok.

FŐPAP. Akkor ők ölnek meg! Védekezned kell, nem érted?

PROMÉTEUSZ. Nem félek tőlük. Odáig Zeusz se fog süllyedni, hogy saját fiának gyilkosa legyen. És szükségük is van rám.

FŐPAP. Nekünk is szükségünk van rád!

PROMÉTEUSZ. Éppen ezért, ha csak téged tanítanálak a barlangodban, az annyi, mintha már most meghaltam volna. Rosszabb, mintha elkárhoztam volna.

A két Katona rohan be a színre.

I. KATONA. Uram!

II. KATONA. Prométeusz úr!

I. KATONA. A legfölségesebbek – *Meghajolnak* – küldtek érted...

II. KATONA. Hogy elébük kísérjünk.

FŐPAP. Nem megmondtam, te ostoba?!

II. KATONA. Nagyon sajnáljuk...

I. KATONA. ...mindazonáltal...

II. KATONA. ...arra kérünk, hogy ne ellenkezz, mert Zeusz úr keményen ránk parancsolt, hogy ne legyünk olyan gyámoltalanok, mint az előbb... – *társára pillant* –

I. KATONA. ...mert különben ledobat bennünket a szikláról...

II. KATONA. ...bizony, vagy agyonsújt a villámával!

PROMÉTEUSZ. Még ezt is lusta volt eldönteni?

I. KATONA. Mi szabódtunk!

II. KATONA. ...ám Dionüzosz úr azt tanácsolta kedvesen, hogy ne akarjunk fiatalon meghalni ilyen semmiség miatt....

I. KATONA. ...hisz még előttünk az élet!

PROMÉTEUSZ. A semmiség én lennék?

II. KATONA. Ezt nem mondták egy szóval se!

I. KATONA. De nem ám! Se Zeusz úr, se Dionüzosz úr!

II. KATONA. Hallottuk volna, ha mondják!

PROMÉTEUSZ. Nektek mi a véleményetek?

I. KATONA. Hová gondolsz, uram? Titánnak nem lehet!

II. KATONA. De élni azért szeretnénk még egy kicsit...

I. KATONA. Elvégre fiatalok vagyunk!

PROMÉTEUSZ. *Sóhajt.* Akkor nincs más hátra, barátaim – menjünk. Igazán kár lenne értetek.

KATONÁK *egyszerre.* Végtelenül jó vagy hozzánk, uram!

II. KATONA. És neked csak játék lesz a dolog, uram, végtére halhatatlan vagy!

FŐPAP *öklével üti a fejét.* Bolond! Bolond! A föld nem hordott a hátán még egy ilyen naiv bolondot! *Kirohan.*

HARMADIK JELENET

Prométeuszék indulnak, Joké elébük szalad a templomlépcsőről.

JOKÉ. Fiúk, ne! Itt vagyok! Prométeuszt ne! Engem vigyetek!

I. KATONA. Neked nem fiúk vagyunk, hanem Titánok!

II. KATONA. Elkapjuk?!

PROMÉTEUSZ. Megállj! Ha hozzányúltok, megszököm!

JOKÉ. Miattam ne, Prométeusz! Miattam ne! Én olyan haszontalan vagyok!

PROMÉTEUSZ. Az egész szigeten te vagy a

leghasznosabb, Joké. Egy percre se mulaszd a dolgod, barátom. Feküdj a napon, és furulyázz. Éljél, drága Joké! *A katonák közt kimegy.*

NEGYEDIK JELENET

Joké elkeseredésében földhöz vágja a furulyáját, majd bánatosan leül a templom lépcsőjére. Héra dudorászva belibben.

JOKÉ. De vidám vagy!

HÉRA. Ó, kedves Jokém! Érzem, hogy ma valami nagy, valami csodálatos dolog fog történni velem! Tudod, mit? Furulyázz, jó? Olyan régen játszottál már nekem! Csak nekem!

JOKÉ. Amióta Heraklész szeretője lettél.

HÉRA *toppant*. Vedd tudomásul, hogy nem a szeretője voltam, hanem a... kedvese!

JOKÉ. Óriási különbség.

HÉRA. Az bizony! *Dorombolva*. Miatta ne féltékenykedj, édes Joké. Már nem az övé vagyok, hanem Prométeuszé. Ha tudnád, milyen jóságos ő, milyen gyöngéd, milyen kedves! Senki nem volt még ilyen hozzám.

JOKÉ. Tudom.

HÉRA. Mit tudsz? Mondott valamit? Nincs megelégedve velem?

JOKÉ. Sajnos ő sokkal jámborabb, mintsem panaszkodna rád.

HÉRA. Megnyugtattál. *Nyújtózik*. Nincs is oka panaszra. Még sose hallottam lányról,

aki szebb lenne nálam. Ti meg se érdemeltetek engem. Azért ne búsulj! Téged egy kicsit szerettelek, mert te nem voltál olyan ronda nehéz, mint az a hájas Heraklész.

JOKÉ. Amikor a nagy Rengés volt, sírtál és könyörögtél, hogy szorítsalak, szeresselek, mert addig nem halsz meg, amíg én ölellek. És másnap már Heraklész szeretője voltál...

HÉRA *megütögeti Joké fejét.* Nem értesz te a filozófiához, jobb, ha csak furulyázol. A Rengéssel új Világkorszakba léptünk. Minden, de minden megváltozott. Fölgyorsult az idő, sebesebben peregnek az események. Személyesen tiszteltek meg bennünket az istenek, és a legszebb, a legdaliásabb engem választott! Szerinted miért szomorít engem azzal, hogy nem akar isten lenni? Legalább az én kedvemért! Magyarázd meg, Joké!

JOKÉ. Talán tényleg nem isten, azért.

HÉRA. De miért nem akar az lenni? Ha istennek mondaná magát, ki merné kétségbe vonni? Talán már nem szeret? Le akar járatni a lányok előtt? Ide figyelj. Tudod, hogy eszi a lányokat a penész? Éjszakánként be-berendelnek közülük kettőt-hármat a Legszentségesebbekhez a palotába, velük hálnak, vagy Dionüzosz őszentsége parancsára valamilyen disznó... izé, vagyis furcsaságot kell csinálniok, aztán reggel kidobják mindet! Egy se maradt még két napra se! De az én Prométeuszom hűséges hozzám! *Súgja.* Azt is mesélik a lányok, hogy Dionüzosz őszentsége meg Árész őszentsége csak olykor-olykor csinál

valamit, de a lányoknak mégis úgy kell tenni... *mintha*... érted?

JOKÉ. Te bezzeg föl tudnád tüzelni őket.

HÉRA *végignéz magán, megigazítja a ruháját.* Mutathatnék őszentségeiknek egyet-mást. De én hűséges vagyok Prométeuszhoz. Nekem ebben az életben nem kell más férfi. *Elgondolkodva.* Csak egy kicsit akarna isten lenni. Ha fogannék tőle, biztos feleségül venne, akkor pedig én is halhatatlan lennék! Istenem! Halhatatlan! Ez az egyetlen, amit még várok az élettől.

JOKÉ. Akkor szaladj Zeuszhoz!

HÉRA. Nem ismersz te engem, Joké! Ha én igazán szeretek valakit, azért mindenre képes vagyok! Ha kell, hűséges vagyok hozzá a sírig...

JOKÉ. Tapasztaltam.

HÉRA. Igenis, szeretem Prométeuszt, hiába gúnyolódsz, Joké! Még sose voltam ennyire szerelmes, mint most őbelé! Ha hiszed, ha nem. Nem ismertek engem ti, halandó férfiak. *Komolyan siratja magát.* Csak rohantatok rám, mint a csahos vérebek, aztán mihelyst jóllaktatok, odébbálltatok! Soha semmi kedvességet nem kaptam tőletek, csak az önzéseteket, a ronda lihegéseteket, a markolászó ujjaitok nyomán a kék foltokat a bőrömön, de szép szót, gyöngédséget szemernyit se! Honnan tudná egy ilyen semmirevaló, mint te, hogy mire vagyok én képes egy kis szeretetért?! *Zokog.*

JOKÉ. Prométeuszt a palotába kísérték.

HÉRA. Ó, hogy fáj minden perc nélküle!

JOKÉ. A palotába kísérték, Héra. Katonák, lándzsával!

ÖTÖDIK JELENET

A két Katona jön. A közönség egyszerre hallja az ő beszélgetésüket és Héra utolsó szavait.

I. KATONA. Ezt a hajszát!

II. KATONA. Egész nap csak lótunk-futunk.

I. KATONA. Már a nevünk is Ugorjide!

II. KATONA. Ugorjoda!

HÉRA. Ez, látod, helyes, Joké. Ilyen férfiút, mint őt, nem lehet csak úgy rángatni. Illő kísérettel becsüljék meg a legszentségesebbek is, ha azt szeretnék, hogy a kedvükre tegyen.

I. KATONA. Hol egy lógóst kell elcsípni...

II. KATONA. ...hol egy másikat...

I. KATONA. ...másszor Prométeusz urat...

II. KATONA. ...aztán meg szedni a lányokat.

JOKÉ *észreveszi a katonákat.* Ezek alighanem akarnak valamit.

I. KATONA. Már alig maradt egy-kettő...

II. KATONA. ...akit nem próbáltak ki őszentségeik...

I. KATONA. ...mert minden éccakára új kell nekik...

HÉRA. Csakugyan. Ugorjide és Ugorjoda. Mókás fickók, nem?

JOKÉ. Ők kísérték Prométeuszt is. *Elengedi Hérát. A Katonák közeledtére fölhátrál a templomlépcsőn.*

I. KATONA. aztán egyszer csak elfogynak...

II. KATONA. ...süthetjük a tudományt, mihez kezdünk.

I. KATONA. Visszük a púpos Reát!

II. KATONA. Ide süss, hékám! Egy már akadt!

I. KATONA. De Héra Prométeusz úr kedvese!

II. KATONA. Számít az? Hol találsz te itt szüzet?

I. KATONA. No de a púpos Rea!

II. KATONA. Ki is dobnának vele! Vagy le a szikláról!

I. KATONA. Viszont Prométeusz úr...

II. KATONA. ...mármint ő?...

I. KATONA. Ha netán megharagszik...

II. KATONA. Tud ő még haragudni, gondolod?

I. KATONA. Megint igazad van.

II. KATONA *megfogja Héra kezét.* Na, gyere szépen, húgom.

HÉRA. Mit akartok?

I. KATONA. Mi éppenséggel semmit...

II. KATONA. Legföljebb Zeusz úr.

HÉRA. Zeusz úr?

II. KATONA. Ő bizony.

HÉRA. Mit akarhat tőlem?

II. KATONA. Amit a többitől! *Nevet.*

HÉRA. Azonnal eresszetek el! Parancsolom!

II. KATONA. Nekünk nem tudsz...

I. KATONA. Mert mi csak engedelmeskedünk...

II. KATONA. ...a parancsnak...

HÉRA. Nem tudjátok, hogy én Prométeusz menyasszonya vagyok?

II. KATONA. A parancs viszont Zeusz úré...

I. KATONA. Valamint Dionüzosz úré...

II. KATONA. ...és ha ők parancsolják, hogy menni kell...

HÉRA. Nekem nem parancsolnak!

I. KATONA. Ne tolj ki velünk!

II. KATONA. Mert nekünk mindenképp muszáj téged a palotába vinni.

I. KATONA *súgja.* Az a parancs, hogy az ellenállókat kényszerítsük!

II. KATONA. És ez csuda kellemetlen lehet...

I. KATONA. ...nemcsak nekünk...

II. KATONA. ...hanem neked is. Ne sivalkodj már, mert a szádra ütök!

HÉRA *lelöki magáról a Katonák kezét, megindul.* Arra nincs parancsotok, hogy potyázzatok!

HATODIK JELENET

Dionüzosz és Zeusz egymást átölelve sétál be a trónterembe.

ZEUSZ. Az én atyai türelmem is véges. Nincs pohár, amely be ne telne egyszer.

DIONÜZOSZ. Nem hibáztatlak, de az atyai szeretetet bővebben kellett volna fűszerezned atyai szigorral.

ZEUSZ *isteni pózban.* Kizárólag magára

vethet! Ő akarta, hogy kitörüljem a történelemből!

DIONÜZOSZ. Vi:athatatlanul... bárhanem...

ZEUSZ *gyanakodva*. Bárhanem?

DIONÜZOSZ. Ámbátor.

ZEUSZ. Tudhatnád, hogy gyűlölöm a határozatlanságot. Még ilyen kötőszavakban vagy micsodákban is!

DIONÜZOSZ. Egyetértünk, nagyuram, nohaviszont...

ZEUSZ. Nohaviszont?

DIONÜZOSZ. Noha viszont hasznos lenne némiképp fontolóra venni a kitörlés legdiplomatikusabb módjait.

ZEUSZ. Én diplomatáskodjam? Én, aki ura vagyok nemcsak ezeknek a nyomorult halandóknak, de az életnek, halálnak, villámlásnak, viharnak...

DIONÜZOSZ. Satöbbi.

ZEUSZ. Gúnyolódsz, Dionüzosz?

DIONÜZOSZ. Isten őr... óvjuk meg egymást tőle, uram! Mindössze félbeszakítani bátorkodtalak, mert az idő sürget.

ZEUSZ. Engem – aki letaszítottam Kronoszt a Világ Trónjáról – miként sürgethetne az idő, Dionüzosz?

DIONÜZOSZ. Velem ne játssz eretnekesdit, Zeusz. Prométeusz teljesen behálózta a bennszülötteket.

ZEUSZ. Majd én visszakergetem a hálátlanokat a helyes útra. Árész!

DIONÜZOSZ. Nincs itt. Petárdákkal kísérletezik.

ZEUSZ. A hátam mögött?

DIONÜZOSZ. Nem, az öbölben.

ZEUSZ. Önállósítani akarja magát?

DIONÜZOSZ. Ha a papája nem lett volna Atlantisz háromszoros Hőse és hadügyminiszter, soha egyetlen kémiavizsgán se csúszott volna át.

ZEUSZ. Véletlenül is ráhibbanhat.

DIONÜZOSZ. Ezen a szigeten működőképes petárdát – sorozatban! – kizárólag Prométeusz lenne képes gyártani. Ezért örülök, hogy eszedbe jutott a diplomácia.

ZEUSZ *elgondolkodik*. No igen... Bárhanem... nemdebár...

DIONÜZOSZ. Köszönöm az egyetértésedet, uram. Bízhatsz benne, hogy a legteljesebb megelégedésedre fogom intézni az ügyet. Különös tekintettel arra...

HETEDIK JELENET

ÁRÉSZ *tépetten, égetten jön*. Prométeusz! Prométeusz! Hol a büdös francba bujkálsz? *Észreveszi Zeuszékat*. Oppardon!

ZEUSZ. Hogy nézel ki?

ÁRÉSZ. *végignéz magán*. Semmi... izé... elestem. Hehe.

ZEUSZ. Mitől estél el?

ÁRÉSZ. Hát... amitől szokás, ugye. Hehe. Megbotlottam. Persze. Megbotlottam, aztán elestem. Puff, mint egy béka. Haha. Végignyaltam a partot.

DIONÜZOSZ. Beleestél a vízbe, pajtás? *Együtt erőlteti a nevetést Árésszel.*

ÁRÉSZ. Haha! De bele ám! Puff és toccs! Szavamra, akár egy béka! Fejest a vízbe! Haha!

DIONÜZOSZ *abbahagyja a nevetést.* És kormos volt a víz?

ÁRÉSZ. Kormos? Na, ja! Persze! Majd elfelejtettem! Beestem a vízbe, de jött egy nagy hullám, és kidobott a partra, egyenest egy tábortűz hamvaiba. Puff, toccs, megint puff. Haha!

ZEUSZ. Miért keresed Prométeuszt?

ÁRÉSZ. Én Prométeuszt?

DIONÜZOSZ *finoman utánozza.* Prométeusz! Prométeusz! Hol a büdös francba bujkálsz?

ÁRÉSZ. Mi bajotok van velem?

DIONÜZOSZ. Mi lenne? Csak érdeklődünk, miért keresed Prométeuszt.

ÁRÉSZ. Vallattok?

DIONÜZOSZ. Ugyan, Árész. Csak diskurálunk. Vacsoráig el kell valahogy ütni az időt!

ÁRÉSZ. No jó. Elárulok nektek valamit. Csakugyan beszélni akartam a fiúval. Régóta sejtem, hogy valamit forral ellenünk. Utána akartam járni, a körmére akartam nézni, ki akartam deríteni, miben sántikál a hátunk mögött! Gondoljátok, hogy megtaláltam? Pedig végigkajtattam utána az egész szigetet, de összejátszik a bennszülöttekkel, akik avval szórakoznak, hogy hol ide, hol oda küldözgetnek, ha keresem.

DIONÜZOSZ. Nem élted még bele magadat

a mindenhatóság szerepébe, Árészkám. Prométeusz valóban itt van.

ÁRÉSZ. Hol?

DIONÜZOSZ. Biztos helyen.

ÁRÉSZ. Itt, a palotában?

Zeusz és Dionüzosz egyszerre bólintanak.

ÁRÉSZ *csodálkozva.* Nem szokott mostanában idejönni.

Zeuszék a fejüket csóválják.

Magától jött ide?

Zeuszék vállat vonnak, széttárják a karjukat.

Elfogtátok?

Zeuszék bólintanak.

DIONÜZOSZ. Nagyon okos vagy, Árész, szentséges testvérem.

ZEUSZ. És mi is okosak vagyunk.

ÁRÉSZ. Már megöltétek?

DIONÜZOSZ. Rád vártunk.

ÁRÉSZ. Bízzátok csak ide! Majd én elbánok vele. Kiszedem belőle, amit kell!

DIONÜZOSZ. No és mit akarsz kiszedni belőle?

ZEUSZ. Szerintem néhány kémialeckét. Különös tekintettel a robbanóanyagokra.

DIONÜZOSZ. Lám-lám!

ÁRÉSZ. Ne szórakozzatok velem!

DIONÜZOSZ. Azt várjuk, hogy te szórakoztass bennünket a tanulmányaiddal. Puskaporral foglalkozol, vagy rögtön dinamittal kezdted?

ÁRÉSZ. Dinó! Tudod, mi van, ha én egyszer begerjedek?! Nem nézek se istent, se embert!

DIONÜZOSZ. Ez a helyes kifejezés. Válaszolj csak szépen!

ÁRÉSZ. Engem merészelsz vallatni, te vén, impotens szoknyapecér?! *Megragadja Dionüzoszt. Zeusz Dionüzosz segítségére sietne, őt is elcsípi.* Jöhettek ketten is, húszan is! Kinyomom belőletek a szuflát! Csirkefogók! *Zeusz és Dionüzosz jajveszékel.*

ZEUSZ. Na!

DIONÜZOSZ. Eressz!

ZEUSZ. Szentségtörő!

DIONÜZOSZ. Vadbarom!

ZEUSZ. Fáj! Mi ütött beléd?!

ÁRÉSZ *leteperi, összecsomagolja őket.* Szentségtörő? Vadbarom? Szemtelenkedtek? Pimaszkodtok? Vallattok? Faggattok? Most szétverem a fejeteket! *Nyakuknál fogva összeütögeti a fejüket.*

ZEUSZ. Jujj! Fáj!

DIONÜZOSZ. Eressz!

ZEUSZ. Kezet emelsz a teremtődre?

ÁRÉSZ. Adok én nektek teremtőt! Ezentúl egyedül leszek isten.

DIONÜZOSZ. Vagy együtt, vagy sehogy!

ÁRÉSZ. Még mindig pofázol? Megállj! *Fo-*

gást keres Dionüzoszon, de az kicsusszan a kezéből.

DIONÜZOSZ *gurulva menekül Árész elől.* Ha egy is meghal közülünk, többé nem hiszik el, hogy halhatatlanok vagyunk, te ökör!

ÁRÉSZ. Majd elhiszik a puskámnak! *Utánavetődik, de most Zeusz szabadul ki, aki rögtön fejbevágja Árészt egy korsóval. Árész elhanyatlik.*

ZEUSZ. Te jó isten, mit csináltam! *Letérdel Árész mellé, élesztgeti.*

DIONÜZOSZ. Kibírja a csontfejű, ne félj!

NYOLCADIK JELENET

Még Zeusz mondatánál mélyen meghajolva belép a két Katona és Héra. A Katonák nem látják a tépett, földön kuporgó, fekvő isteneket, csak a lányt.

KATONÁK. Legfölségesebb Istenek!

I. KATONA. Ez a lány akadt...

II. KATONA. ...de ez se lány már...

I. KATONA. ...sajnos...

HÉRA *nevetgél az isteneken.*

DIONÜZOSZ. Ott maradtok! Aki fölemeli a fejét, halál fia! Megfordultok, kimentek!

Zeusz Dionüzosz segítségével föltámogatja az újult Árészt. A Katonák kimennek. Héra egyre jobban nevet.

DIONÜZOSZ. Te meg miért nem mentél ki? Mit vihogsz? *Pofozza Árészt, akinek a feje erre-arra nyaklik.*

HÉRA *kacag.*

DIONÜZOSZ. Elég!

ZEUSZ. Te lány! *Megragadja Hérát.* Hallgatsz rögtön?

DIONÜZOSZ. Uram! *Nem bírja a nagy testű Árészt, aki eldől.*

HÉRA *fölfogja, hogy bajban van.* Hah! *Ledobja a ruháját, és Zeusz karjaiba hanyatlik.* Csoda, isteni csoda! Ahh!

ZEUSZ. Micsoda?

HÉRA *magához öleli Zeuszt.* Ó, uram! Te! Te! Te férfi! Férfi a férfiak fölött!

ZEUSZ. No de... *Bizonytalanul fogja Hérát, aki vadul csókolja.*

DIONÜZOSZ *emeli Árészt.* Szemtelen perszóna! Mit képzel ez?

HÉRA *aléltan a csóktól.* Uram! Bocsánat. Nem tudtam, mit cselekszem!

ZEUSZ. Ugyan, gyermekem! Semmi baj!

HÉRA. Meghasad a szívem a gyönyörűségtől! Ah!

ZEUSZ *simogatja Hérát.* Van ízlése a kölyöknek.

HÉRA *csiklandósan.* Jaj, szentséges úr! Ne!

ZEUSZ. Egy ilyen isteni szépséget akart kisajátítani magának!

DIONÜZOSZ. A francba veled! *Ellöki Árészt, aki az újabb ütődéstől éledezni kezd.* Most ledobatlak a szikláról! *Elkapja Héra kezét.* Ezúttal nem úszod meg!

ZEUSZ. Tűnj a sunyiba, Dionüzosz! *Enyelegnek.*

DIONÜZOSZ. Gondolkodj, uram! Mindent látott!

ZEUSZ. Mit láttál, kiscsibém?

HÉRA. Fényességet!

DIONÜZOSZ. Micsodát?

HÉRA. Mikor beléptem ide, napnál csillogóbb fényesség áradt belőled, Zeusz, amely elvakított. Csaknem meghaltam az örömtől; csak kacagtam, kacagtam, mint az eszeveszett, a boldogságtól persze, mígnem megérintettél, akkor magamhoz tértem, és még boldogabb lettem.

ZEUSZ. Látod, Dionüzosz, ilyen az igazi nő!

DIONÜZOSZ. Mesebeszéd.

ZEUSZ. Micsoda hang ez, Dionüzosz?

DIONÜZOSZ. Királyom!

ZEUSZ. Ne üsd az orrodat a királyod ügyeibe, Dinó! *Átkarolja Hérát.* Gyere, madárkám, csacsogj, hadd tudjak meg minél többet magamról! *Kimennek.*

HATODIK KÉP

ELSŐ JELENET

A Király és Alkméné sétál a téren. Mögöttük balla.g Heraklész, hozza az anyja kötését. A Király disznót vezet pórázon.

HERAKLÉSZ. Kiültök a templomlépcsőre, mint a kis senki közemberek?

ALKMÉNÉ. Hogyan üljünk másként, fiam? Add a kötésemet!

HERAKLÉSZ. Akkor se a lépcsőre.

KIRÁLY. Itt süt a nap, fiam, nem úgy mint a nyári konyhában, ahová a Legfölségesebbek szorítottak bennünket.

ALKMÉNÉ. Árnyak lettünk már életünkben.

HERAKLÉSZ. Egy király akkor se ücsörögjön a templomlépcsőn.

KIRÁLY. Az élő napsütés minden királyságnál többet ér. Ugye, Alkibiadész?

HERAKLÉSZ. Hö!

ALKMÉNÉ *már köt.* Finom meleg ma a napocska. Ha minden jól megy, ma befejezem ezt a zoknit.

KIRÁLY. Meleg gyapjúzoknit kötsz a halálnak?

FŐPAP *lélekszakadva jön.* Nagy király! Nagy király!

KIRÁLY. Hagyd el, Zénó. Nem vagyok én már se nagy, se király.

HERAKLÉSZ. Papa! Drága papa! Lemondasz a javamra?

KIRÁLY. Hol van már az én királyságom? Egyetlen alattvalóm maradt. *Megpaskolja a disznót.*

FŐPAP. Hírt hozok, Amphytrion, nagy újságot! A legfölségesebbek elfogatták Prométeuszt.

HERAKLÉSZ. Baromi jó!

ALKMÉNÉ. Ezt tanulja tőlük a gyerek. Ezt ronda beszédet. Hallod, Amphytrion!

KIRÁLY. Viszket, Alkibiadész? Nagyon viszket? *Vakarja a disznót.*

HERAKLÉSZ. Megöletik Prométeuszt, ugye? Most biztosan megöletik!

KIRÁLY. Szegény. Tőle kaptam ezt a pompás disznóvakarót. Ugye, Alkibiadész, ez a vakaró eltereli a rossz gondolatokat. Nyugtat. Játszhatnál vele néha te is, kisfiam!

HERAKLÉSZ. Majd ha százéves leszek, mint te.

ALKMÉNÉ. Hogy beszélsz apáddal, kisfiam?

FŐPAP. Uram, könyörgök, figyelj egy kicsit. Prométeusz elfogatása gyökeresen megváltoztatja a helyzetünket!

ALKMÉNÉ. Nem kell tovább építeni a templomot?

FŐPAP. Mit számít az most! Óriási tervem van.

KIRÁLY. Én már csak üldögélni szeretek, meg esténként hallgatni, hogyan énekelnek a lányok meg a legények a téren. De amíg ez a templom épül, szóval, amíg én élek, nem lesz itt nótaszó.

ALKMÉNÉ. Szegény Jokénak is bujkálnia kell. Mennyire szerettem a furulyája szavát!

FŐPAP. Tudjátok, mit jelent Prométeusz elfogatása?

KIRÁLY. Ni, mennyi lapostetű! Adok én nekik, Alkibiadész, ne félj! *Vakarja a disznót.*

FŐPAP. Gyere, Heraklész. *Kimegy Heraklésszel.*

HETEDIK KÉP

ELSŐ JELENET

Szín: a trónterem. Dionüzosz, Árész, aki nagy turbánt visel a fején.

ÁRÉSZ. A becsületes harchoz nem fűlik a fogatok. Hátulról, orvul, ez a stílusotok! Köcsöggel!

DIONÜZOSZ. Ilyen a sors, Árész. Mellékesen megmentettük az életedet. Nélkülünk egy nap alatt agyonvertek volna.

ÁRÉSZ. Az első moccanásra szitává lőttem volna az egész csürhét.

DIONÜZOSZ. Aztán ehettél volna gyökereket vagy hullákat, te hülye.

ÁRÉSZ. Megint kötözködsz? Nincs több váza a teremben!

DIONÜZOSZ. Eh, mit vitázom én veled? Ha életben akarsz maradni, akkor tudd, hogy kit, mikor kell megölni. És ha magadtól nem tudod, kérdezd meg tőlem.

ÁRÉSZ *megenyhülten.* Jól van, na, tudod, hogy nem is veled van bajom. Ez a Zeuszka, ez ment az idegeimre. Örökké játssza az eszét. Bazári majom.

DIONÜZOSZ. Viseld el. Az igazi demokráciában a hatalmat meg kell osztani. Kell egy fő, aki a hatalmat jelképezi, teszi-veszi magát...

ÁRÉSZ. Hát épp ezt rühellem!

DIONÜZOSZ. A valódi hatalom viszont azé a vasökölé, aki a háttérből ugyan, de mindig lesújt a sunyító ellenségre! Ez vagy te. A fel-

adatodat Zeusz sose vitatta, és nem is fogja, amíg én mellette állok. Öreg vagyok már, nem akarok egyebet, mint szolgálni.

ÁRÉSZ. Zeuszt?

DIONÜZOSZ. Az ügyet. És Zeusz jelképén keresztül a vasöklöt!

MÁSODIK JELENET

A Főpap jön, hajlong, kézen fogva húzza maga után Heraklészt.

FŐPAP. Alázatos tiszteletem, Legszentségesebb urak! Nem zavarok?

ÁRÉSZ. De.

DIONÜZOSZ. Mi kell?

FŐPAP. Nem kérni jöttem, Legszentségesebb urak, hoztam inkább!

DIONÜZOSZ. Hoztál? Mit hoztál?

FŐPAP. Egy hőst, nagyuram!

DIONÜZOSZ. Hőst?

ÁRÉSZ. Csak nem ez a csesznye tahó képezi a hőst!?

FŐPAP *hátba vágja Heraklészt.* Húzd ki magad! Engedelmeddel, Legszentségesebb uram, Heraklész herceg már csecsemőkorában, a bölcsőjében megfojtott két hatalmas kígyót!

ÁRÉSZ. Hatalmas kígyót? És rögtön kettőt? Höhö! Óriási! Nincs is kígyó a szigeten!

FŐPAP. Azóta nincs, legszentségesebb uram.

ÁRÉSZ *torka szakadtából nevet, majd föl-*

jajdul. Jaj! Na, csak szórakozz velük, Dinó, én egy kicsit lepihenek. Engem, egy köcsöggel! *Kimegy.*

FŐPAP. Örülök, hogy magunkra maradtunk; Árész úr nem túl érzékeny a politikai finomságok iránt.

DIONÜZOSZ. Semmi közöd hozzá.

FŐPAP. Aki szívén viseli a nép és az új hit ügyét, az szüntelen azon fáradozik, miként állíthatná vékony tehetségét a szent ügy szolgálatába. *Dionüzosz leül a trónra, rágyújt.* Sajog a szívem, nemkülönben uramé, a királyé, valamint Heraklész hercegé, látván, hogy a nép lelke a sodró események következtében szükséget fog szenvedni, ám még jobban sajog attól, hogy eme szükség netán a ti boldogságtokra is árnyfátyolt vetni leend.

DIONÜZOSZ. Na, ne hülyéskedj.

FŐPAP. A mi népünk egyszerű, uram, és – mondjuk meg őszintén – a mostani helyzetével némileg elégedetlen. Noha jelenlétetek bearanyozza hétköznapjait, hiányzik életéből a vidámság, még inkább a tett...

DIONÜZOSZ. Nem dolgoznak eleget!

FŐPAP. Meggyőződhetsz róla, milyen szorgalmasak. Épp ez a baj forrása! Némelyek lassan már azt képzelik, hogy nemcsak dolgozni tudnak, hanem gondolkodni is! Maholnap a parancsok célját fogják tudakolni, tenni akarnak olyasmit, amire nincs parancs, és pár nap csak, hogy megkérdezzék: ha Zeusz úr – a demokrácia jegyében – lehet

egyenlő önmagával, akkor ők is egyenlők a Titánokkal, velem, vagy éppen...

DIONÜZOSZ. Ez zendülés!

FŐPAP. Azzá fajulna, ha Prométeusz tovább nyitogatná a csipájukat! Bölcsként, jótevőként, hősként tisztelik, sőt, némelyek rajonganak érte...

DIONÜZOSZ. Majd adok én nekik hőst!

FŐPAP. A kormányzás titkát tártad föl, uram! Hősök nélkül ugyebár nem létezhetünk; adni kell sajnos hősöket a népnek, akik helyette cselekszenek, nehogy ő maga vetemedjék tettre.

DIONÜZOSZ. Megkapó. *Rágyújt.*

FŐPAP *közelebb lép a trónhoz.* Nálunk haladottabb országok vezetői is úgy gondoskodtak népünk túlbuzgó tettvágyának levezetéséről, hogy énekeseket, vagy erős, ügyes, ám nem túl okos embereket állítottak, akik labdákkal, különböző eszközökkel mutatványokat végeztek a tömeg előtt, az pedig úgy őrjöngött értük, mintha maga cselekedett volna. Ez messzemenően megkönnyítette a kormányzást még Atlantiszban is...

DIONÜZOSZ. *közbevág.* Atlantiszról te nem tudhatsz semmit.

FŐPAP. Természetesen nem is tudok! Prométeusz mesélte egyszer...

DIONÜZOSZ. Prométeusz sok badarságot fecsegett!

FŐPAP. Meglehet... bárhanem...

DIONÜZOSZ *csodálkozva.* Bárhanem? Prométeuszról több szó ne essen!

FŐPAP. Sajnos, uram... épp vele kapcsolatban, persze csak áttételesen... lenne... egy ötletem, ha kegyeskednél végighallgatni.

HERAKLÉSZ *a füstöt csodálja.* Nahát, odas!

FŐPAP. Úgy vélem, hogy Heraklész herceg... *Megböki Heraklészt.* Csukd be a szád! Tehát Heraklész herceg ügyesen ki tudná őt szorítani a félrevezetettek szívéből, ha kellő körültekintéssel szerveznénk meg a hőstetteit, és alkalmas módon juttatnánk azokat a köznép tudomására: ünnepéllyel, mulatsággal egybekötve. Jelenleg fölmérhetetlen következményei lennének, ha a *mostani* Prométeuszt érné valami baj...

DIONÜZOSZ. Ügyvédjének szegődtél?

FŐPAP. Őrizz meg tőle, uram! Csak nem szeretem a bonyodalmakat.

DIONÜZOSZ. Hm. *Töpreng, füstöl.* Szerinted miféle hőstettekre lenne alkalmas a... fenség?

FŐPAP. Úgyszólván bármire, szentséges úr! Megölhetne garázda vadkanokat, oroszlánokat, hidrákat, sárkányokat...

DIONÜZOSZ. A szigeten a legvadabb állat a hörcsög, te pap.

FŐPAP. Ez a terv alapja, uram! Minél kevésbé léteznek az említett szörnyetegek, a herceg annál biztosabban győzi le majd őket.

DIONÜZOSZ. Hm.

FŐPAP *megkönnyebbülten fölsóhajt.* Heraklész herceg pedig tökéletes hősanyag. Garantálom! Ugye, Heraklész?

HERAKLÉSZ *előrelép, két öklével döngeti a mellét és ordít.*

DIONÜZOSZ. Jól van, na! Elhiszem! Elég! *Befogja a fülét, de Heraklész nem szűnik.*

FŐPAP. Hu! *Megijeszti Heraklészt.*

HERAKLÉSZ. Jaj! *Elhallgat.*

FŐPAP *nyugtatólag megpaskolja.* Pompásan csináltad. Most maradj szépen csöndben.

DIONÜZOSZ. Legfölségesebb urunk, Zeusz őszentsége elé fogom terjeszteni a javaslatodat, Zénó. Addig is intézkedhetsz az előkészületek felől.

HARMADIK JELENET

Másnap.

A téren át vonul a templomba a nép. Mindenki, a négy atlantiszon és Hérán kívül. Elöl a Főpap; áldást oszt, hosszú köpenyét két gyerek viszi. Utána Heraklész, majd a királyi pár, végül a nép. A fölvonulás egy vallásos körmenet és egy politikai tüntetés keveréke. A három isten képeit viszik, transzparenseket: „Le a Vadkannal!", „Heraklész a mi hősünk!", „Heraklész győzni fog!", „Vadkan go home!", „Ki az agresszorral!" (A rendező szabadon aktualizálhat!) Énekelnek.

NÉP. Zeusz és Árész,
Szent Dionüzosz!
Hűségünk hív most!
Jaj, jaj, jaj, jaj!

Garázda vadkan,
A bősz vadállat
Népünkre támadt!
Jaj, jaj, jaj, jaj!

Heraklész herceg,
Drága reményünk,
Küzdjél meg értünk!
Jaj, jaj, jaj, jaj!

Imádunk érted,
Az isten áldjon!
Egyszerre három!
Jaj, jaj, jaj, jaj!

NEGYEDIK JELENET

Két Katona a trónterem keresztül a lépcsőig vezeti Prométeuszt.

I. KATONA. Szabad vagy, uram...

II. KATONA. Bárhová mehetsz...

I. KATONA. Errefelé – eddig.

II. KATONA. Emerre idáig.

I. KATONA. Beszélned is szabad bárkivel...

II. KATONA. ...persze csak ha megszólítanak...

I. KATONA. Kivéve a Királyt és a Királynét...

II. KATONA. ...Heraklészt...

I. KATONA. ...meg a Főpapot...

II. KATONA. ...természetesen Hérát...

I. KATONA. ...valamint Jokét...

II. KATONA. ...a gyerekeket, ugye...

I. KATONA. ...nyilván a nőket is...

II. KATONA. ...és a férfiakat...

I. KATONA. ...közéjük értve minket is...

II. KATONA. ...ugyebár.

PROMÉTEUSZ. Köszönöm, fiúk. A párkányra könyökölhetek?

II. KATONA. Igen, de túlságosan kihajolnod nem szabad, mert kieshetsz, és az már a szabadsággal való visszaélés lenne. *Visszahúzódnak a trónig, ezalatt belopakodik a Király. Megáll az egyik oszlop mögött.*

KIRÁLY. Uram! Pszt!

PROMÉTEUSZ. Amphytrion király!

KIRÁLY. Pszt, ha mondom, inkognitóban vagyok.

II. KATONA. Prométeusz! *A Király lehasal a lépcső mögé.*

PROMÉTEUSZ. Ülnöm szabad. Nem tiltottátok meg.

I. KATONA. Csakugyan...

II. KATONA. Viszont meg se engedtük...

I. KATONA. A szabadságot elrendelő parancs ülésről nem rendelkezett.

II. KATONA. Kérjünk új parancsot a Legszentségesebbektől?

I. KATONA. Hagyjuk a csudába.

KIRÁLY. Segíts rajtam, uram.

PROMÉTEUSZ. Te is ölni akarsz, mint a papod?

KIRÁLY. Talán kellene is, mert különben minket ölnek. Mint szegény Alkibiadészt, a

kandisznómat. Mit vétett nekik? Az utolsó barátom volt.

PROMÉTEUSZ. A fiadnak kellett.

KIRÁLY. A fiamnak? Már ő is összeállt velük? Tán a halálomban se lesz nyugovásom tőlük, mert ó, Zeuszék az alvilágban is elérnének. Ők nem szelíd istenek, Prométeusz! Nem tudnak szeretni. Gonoszok!

PROMÉTEUSZ *simogatja.* Nyugodj meg, nyugodj. Nem istenek ők, csak annyira, mint te vagy én.

II. KATONA. Magadban beszélsz, Prométeusz?

PROMÉTEUSZ. Nem tiltottátok meg.

I. KATONA. Csakugyan...

II. KATONA. Mindig kitalál valamit, hogy kibújjon a szabadságból!

KIRÁLY. Nagyon félek, Prométeusz.

PROMÉTEUSZ. Menj szépen haza, Amphytrion. Majd kitalálok valamit.

KIRÁLY. Isten áldjon, Prométeusz. És óvjon tőlük! *Kilopózik.*

II. KATONA. Ki volt az? *Előrejönnek.*

I. KATONA. Kivel beszéltél?

PROMÉTEUSZ. Egy lélekkel.

II. KATONA. Mivel?

I. KATONA. Kivel?

PROMÉTEUSZ. Egy halhatatlan lélekkel.

II. KATONA. Jaj!

I. KATONA. Hu! *Hátraszaladnak, ki a színről, de előbb visszaszólnak.*

II. KATONA. Te ott maradj, Prométeusz!

I. KATONA. Moccanni se merj!

Prométeusz föláll, nyújtózkodik. A téren emberek jelennek meg. A két Férfi balról jön, biccentenek Prométeusznak, ógörög katonai fegyverzetet viselnek.

PROMÉTEUSZ. Ti is titánnak álltatok?

II. FÉRFI. Jobb, mint követ cipelni naphosszat...

I. FÉRFI. No és rajtunk az ellenség! Hallottad a nagy hírt? Egy szörnyeteg tört a szigetre! Dúl, pusztít, és fölfalja a kisgyerekeket. Igaz, komám!?

II. FÉRFI. Bizony! A vadkan.

PROMÉTEUSZ. Olvastam a reggeli lapokban.

A tömeg fölsorakozik a templomlépcsőn. A két Férfi közéjük áll. Dionüzosz és a Főpap megy hozzájuk, az egybegyűltek éljent kiáltanak, ütemesen.

JOKÉ *balról jön, megáll Prométeusz előtt, háttal neki, óvatosan beszél.* Árész úr emberei mindenütt a te nyomaidat szimatolják, és mindent, amit az embereknek adtál és készítettél, összeszedik, és a Világ Kincsesházába hordják, hogy a Vadkan elől biztonságba helyezzék. A könyvek mind odalettek. Tűzszerszám is csak egy maradt.

PROMÉTEUSZ. Ami a fejetekben meg a szívetekben van, azt őrizzétek meg. Foglalkozz a gyerekekkel, amennyit csak tudsz.

FŐPAP. Joké! Gyere már! Mit ácsorogsz ott?!

JOKÉ. Megyek már!

PROMÉTEUSZ. Hérát nem láttad?

JOKÉ. Ne keresd őt, Prométeusz.

PROMÉTEUSZ. Megölték?

FŐPAP. Joké!

JOKÉ. Megyek már! *Átmegy a kórushoz.*

HATODIK JELENET

A tróntermen keresztül Héra és Zeusz jön; egymást átölelve csókolózva. A két Katona kíséri őket.

HÉRA. Te drága!

ZEUSZ. Te angyal!

HÉRA. Te isten!

ZEUSZ. Istennő!

HÉRA. Még mindig nem tudom elhinni.

ZEUSZ. Ha istennővé emeltelek, akkor istennő vagy!

HÉRA. Ó, Zeusz!

PROMÉTEUSZ. Héra! *Elképed. Indulna feléjük, de a két Katona elébe veti a lándzsát az előbb kijelölt hely határán.*

HÉRA *Prométeuszra mutat.* Miféle alak ez itt, a palotánk lépcsőjén?

ZEUSZ. Egy koldus talán.

HÉRA. Miért nem áll be a karba?

ZEUSZ. Odazavarjam?

PROMÉTEUSZ. Héra! *A Katonák visszalökik.*

HÉRA. Hallod, hogy rikácsol? Kappan ez! Kappanhangja van!

ZEUSZ *nevet, csókolóznak.*

I. KÖZBEKIÁLTÓ *futva érkezik az utcából.* Jön! Jönnek! *Beáll a karba.*

FŐPAP. Rajta! *Int.*

KÉT FÉRFI. Heraklész herceg
Száz csatát nyert meg,
Ezreket vert le!

KAR. A hős, a hős, a hős!

KÉT FÉRFI. Ő a mi vérünk,
A mi vitézünk,
Harcba száll, értünk!

KAR. A hős, a hős, a hős!

KÉT FÉRFI. Reszket a vadkan,
Mert agyoncsapja
Heraklész kardja!

KAR. A hős, a hős, a hős!

ÁRÉSZ *hat ógörög fegyverzetű katona élén bevonul az utcából a színre. Tábornoki díszben van.* Legistenibb Zeusz! Árész hadisten, a seregek ura jelenti, hogy a díszszemlére a had készen áll!

ZEUSZ. Köszönöm, legszentségesebb Árész!

ÁRÉSZ. Pihenj! *A katonák feszes vigyázzba vágják magukat.* Hülyék! Vigyázz! *A katonák pihenjbe ereszkednek.*

Heraklész érkezik. Egész antik arzenált cipel; a sisaktól nem lát, Zeusznak háttal áll meg.

FŐPAP. Legszentségesebb urunk! Istenek királya!

ÁRÉSZ *megfordítja Heraklészt.* Erre nézz, te csesznye!

FŐPAP *megköszörüli a torkát.* Legszentségesebb Istenek! Istenek királya! Arája! Új korszak köszöntött ránk azon a napon, amikor a szigetünkre léptetek. Azóta nemcsak mi lettünk boldogabbak, de a természet is lelkendezve dicsér benneteket. Mindenki láthatja, hogy azóta hosszabbak lettek a napok, a fák alig rügyeztek, s lám, azóta már leveleket hánytak, de még ez a buta tök is észrevette jelenléteteket: ni, mennyit nőtt azóta. Nincs azonban öröm üröm nélkül. Szörnyű ellenség tört országunkra, s most azért gyűlt össze a halandók népe, hogy tisztelegjen legszentségesebb személyetek, valamint az isteni származású ara, szűz Hetéra...

A Közbekiáltó fölkacag. Zeusz int, Árész lelövi.

FŐPAP. ... isteni származású szűz Héra előtt, és elbúcsúztassa Heraklész herceget, a hőst, aki elindul megvívni a vadkannal, a boldogságunkra törő szörnyeteggel. Kérünk, add rá áldásodat, hogy a te isteni erőd egy részétől is megizmosodva vihesse véghez áldásos vállalkozását.

ZEUSZ. Adom! *Kinyújtja a kezét. Heraklész letérdel, de a fegyverek súlyától hasra esik.* Indulj, herceg! Hozz dicsőséget magadra, népedre, és szabadítsd meg az országot a betolakodótól. A győzelem melletted lesz!

ÁRÉSZ. Pihenj! *Katonái vigyázzba vágják magukat. A Főpap vezényel. Énekelnek.*

ZEUSZ. Indulj tehát, hős herceg!

Heraklészt Árész katonái fölállítják és kivezetik a színről.

KATONÁK *a futás ütemére.* Heraklész a mi hősünk, nem Prométeusz! *Többször.*

HETEDIK JELENET

DIONÜZOSZ. Integessetek! *A lakosság integet.*

ÁRÉSZ *a hullára mutat.* Dobjátok a tengerbe! *Két katona kiviszi.*

ZEUSZ. Látod, Prométeusz? Így jár mindenki, aki velünk szembeszáll!

PROMÉTEUSZ. Ölni nagyon tudtok, sose vitattam.

ZEUSZ *harsányan.* Hallottátok Prométeuszt?

MIND. Hallottuk, Zeusz!

ZEUSZ. Mit feleltek rá?

MIND *a Főpap intésére.* Heraklész a mi hősünk, nem Prométeusz!

ZEUSZ. Helyes, Árész! A titánok rendezzék be a teret a lakomához!

ÁRÉSZ. Igenis! Oszolj! Hozzátok a holmikat! *A katonák kimennek, asztalokat, boroshordókat, kenyereket hoznak, a templom legfölső lépcsőjére bárpultot tolnak.*

HÉRA. Mit gondolsz, szívem, sikerülni fog neki?

ZEUSZ. Aggódsz érte?

HÉRA. Hová gondolsz? De amilyen kétbalkezes, képes belegabalyodni a fegyvereibe, aztán őt is fölfalja ez a vadkan vagy micsoda.

ZEUSZ. Megsiratnád?

HÉRA. Az ünnepélyt, daliás istenem!

ZEUSZ *nevet.* Érted a mókát, istennőm! *Hosszú csók.*

KAR. Éljen a szentséges ifjú pár! Vivát!

KÉT KATONA. Szentséges urak! Diadal! Diadal! Jön a hős!

ÁRÉSZ. Sorakozó! *A katonák sorakoznak.*

DIONÜZOSZ. Zénó, a kórust!

FŐPAP. Figyelem! Második változat!

KÉT FÉRFI. Heraklész herceg
Száz csatát nyert meg,
Ezreket vert le!

KAR. A hős, a hős, a hős!

KÉT FÉRFI. Ő a mi vérünk,
A mi vitézünk!
Harcba szállt értünk!

KAR A hős, a hős, a hős!

KÉT FÉRFI. Kimúlt a vadkan,
Mert agyoncsapta
Heraklész kardja!

KAR. A hős, a hős, a hős!

HERAKLÉSZ *bevonul a katonák sorfala között, kiskocsin húzza maga után a disznó tetemét, amelyet virágkoszorúk díszítenek, testéből mered Heraklész összes szúrófegyvere.* Legfelségesebb Istenkirály! Kegyes jótevőnk! Az országunkat dúló vadkant im eléd vetem!

Nem bírja lerángatni a kocsiról. Na. Szóval ihol a dög.

ZEUSZ. Hős vagy, herceg! *Ganymedész tölt neki egy kehelybe, Zeusz megissza.* A hőstettedre, fiam!

KAR *a Főpap intésére.* A hős, a hős, a hős!

KÉT FÉRFI. Puszta kézzel! Láttátok? Nahát!

KAR. A hős, a hős, a hős!

ZEUSZ. Süssétek meg a dúvadat! *Két katona kihúzza a kocsit.* Kezdődhet a mulatság! Osszátok a bort, a sört!

MIND. Éljen a király! Vivát! *Szétszélednek. Virágkoszorúkat hoznak, süteményeket, poharakat, töltenek, isznak, sürögnek-forognak. A zenekar modern táncmuzsikát játszik.*

DIONÜZOSZ. Ez az! Ez az! Élénkebben egy kicsit! Majd én megtanítlak benneteket mulatni!

ZEUSZ *Prométeusz vállára üt, akit a Katonák magára hagytak.* Elkettyentél, Prométeusz? Nem vagy boldog, hogy az ország megszabadult a csapástól?

PROMÉTEUSZ. Az istenek küldték ránk, az istenek vették el.

ZEUSZ. Lám, megjött az eszed, csak félő, hogy későn.

PROMÉTEUSZ. Te tudod, hogy mi a szándékod.

ZEUSZ *átöleli Hérát.* Irigyelsz, mi?

PROMÉTEUSZ *lehajtja a fejét.*

ZEUSZ. Nézd, milyen boldogok! Hiába

nyüzsögtél annyit körülöttük, hiába jóságoskodtál, fél óra alatt elfelejtettek!

HERAKLÉSZ *szerencsétlenkedik a forgatagban. Árészt nyaggatja.* A papa miért nincs itt? Nem is látott, amint visszatértem!

ÁRÉSZ *elküld két katonát.* Hozzátok ide a vén királyt!

PROMÉTEUSZ. Talán egyszer eszükbe jutok. Talán neked is.

ZEUSZ. Későn, Prométeusz! Garantálom! Gyere, szívem, ne hagyjuk elveszni a drága időt, ami még hátravan a vacsoráig. *Csókolózva hátravonul Hérával. Két ember megfordítja a trónust, leheverednek rá: a támla takarja őket.*

PROMÉTEUSZ *néhány papírlapot vesz elő a tárcájából, és Joké ruhájába csúsztatja őket.* Vigyázz rájuk. Haszontalan szövegek, de rajtuk van az összes betű.

DIONÜZOSZ. Ne molesztáld a muzsikusokat, Prométeusz! Mulatni támadt kedvem! *Fölkap egy korsót, iszik. Már mindenki ittas egy kicsit. Bacchanália jellegű a mulatság.*

ÁRÉSZ *leveszi Heraklész oroszlánbőrét, teletölti.* Igyál, te csesznye!

DIONÜZOSZ *kissé részegen.* Árikám, nem tudod, hogy a herceg ma hős lett?

ÁRÉSZ. Ha hős, akkor hős! Meg bírod inni? *Heraklész kiissza.* Te vagy a bálanya! *Dorbézol mindenki, ölelgetik a lányokat, Dionüzosz vezényel a zenészeknek, táncol, modern figurákat mutat a görögöknek. A színészek kedvükre rögtönözhetnek.*

A vad forgatagba behúzzák a húst. Éljent kiáltanak a mulatozók.

FŐPAP *vezényel.* Nóta!

DIONÜZOSZ *félbeszakítja.* Most a másikat!

MIND *részegen gajdolják a „Heraklész herceg"-et.*

Heraklész a mi hősünk,
Megölte a Vadkant,
Prométeuszt megvetjük,
ostoba és kappan!

ZEUSZ *időközben visszafordították a trónust. Megpaskolja a bort töltögető fiú fenekét.* De jó husid van, kakaskám!

HÉRA. No de Zeusz!

ZEUSZ. Csitt! Én vagyok a király! Ami a szívemen, az a számon! Hogy hívnak, bikácska?

GANYMEDÉSZ. Ganymedésznek, uram.

ZEUSZ. Nagyszerű! Pohárnokommá teszlek! Jössz velem az égbe! *Hatalmasat röhög.*

HÉRA. Zeuszka! Szívecském!

ZEUSZ. Kusti! *Iszik.* Húzzátok, cigányok!

A két Katona megérkezik az öreg Királlyal.

I. KATONA. Itt van, uram...

II. KATONA. ...mert meghoztuk!

ÁRÉSZ *elázott teljesen.* Mi a túrónak, vitézek?

I. KATONA. Parancsoltad, urám...

II. KATONA. ...másképp nem hoztuk volna...

I. KATONA. ...mert jönni nem akart.

ÁRÉSZ. Üssétek agyon. Már nem kell. *Az istenek röhögnek, aztán a többi is.*

KÉT KATONA *összenéznek, vállat vonnak, majd fejbe vágják a Királyt, aki összeesik.*

FŐPAP. Éljen a király!

HERAKLÉSZ. Éljek én!

FŐPAP. Nóta! *Éneklik a „Heraklész a mi hősünk"-et, de már részegek, csak gajdolnak, alig érthetően.*

ZEUSZ. Tetszik a móka, Prométeusz?

PROMÉTEUSZ. Disznók vagytok.

ZEUSZ *fölpattan, alig áll a lábán.* Mit mondtál az apádra? *A gajdolók elhallgatnak.*

PROMÉTEUSZ. Nem vagy az apám, mint ahogy isten se vagy, se te, se a két cimborád. Disznók vagytok!

ZEUSZ. Árész!

ÁRÉSZ. Igenis!

ZEUSZ. Golyóbist bele! Az összeset.

ÁRÉSZ. Pillanat! *Előszedi a géppisztolyát. Prométeusz odaugrik, kikapja a kezéből. Kiveszi belőle a tárat, aztán visszaadja. Árész lőne, de hiába.*

PROMÉTEUSZ. Ennyi a ti istenségtek! Pár fegyver birtoka, semmi több! Emberek! Saját szemetekkel láthatjátok, milyen tehetetlenek fegyver nélkül ezek a csalók!

I. FÉRFI. Hol a bor?

I. SZOLGÁLÓ. Juj, eressz el!

II. FÉRFI. Ellopták a pecsenyémet!

ZEUSZ. Szentség... szentségtörő... szentségtörő! *Prométeuszra mutat.*

PROMÉTEUSZ. Halljatok, emberek, és lássatok! Nyíljon ki a szemetek! Nem istenek ezek! Gazfickók, akik a nyakatokra telepedtek! Vessétek ki őket magatok közül!

DIONÜZOSZ. Mit kiabálsz, ünneprontó? Bezzeg a Vadkan ellen nem mertél kiállni! *Nevetés.*

II. SZOLGÁLÓ. Hujujujujuju!

FŐPAP. Tönkretetted az ünnepséget!

PROMÉTEUSZ. Emberek! Testvéreim! Térjetek észhez! Gondolkozzatok!

DIONÜZOSZ. Ő lopta el a pecsenyét meg a bort!

ZEUSZ. Fogjátok el!

DIONÜZOSZ. Rajta! Heraklész a mi hősünk, nem Prométeusz! *Prométeuszra zúdulnak, legyűrik, megkötözik.*

KIRÁLY. Köszönöm, Prométeusz! *Meghal.*

ZEUSZ. Ítélkezem! Ítélkezem! A keselyűk tépjék ki a májadat, te szemét! *Leköpi Prométeuszt.*

FŐPAP. Hallottátok? *A háttérben álló sziklára mutat.* Vigyétek oda és kötözzétek a sziklához, hadd zabálják meg a keselyűk!

DIONÜZOSZ. A mulatság pedig folytatódik! Mindenki azonnal igyon meg egy kupa bort!

ZEUSZ. Húzzátok, cigányok! Nóta!

A zene megszólal, az emberek isznak, táncolnak.

Heraklész a mi hősünk,
Legyőzte a Vadkant,
Prométeuszt megvetjük,
ostoba és kappan!

DIONÜZOSZ. Így akart forradalmat csinálni a marha! Kiállt a térre, aztán azt hitte, hogy mindenki rögtön ugrik! Hahaha! Testvéreim! Gondolkozzatok és igyatok!

ZEUSZ. Gany, bort!

HERAKLÉSZ. Én vagyok a király! A hős! A legszebb! A legerősebb! A legnagyobb! A legokosabb!

Lassan mindenki berúg, leheveredik, elalszik.

KILENCEDIK JELENET

A sziklához kötözött Prométeusz.

FŐPAP *jön.* Látod, Prométeusz, a hübelebalázsok úgy járnak, mint te.

PROMÉTEUSZ. A hozzád hasonló reálpolitikusok ellenben túlélik önmagukat.

FŐPAP. És segítenek rajtad. Megszöktetni egyelőre nem tudlak, de addig élhetsz, ameddig akarsz. Nem mondom, elég kényelmetlen itt, de ez a szikla még mindig jobb hely a sírnál.

PROMÉTEUSZ. Már nem akarok élni.

FŐPAP. Bohóság. Tanítani fogsz engem, én pedig viszonzásul gondoskodom rólad. Életben tartalak, amíg csak lehet. Talán egyszer

majd megenyhül a Legfölségesebbek haragja. Figyelmes, jó tanítványod leszek, megígérem. Egyszer se kell majd rám szólnod. Hallod? A tudományodra szükség van. Az embereknek. A barátaidnak. Meg kell őrizni az eljövendő nemzedékek számára. Te szereted az embereket. Mindig azt mondtad, hogy szereted őket. Csak úgy mondtad? Nem gondoltad komolyan? Tanító vagy, nem? Az a dolgod, hogy taníts. Te tanítasz, én tanulok. Szomjas vagy? *Kulacsot vesz elő, Prométeusz szájába tölt, Prométeusz leköpi.* Megbántottál. *Letörli a köpést.* Nagyon megbántottál. Mélységesen. A barátodra támadtál, az egyetlenre. Látod, mindenki elhagyott rajtam kívül. Én is szeretem az embereket, én is segíteni akarok rajtuk, mégis így viselkedsz velem. Ha neked ez jó, nekem nem. Én bármi áron segíteni akarok az embereken. Érted? Jó. Oktalanságod szorít rá, hogy kényszerítselek. Az emberekért. Az emberiségért. Mert én jobban szeretem őket, mint te, nemcsak szép szavakkal, de tettekkel is, ha kell. *Botot vesz elő.* Hidd el, jobban fog fájni nekem, mint neked. Hallod? Ne okozz nekem fájdalmat. Még meggondolhatod! *Prométeusz hallgat. A főpap ütni kezdi. Tempósan, módszeresen, hosszan. Időnként megkérdezi:* Nos? Így jobb? *(Végig higgadt!) Prométeusz elájul, a Főpap föllocsolja.* Megjött már az eszed? Még nem késő! Még megmenthetjük az emberiséget! Rajtad múlik, hogy a jobb jövő titkát a kezükbe adhassuk! Ennyire megátal-

kodott lennél? Ennyire gonosz? *Kést vesz elő, szurkálja Prométeuszt.* Nem akarsz enyhíteni az emberiség kínjain? *Prométeusz ordít.*

HÉRA *fölriad.* Mi az? Mi történt?

ZEUSZ. Ki nem hagy pihenni, kiscicám?

HÉRA. Jajgat valaki.

Fölébred mindenki. Kiabálnak: „Mi történt? Mi az?"

ALKMÉNÉ *berohan.* Jaj! Amphytrion! Prométeusz!

I. SZOLGÁLÓ. Prométeusz! *Mindenki kiabál: „Prométeusz!"*

ALKMÉNÉ. Megölik Prométeuszt!

MIND. Jaj! Prométeusz!

DIONÜZOSZ. Nóta! Nem értitek? Nóta! *A nép jajveszékel.* Nóta! *Rákezdi.* Heraklész herceg! *Árész csatlakozik hozzá, Zeusz is, de túlharsogják őket a Prométeuszt siratók.*

ALKMÉNÉ. Szabadítsátok ki!

JOKÉ. Kiszabadítjuk! Gyertek!

MIND. Kiszabadítjuk!

HÉRA. Jaj, Zeusz, most mi lesz?

DIONÜZOSZ. Megálljatok! *Föllöki Alkménét.* Hová mennétek? Van már nektek hősötök, aki megmenti Prométeuszt! Herceg!

HERAKLÉSZ. Király!

DIONÜZOSZ. Persze! Hős király! *Elállja a nép útját.* Indulj, és szabadítsd ki Prométeuszt! *Kést ad neki.* Hadd térjen meg mielőbb övéihez – az égbe!

Függöny

1974

GANG

TRAGIKOMÉDIA

Zászlós Levente versével

SZEREPLŐK

DÁNIEL, nyugdíjas hálókocsi-kalauz
ROZMARING, volt szobafestő
ZSUZSU, Dániel felesége
JOLÁNKA, KATARINA, } Dániel volt kedvesei
VALÉRIA, süket öregasszony
KORBULY, lakóbizottsági elnök
KORBÉLY, volt lakóbizottsági elnök
FIÚ,
SZÉPASSZONY
TANÁR,
KINTORNÁS, vak öregember
KINTORNÁSNÉ
BÖZSI, a lányuk
MÁRIA, énekesnő, Dániel volt kedvese
KUTYÁS
KUTYÁSNÉ

A történet napjainkban játszódik. A szín: egyemeletes, körfolyosós ház udvara-gangja. A lakások szoba-konyhásak, kivéve a Tanárét. Díszlettervező kerülje a naturalizmust; szerző elegendőnek tartja, ha csupán a gang födését építik meg, a lakások osztását például lécek jelezhetik, az ajtókat például színes szalagok. A szereplők általában utóbbiak mögül leselkednek, ha éppen nem tesznek-vesznek. A komédia alakulása szerint egyszerre több párbeszéd folyik. A színt a nézőtéren és a szemközti kapualjon át lehet elhagyni. Szerző szívesen látna egy olyan előadást, mely ugyanezt a szöveget két eltérő rendezésben mutatná be egy este.

Amikor fölmegy a függöny, az udvaron Rozmaring művet alkot, hegeszt, ragaszt, különféle műanyag tárgyakból. A mű semmiképp se legyen giccs: holmi vár vagy kertitörpés rondaság!

A többiek improvizatív megjegyzésekkel kísérhetik munkáját. Dániel tolókocsiban üldögél, Valéria megszállottként takarít a gangon. Kintornás kijön a lakásból. Hangszerét tekeri, énekel. A nézőtéren át távozik. Zsuzsu, Kin-

tornásné, Korbuly, Korbély, Jolánka, Katarina, Kutyás, Kutyásné a kapualjban tolong a levélszekrénynél.

KINTORNÁS *énekel.*

Augusztusi csillagzuhogás,
örök fiatallá koronázz!
Zöldarany palástot adj reám,
tűnő éjszakádnak hajnalán!

A szívemben örök lobogás,
mint a világ kívül, oly csodás;
soha ki nem alvó szerelem,
mámorító zene: életem!

A dal ***most*** *vidám munkadalként hangzik.*

Zsuzsu, Kintornásné,
Korbuly, Korbély,
Jolánka, Katarina,
Kutyás házaspár
} *A kapualjban tolong a levélszekrényeknél.*

JOLÁNKA. Megjött a lakáskiutalásom! Meglássák, megjött! Erkélyes lakást kapok, utcai erkéllyel!

KORBÉLY. Ott lesz a budi, az erkélyen!

KUTYÁS. Most már bizonyára írt a nyugdíjintézet, édesem. Föl kell, hogy emeljék a nyugdíjamat.

KUTYÁSNÉ. Ők is tisztában vannak vele, hogy ennyiből lehetetlen megélni.

KUTYÁS. Ne politizálj, édesem! *Bemennek a lakásukba.*

DÁNIEL. Hogy keresik, hogy túrják a jövendőt. Pedig már múlt, múlt volt akkor is, amikor a postás a dobozukba lökte. Akár a vonat, ami sehol sincs, folyton valahonnan valahová tart, vagy a csók, ami sose olyan, amilyennek álmodjuk, hanem éppen olyan, amilyen...

Salak lesz, salak lesz mindenből, hiába ettük tortának, marcipánnak, sült csirkének, édesnek, sósnak, keserűnek... salak lesz. Bűzös, egyneműs mégis mindig akad, aki aranyat keres benne...

ROZMARING. Már aki kívül kutakodik és nem belül. Megérdemli, hogy szaros legyen a keze.

TÖBBIEK *szétszélednek a zsákmánnyal*. Meghívó tanácstagi beszámolóra! Zsedényi Márton, légszigetelés garanciával! A rosseb!

KORBULY. Leveled jött, Dániel.

KATARINA. Külföldi a bélyege! Kis Szent Teréz arcmásával!

KORBÉLY. Egy külföldi légszigetelő. Amerikai, nyugatnémet, esetleg japán. Azok a legjobbak mostanság. Úgy befilcezik, ragasztják, szivacsozzák az ajtaját, hogy egy bacilus se fog beférni rajta, nemhogy egy kamionsofőr.

KINTORNÁSNÉ *nézi a Zsuzsunál lévő levelet*. Kis Szent Teréz? *Megszagolja*. Ezt egy kurva írta! *Végigméri Zsuzsut*. Nem te. Ez egy finom, úri kurva levele, akiben van szemérem. Lefeledte róla a föladót. Az uradnak küldték. *Elveszi Zsuzsutól, és Dániel ölébe dobja a levelet*. Ki ír tenéked?

ROZMARING. Énekesnő, táncosnő, filmcsillag. Miss Universum.

KINTORNÁSNÉ. Véletlenül nem írkálnak asszonyok külföldről. Izélni már nem tudsz, hát levélben csábítgatod a nőket.

KORBULY. Hivatalos levél talán?

ZSUZSU. Mi köze hozzá? Bontsd már ki, Dániel.

KORBULY. Ha hivatalos, akkor közöm van hozzá. *Zsuzsu feléje ugrik, Korbuly meghátrál.*

ZSUZSU. Na, bontsd már föl.

DÁNIEL. Minek?

ZSUZSU. Lehet benne valami. Fontos levél lehet, Dániel!

KATARINA. Ilyen gyönyörű Kis Szent Teréz bélyeget nem ragasztanak akármire.

ROZMARING. Nem Kis Szent Teréz az, Katarina, hanem Jasszer Arafat!

JOLÁNKA. Megmondom őszintén, úgy ahogy van, nincs abban egy fillér se. A pénzes boríték sokkal vastagabb.

ZSUZSU. Lehet benne utalvány, csekk...

KINTORNÁSNÉ. Ne adj neki belőle egy fillért se, Dániel. Ez kiforgatna az utolsó filléredből is!

ZSUZSU. Te beszélsz? Te kolduskopasztó!

KINTORNÁSNÉ. Tűnj innen, vár a pasasod!

ZSUZSU *bemegy*. Téged pedig nem vár senki, mert egy petákot se érsz a bolhapiacon!

DÁNIEL. Neked adom, Rozmaring, építsd bele a váradba vagy micsodádba, tán jó lesz valamire.

ROZMARING *nézi a levelet.* Á, az első zápor ronggyá áztatja. Én nem kedvelem a hitvány anyagokat, Dániel, mert hogy úgy mondjam, felelős vagyok az utókornak. Mert mi lett a régi szlávok gerendaváraiból, a rómaiak kőtornyaiból? Korhadék, omladék. A modern művész műanyaggal dolgozik...

DÁNIEL. És a huszadik század szemétdombjai az Utolsó Ítéletig virítani fognak.

ROZMARING. Bizony, ez masszív század. Nem nyálas eszmékre, nem papirosra épül...

DÁNIEL. Hanem műanyagra és műeszmékre.

KORBULY. Nono! Itt nincs politizálás!

KORBÉLY. Csak célozgatnak. Dániel szeret célozgatni.

KORBULY. Értem én a virágnyelvet! Na, olvasd csak el a leveledet, Dániel.

DÁNIEL. Fáradj a fenébe.

KORBULY. Tessék elolvasni! A leveleket azért küldik, mert valamit írnak bennük, és azért írják, amit írnak, hogy a címzett elolvassa.

DÁNIEL. Aha. Ez a rend. És rend a lelke mindennek.

KORBULY. Szó szerint. És én nem tűröm a rendetlenséget, nem ezért választottatok meg.

DÁNIEL. Ha odaadnám a levelet, elolvasnád?

KORBULY. Természetesen.

DÁNIEL. És ez nem számítana rendetlenségnek?

KORBULY. Azzal, hogy odaadod, fölhatalmazol az elolvasására, és a levél esetleg fontos lehet az egész ház, az egész közösség számára.

DÁNIEL. Közösség, van is itt közösség!

KORBÉLY. Bezzeg az én időmben!

DÁNIEL. A te idődben! Akkor volt itt utoljára közösség, amikor én még jóban voltam az asszonyokkal. Akkoriban még egyre gondoltunk, ők is meg én is. Sőt ti is.

KORBÉLY. A feleségedet el is találta, annak idején.

KORBULY. A tiédet! *Egymásra mutogatva röhögnek.*

KATARINA. Sosincs békesség!

ROZMARING. Ugyan, Katarina! Sehol se marják ennyire jóízűen egymást az emberek. Olyan a mi házunk, mint egy nagy kannibál család terített asztala.

Zsuzsu, Kintornásné, Kutyásné, Katarina, Korbuly, Korbély visszamegy a lakásába, Jolánka fölmegy a gangra, Bözsike a lakásban énekel.

ROZMARING. Bözsike elég tisztán énekli Aidát, ahhoz képest, hogy a rádióból tanulta.

DÁNIEL. A művészetben nincs ahhoz képest.

ROZMARING *fütyül.* Ó! A kalauzsíp halhatatlan virtuóza! Kizárólag a te hálókocsidban utazott a világ legnagyobb operacsillaga. Persze akkoriban fiatal volt, kezdő, de máris üstökös. Selymes bőrű és ruganyos, te pedig, hogy úgy mondjam, még tökös! És amikor te véletlenül nem voltál szolgálatban az Orien-

ten vagy a Wiener Walzeren, visszaváltotta a jegyét, és lemondta a föllépést a Salzburgi Ünnepi Játékokon.

DÁNIEL. El se vállalta.

ROZMARING. Hogy hívták?

DÁNIEL. Csak nem képzeled, hogy kiadom neked?

ROZMARING. Ezer bocsánat!

DÁNIEL. Ó, Mária, Mária! Ha egyszer itt teremne, életedben először látnál egy igazi úrinőt! Ujjászületnék, öregem! Pattintanék az ujjammal, és elröppennénk innét – Európába!

ROZMARING. Stílszerűbb lenne, ha fütyülnél, aztán sihaha, sihaha!

DÁNIEL. Egy leszázalékolt szobafestő meg a stílusérzék! Én művész voltam, öregem!

ROZMARING. De milyen! *Mutatja a szeretkezés jelét.* És micsoda műfajban!

DÁNIEL. Nincs más műfaj. A többi csak úgy utánozza a szerelmet, mint a papagáj a beszédet.

ROZMARING. Bele is rokkantál a művészetedbe. Esztendeje csak ülsz ebben a tolószékben. Vége. A művészetet nem a szerszám teszi, hanem ez! *A fejére mutat.* Most lesheted, mit művel odabent a lakásban a feleséged a kamionossal.

ZSUZSU *kihoz egy bögrét.* Itt a kávéd, Dániel! *Dániel izgatottan körbehajtja székét a színen.*

JOLÁNKA *kilép az emeleti lakásának ajtaján; a gangon.* Ez a Zsuzsu! Engem a papám

mindig arra tanított, hogy a becsület meg a munka mindennél előbbre való! Megmondom őszintén úgy ahogy van, én rendes asszony voltam világéletemben, negyven esztendeig dolgoztam a nyomdában, egyazon helyen, soha büntetést nem kaptam.

ZSUZSU. Mire ment vele?

KATARINA *kilép földszinti lakása ajtaján. Tányérral letakart bilit visz a közös vécére.* Jaj, nincsen csúnyább dolog a veszekedésnél!

ZSUZSU. Maguk rabszolgák voltak világéletükben, mint a többi nő, akit bagóért lehet hajtani látástól vakulásig, mindenféle hülye melóra, amiről gőzük sincs.

KATARINA. Én szerettem a munkámat.

ZSUZSU. A piskótagyártást, mi?

KATARINA. Nem. Tejszínhabot készítettem és habcsókot. Hallernál.

ZSUZSU. Csókos hableány volt, Katarina?

JOLÁNKA. Maga meg naplopó.

ZSUZSU. Amiért nem állok rabszolgának? Túlórázni, kommunista szombatozni, ingyen, mint Jolánka, vagy éjszakai műszakozni!

KATARINA. A Jóisten mindent lát, mindent számontart, higgye el!

ZSUZSU. Siessen a levesével, Katarinka, mert kihűl! *bemegy.*

KATARINA. Istenem, istenem, mivé lesz nélküled az ember! *Bemegy a W. C.-be.*

JOLÁNKA. Jön majd érted a meseautó, ne félj! Én őszintén megmondom magának, Valériám, úgy, ahogy van, bűn az élet!

VALÉRIA *ablakot mos.* He?

JOLÁNKA. Azt akarom mondani magának, hogy bűn az élet!

VALÉRIA. He? *A munkát nem hagyja abba.*

JOLÁNKA. Cirkusz!

VALÉRIA. He?

JOLÁNKA. Kabarécirkusz! Az élet egy kabarécirkusz!

VALÉRIA. He?

JOLÁNKA. Kabarécirkusz, érti?

VALÉRIA. He?

JOLÁNKA. Szar! Érti? Szar az egész!

VALÉRIA. Aha!

KATARINA *kijön a W. C.-ből.* Jolánkám, miket beszél?

KORBULY *pizsamában kiugrik földszinti lakásának ajtaján.* Ne kezdjék a patáliát hajnalban, asszonyok, ne kezdjék.

KATARINA. Én éppenséggel csitítottam, Korbuly szomszéd. Én azt szeretném, ha mindenki szeretné embertársát.

KORBULY. Később térítsen! Tíz óra tájban! *Visszamegy.*

JOLÁNKA. Elmegyek én ebből a házból! Holnap meghozza a postás s lakáskiutalómat! Fürdőszobás lakásom lesz, és erkélyes. Az erkély pedig az utcára fog nézni, nem erre a Szodomára! *Bemegy.*

KORBÉLY. Hát ilyen lakóbizottsági elnök voltam én, Katarina, mint ez a Korbuly? Pöröltem én magukkal? Ok nélkül persze soha, igaz? Én meghallgattam, megértettem az emberek ügyét-baját.

ROZMARING. Aztán följelentette, aki csúnyán nézett.

KORBÉLY *bemegy a lakásába.* Hülye!

KATARINA *bemegy a lakásába.*

VALÉRIA. Meseautó!

DÁNIEL. Meghülyül az ember vénségére.

ROZMARING. Hm. Új szempont a gondolkodásodban? Válogatós lettél, amióta nem tudsz válogatni? Míg tehetted, ész nélkül megmásztad mindegyiket, bolondítottad, csak akkor még Jolánka se volt ennyire bolond, Katarina se szenteskedett folyton.

DÁNIEL. Szerettem őket.

ROZMARING. Mindegyiket?

DÁNIEL. Mindegyiket.

ROZMARING. Egyformán?

DÁNIEL. Ellenkezőleg. Ahogy kellett, ahogy jólesett nekik. Úgy szerettem őket, ahogy kívánták, hogy egy férfi szeresse őket.

ROZMARING. Az én feleségemet is szeretted? *Dániel hallgat.* Szeretted legalább úgy, ahogy az a kamionos szereti most a te feleségedet? Tudod, mit művel most a feleséged a kamionossal?

DÁNIEL. Katarinának tejszínhabszaga volt, meg sült alma, porcukor, csokoládé... mindenféle illatot hazahordott a cukrászdából. Amikor a vasútról jövet őhozzá tértem be, nála kitisztult az orromból a gőzmozdonyok füstje...

ROZMARING. A feleségemről kérdeztelek!

DÁNIEL. Jolánka félt... szüntelen reszketett, amíg át nem öleltem. Mindentől félt,

de legkivált a papájától. A vén csirkefogó szabályosan féltékeny volt rá. Már ágyban fekvő beteg volt, amikor ráparancsolt Jolánkára, hogy vigye oda neki a söprűt. Szegényke engedelmeskedett, aztán kapott a söprűnyéllel, hiába múlt el negyvenesztendős. Talán szeretett rettegni...

ROZMARING. Nem érdekel se Jolánka, se a papája!

DÁNIEL. A feleséged kizárólag henteregni szeretett. Nyögni, visítani. Karmolni. Eljátszani, hogy most, most veszíti el a szüzességét. Egy végtelenül unalmas szeretkezőkészülék volt. Isten nyugosztalja. Utáltam szegényt.

ROZMARING. Mert szóba se állt veled!

DÁNIEL. Beszélni se tudott az árva. Lihegett. Még a hentesnél is, ha kért egy fél kiló karajt.

ROZMARING. Szájhős! Sose volt neked nőd, hazudsz örökké.

DÁNIEL. Vannak nők, akiket talán nem is lehet szeretni. A szeretet idegen dimenzió számukra; az érzékeken túl véget ér a világuk.

ROZMARING. Zsuzsukádat viszont lehet szeretni. Szereti is a fél város, plusz Európa összes erre vetődő kamionsofőrje. Az lenne az igazi, ha hálókocsi-kalauzok is járnának hozzá. Esetleg tolókocsi-kalauzok! *Dániel tolószékét az ablakhoz gurítja.* No, hogy áll a dolog? Alakul? *Dániel gyorsan továbbgurul a székkel.*

ROZMARING. De érzékeny lettél.

DÁNIEL. Ostoba vagy. Itt hagylak benneteket.

ROZMARING. Mi se könnyebb. Jön majd érted a Mari Callas, vagy hogy hívják, és elvisz, mi?

TANÁR *kilép emeleti lakásának ajtaján. Két gyerekét viszi óvodába.* Siessünk, gyerekek, siessünk! *Lemennek a lépcsőn.*

KATARINA *be.* Milyen aranyos gyerekei vannak a tanár úrnak! Ó, egy ilyen aranyos embernek csakis aranyos gyerekei lehetnek. Ugye nagyon imádja őket?

TANÁR. Mérsékelten. *Feszeng.*

KATARINA. Én úgy tudom szeretni őket, mintha a sajátomak lennének. De édes vagy, te pici! *Megsimogatná az egyiket, az elugrik.* Engem is szeretnek, engem minden gyerek szeret, mert érzik, hogy szeretet nélkül az egész élet nem ér semmit.

KORBÉLY. Egy kalap szart se.

KATARINA. *Dánielhez.* Nekem sajnos nem lehetett gyerekem, így a másokéit szeretem. Ez az Úristen szemében talán több, mintha az ember a sajátját szereti, mert ez természetes, ugye?

TANÁR. Szomszéd úr, megnézné az ajtóm zárját? Folyton akad.

KORBÉLY. Jobb, ha újat vesz.

TANÁR. Legalább nézze meg. Maga mindenhez ért.

KORBÉLY. Értek egyhez-máshoz, de ami rossz, az rossz.

TANÁR. Majd hozok egy üveg bort. *El a gyerekekkel.*

KATARINA. Milyen finom, közvetlen ember!

KORBÉLY. Az.

KATARINA. Pedig múltkor a televízióban is szerepelt, tudja a Kicsoda Micsodában. Igaz, nem nyert, de mégis milyen közvetlen, szeretetreméltó férfi maradt! Igazi úriember!

KORBÉLY. Négy összkomfortos szobával ki nem számítana úriembernek ezen a lepratelepen? Ebben a darázsfészekben amelyben mindenkinek csak egy sejt jutott?

KATARINA. Sok jó ember kis helyen is elfér! És ő jó ember! Híres! Milliók látták, mégse vág föl!

KORBÉLY. Arra jó vagyok nekik, hogy az ajtaját reparáljam, de a lakóbizottsági választáson nem énrám szavazott!

ZSUZSU *előjön a Kamionossal. Dánielhez.* Az asztalon találsz sonkát-kenyeret!

ROZMARING. Kész a mű, Dániel! Úgy látom, összecsapták!

KAMIONOS *szégyenkezve megy el Dániel mellett, majd visszafordul, üveget tesz Dániel ölébe.*

ROZMARING. Ráadás! Igazi! Nem a postás hozta. Jugó sligovica.

ZSUZSU. Gyere! *El a Kamionossal.*

ROZMARING. Falhoz ne vágd, Dániel! Tudnám használni az üveget!

DÁNIEL *Korbélynak.* Igyál! Jugó sligovica. A legjobb fajta. *Korbuly is kijön.* Igyál te is! Nesztek!

KATARINA. Úgy, úgy! Össze kell békíteni őket!

KORBÉLY *iszik*. Megjárja!

KORBULY *kortyint*. Csempészáru. A kamionos hozta, mi?

DÁNIEL. Igyátok, mit számít.

KORBULY. Nagyon sokat. Adott esetben rengeteget. *Iszik*. Például. Pálinkacsempészetet és orgazdaságot. Bizony. Szép kis ügybe másztál, Dániel.

DÁNIEL. Most ugye azt képzeled, hogy beszélsz? Hogy mondasz valamit?

KORBULY. Gúnyolódsz? Jelentselek talán föl? Szabadítsak a házra rendőrt, finánccot, amint Korbély szokta?

DÁNIEL. Szabadíts.

ROZMARING. De előbb add ide az üveget nekem.

KORBULY. Te is ugrálsz? Engedély nélkül építkezel, és ugrálsz? Rontod a városképet, és ugrálsz?

ROZMARING. Hol itt a városkép?

KORBULY. Ahol véget ér az őserdő, ahol a civilizáció kezdődik. Nézzél körül. A házkezelőség emberei is körül fognak nézni. Én pedig nem fogom tartani a hátam, a nylonvárad miatt! Ki látott már ilyen rondaságot? Ilyen várat?

ROZMARING. Jelents föl. De ne feledkezz meg arról, hogy ez nem vár, hanem mű. A kozmosz része. Tehát a Mindenségnél tégy panaszt ellene!

KORBÉLY. Rajta, rohanj! Mutasd meg, ho-

gyan intézkedsz te. Bontasd le a várat, fuss a finánchoz, ott a bűnjel a markodban. Első szavadra el fogják hinni, hogy te vagy a csempész, te vagy az orgazda. Rajta van az ujjlenyomatod.

KORBÉLY. Moslék! *Eldobja az üveget, bemegy.*

ROZMARING *elkapja az üveget.* Na végre. *Kiönti a pálinkát.* Szép üveg. A pálinkát pedig sose szerettem. A Mindenség nem iszik, önmagához méri magát...

DÁNIEL *az üveghez gurul, kiszopja az utolsó csöppeket.* Én iszom, és mégis mindenség vagyok.

ROZMARING. Az én mindenségem az Eszme!

KATARINA. Ne hullajtsa rám a tollat, kedves Jolánka!

JOLÁNKA *párnát ütöget a gangon.* Ebből nem hullik a toll! Örülhetne, ha ilyen párnái lennének!

KATARINA. Nekem jobb párnáim vannak, ha meg nem sértem.

JOLÁNKA. Ennél jobb nem lehet, ezt még a papám hagyta rám!

KATARINA. De hullik belőle a toll, édes Jolánkám!

JOLÁNKA. Még hogy hullik? Magából potyog az afrik! Különben is maga már rég le van szarva! Minden mozdulata szar!

BÖZSIKE *kijön a lakásukból. Söpröget az ajtó előtt.* Jó reggelt, Dániel bácsi.

DÁNIEL. Szerbusz, Bözsikém. Szépen énekeltél.

BÖZSI. Nem tudok én énekelni. Nincs hallásom, s a hangom is csúnya, mindenem csúnya.

DÁNIEL. Nincsen csúnya meg szép...

ROZMARING. Mi az, nem udvarolsz?

DÁNIEL. ... ami létezik, az van, és olyan, amilyen.

BÖZSI. Én ezt nem akarom.

DÁNIEL. Hiába. Törvény.

BÖZSI. Tudja, akartam mondani már tegnap, mert a gyárban kitaláltam... ott annyi mindent kitalál az ember, és a szövőgépeknél úgyse lehet beszélgetni, így inkább gondolkodik az ember... szóval, azt találtam ki, hogy én ezután nem leszek Bözsi, hanem Betty... Szép, ugye?... Sokkal szebb, mint a Bözsi, és a jó filmekben sincsenek Bözsik, hanem Elisabethek vannak, és Bettyk, nem igaz? És a Bettyk meg az Elisabethek sokkal szebbek a Bözsiknél, ugye? Maga sokfelé járt, sok embert ismert. Külföldön, azokban a gyönyörű, szép külföldi országokban a gazdag nők mind Bettyk voltak?

DÁNIEL. Ojjé! Bettyk, Lisák, no, meg Maryk, Danunziaták, Florance-ok, Giraldák...

ROZMARING. Azóta is várja őket, hogy betoppanjanak ebbe az ólba.

BÖZSI. Zsiralda! Gyönyörű!

KORBÉLY. Bözsiralda!

DÁNIEL. Ismertem mindet, mind gyönyörű volt! De még a butábbja is okos!

BÖZSI. Sose szerettem tanulni. Ha nincs ének az iskolában, be se tettem volna a lábam

az osztályba... Persze, ha ott születek Párizsban, vagy Hullivudban!

DÁNIEL. Egy asszonynak sokat kell tudnia. Elsősorban azt, hogy ne adja olcsón magát. Giraldáért még párbajoztam is!

ROZMARING. Lukasztókulccsal.

DÁNIEL. Mi van?

ROZMARING. Védd magad, mert lekezelem a füled!

DÁNIEL. Bizony, Bözsikém, a régi időkben Spanyolországban nem számított férfinak, aki nem párbajozott nőért, de igazi asszonynak se az, akiért nem halt meg egy-két vakmerő legény! Titeket manapság leszólítanak a moziban, aztán elintézitek egy kapualjban, vagy a legközelebbi bokor mögött.

BÖZSI. Ugyan...

DÁNIEL. Aki ér valamit, kislányom, az tartja magát valamire, tehát ára van, így értéke is – akinek pedig nincs ára, az semmit se ér. Valamirevaló férfi nem hajol le egy fületlen gombért.

KINTORNÁSNÉ *Bözsihez*. Mit állsz itt, ostoba liba?! Nem megmondtam, hogy szaladj a boltba sóért, májkonzervért, lisztért, tejért, kenyérért, kifliért, olajért, ecetért, paprikáért? Hiába beszél neked az ember? *Szatyrot ad Bözsinek*. Reggelire-ebédrevaló nincs, te pedig itt tátod a szádat. Egy-kettő, futás, egyik lábad itt, a másik ott!

BÖZSI. Nem mondtad...

KINTORNÁSNÉ. Akkor most mondom. Sipirc! *Söprűvel kihajtja Bözsit a nézőtér felé*

az utcára. Ne merj kikezdeni a lányommal, Dániel!

DÁNIEL. Bár kezdhetnék! Kincs ez a lány, drágakő a szemétdombon.

KINTORNÁSNÉ. Nem volt elég, hogy engem megrontottál?

DÁNIEL. Elvettelek...

KINTORNÁSNÉ. Hogy legyen, aki összevarrja a ruháidat, amiket elszaggattál a lotyóid kerítésén; ápoljon, amikor eltángáltak az idő előtt hazatért férjek, felbőszült apák! Te, te kültelki Don Juan! Mikor jártál te Spanyolországban? Ki állt le veled párbajozni? Legföljebb a mohácsi kuplerosné, amikor nem fizettél!

JOLÁNKA. Ő aztán tudja! Tapasztalatból!

KATARINA. Jó asszony lett belőle...

JOLÁNKA. Ebből? Dániel bolond volt, hogy kihozta abból a házból!

KATARINA. Bizony, akkoriban mosogatást se bízott volna rá Haller úr a cukrászatban.

JOLÁNKA. De miért vette el Dániel? Miért éppen őt?

KATARINA. Nagy árat fizetett érte szegény!

JOLÁNKA. Hálátlan ribanc!

KINTORNÁSNÉ. De van isten! Kifogtad a magad Zsuzsukáját! Érjed be vele, és ne kerülgesd Bözsit. Tisztességes lány ő, tisztességes családban él!

DÁNIEL. Boldog voltál velem.

KINTORNÁSNÉ. Meddig?

DÁNIEL. Akármeddig. Ha egy percig is, tovább, mint előtte...

KINTORNÁSNÉ. Nincs előtte!

DÁNIEL. Vagy utána, abban a húsz évben, amit a Kintornással töltöttél.

KINTORNÁSNÉ. Te aztán tudod! Vegyél rá mérget.

DÁNIEL. Valaha szép voltál és kedves.

JOLÁNKA. Az volt a mestersége!

KINTORNÁSNÉ. Az uramhoz most is kedves vagyok. Megteszem neki, ami kell, van ruhánk, kenyerünk, és lesz lakásunk is, fürdőszobás! Mi nem várunk csodát más csillagról, előteremtjük!

DÁNIEL. Íme, az élet célja. És mire eléred, összecsomagolhatod a fürdőszobádat a koporsódba.

KINTORNÁSNÉ. Ráhagyom a gyerekemre! Nem lököm ki a világba garas, fedél nélkül. Kire hagytál te akármit?

DÁNIEL. Terád például pár gyönyörű órát.

KINTORNÁSNÉ *nevet.*

DÁNIEL. Miért nem szereted a kintornást?

KINTORNÁSNÉ. Igenis, szeretem.

DÁNIEL. Ilyen lenne a szerelem, aranyom?

ROZMARING. Akkor te ki se váltottad volna az ipart, mi?

KINTORNÁSNÉ. Melletted egy pongyolám se volt, amiben fényes nappal elmerészkedhettem volna a klozettig!

DÁNIEL. Mi végre kellett volna neked efféle selyempongyola, amikor kedves voltál, és nem csúnyultál bele az örökös veszekedésbe?

KINTORNÁSNÉ. Az uramnak tetszem, gyönyörködik bennem öregen is!

KORBÉLY. Azzal a két szép, hiányzó szemével!

DÁNIEL. A kintornások igénytelenek. Belepistultak a hülye hangszerükbe, tekerik, hallgatják, és azt hiszik, hogy muzsika.

KINTORNÁSNÉ. Nem muzsika. Élet. Kenyeret veszünk rajta, ruhát, villanyszámlát fizetünk.

ROZMARING. A művészet alkonya. Akár a televízióban. Bartók az utcasarkon.

KINTORNÁSNÉ. Mit hülyéskedik maga a művészettel folyton? Azt hiszi, samponos flakonból csinálják?

DÁNIEL. Egyazon vonaton utazunk...

ROZMARING. Egyetemisták vagyunk, a világegyetemen!

KINTORNÁSNÉ. Azon a vonaton pedig te vagy a kalauz, én pedig a potyautas, mi?

DÁNIEL. Azon a vonaton nincs se kalauz, se potyautas.

KINTORNÁSNÉ. Mit akarsz tőlem?

DÁNIEL. Beszélgetni. Vajon tudsz-e még beszélni olyan kedvesen, és vidáman, mint régen?

KINTORNÁSNÉ. Már csak őszintén tudok.

DÁNIEL. Akkor beszéljünk őszintén.

KINTORNÁSNÉ. Jó. Állj föl.

DÁNIEL. Bár tudnék.

KINTORNÁSNÉ *kedvesen nevet*. A lábadra állj, nem a micsodádról van szó! Amióta az nem áll föl, azóta kuporogsz ebben a székben, arra az egy tagodra vagy nyomorék, Olcsó Jancsi. Mi meg sajnáljuk, különösen azok a

vénlányok! Uram Atyám! Légy irgalmas az árvához, mennyire gonoszul bánik vele az a mihaszna felesége. Megadja neki, amit megérdemelt. Tudod, árva Dániel, csupán azt az egyet sajnálom, hogy a Zsuzsukád olyan hitványka, hogy nem bír farral egy nap száz pasast! *Bemegy a lakásába.*

DÁNIEL *Rozmaring mellé gurul.* Milyen ostoba hárpia lett szegénykéből!

ROZMARING. Te voltál ostoba. Fizetésképpen adósoknak szórtad szét az erődet. Én magamnak építek, s magam gyönyörűségére.

DÁNIEL. Olyan is.

A kapualjon át bejön a Fiú, Dánielék ajtajához megy.

DÁNIEL. Mit keresel ott?

FIÚ. Mi köze hozzá, tata?

DÁNIEL *odagurul.* Tűnj el innen.

KORBÉLY. Ő a kalauz.

FIÚ. Értem. Lökött az öreg?

ROZMARING. Kalauz.

DÁNIEL. Vannak nála.

FIÚ. Ugyan már! Kicsoda?

DÁNIEL. Aki előbb jött nálad. Olyan ez, mint az ipiapacs.

FIÚ. Ne szemétkedjen. Én tudom, hogy Zsuzsu nem angyal, kijutott neki az élettől...

DÁNIEL. Milyen giccses vagy! Figyeled, Rozmaring? Az ipiapacsban nincs érzelgősség, nincs romantika, az győz, aki korábban ér a falhoz, aztán ipi és apacs.

ROZMARING *félre*. A vasúton nincs romantika. Akinek van jegye, utazhat.

FIÚ. Ne merje nekem pocskolni! Zsuzsu ilyet nem csinál velem!

DÁNIEL. Tudod, mit? Menj be!

FIÚ. Be is megyek!

DÁNIEL. Rajta.

FIÚ. Mit bámul?

DÁNIEL. Ha bementél volna, már nem bámulnálak.

FIÚ. Ne röhögjön!

KINTORNÁSNÉ. Ez a formája. Nyomoréknak teszi magát, és röhög mindenen!

DÁNIEL. Ugorj már be! Kapsz cukrot a cukrosnénitől, a bácsitól pedig barackot a buksidra. Megdicsérnek majd, hogy milyen ügyes kisfiú vagy.

KINTORNÁSNÉ. Megint boldoggá tettél valakit.

DÁNIEL *röhög*.

FIÚ. Jó a móka, tata? Röhögjön egy kicsit ezen is! *Elgurítja Dánielt*. Ez is jó vicc, nem? *Nevet*. Hát így játssza meg magát máskor! *A kocsi fölborul*. Legközelebb nem üti azt a hervadt orrát más dolgába! Zsuzsu!

ZSUZSU *be*. Mit csinálsz itt? Nem megmondtam, hogy a kapuban várj meg?

Kintornásné Dánielhez viszi a kocsit.

FIÚ. Nem bírtam várni, Zsuzsu, egyszerűen nem bírtam, és azt se bírtam, hogy mocskoljon téged. Ha nem lenne ilyen vén és nyomorék, a fejét is betörtem volna. Tudod, miket mondott?

ZSUZSU. Majd bent..

KINTORNÁSNÉ. Most megkaptad. Ez a legényke ügyesen kibillentett az alibiszékedből.

DÁNIEL. Ne károgj!

KINTORNÁSNÉ. Nem károgok. Nevetek.

DÁNIEL. Pedig úgy hallatszik.

Kintornásné vissza akarja segíteni a székbe.

BÖZSI *jön, teli szatyorral.* Jaj istenem! Mi történt?!

KINTORNÁSNÉ. Semmi. Hagyd békén. *Elengedi Dánielt.* Jól ül?

DÁNIEL. Látod, kislányom, ide jutottam.

KINTORNÁSNÉ. Kislányod?!

DÁNIEL. Valamikor erős voltam, férfi, jómódú is olykor, és a világot jártam. Az erő elszáll az ifjúsággal párosan, amim volt, elvesztegettem, semmiség, mezítelen jöttünk ki anyánk hasából, úgy is kell befejezni. És hiába robog a vonattal az ember keresztülkasul a világon, önmagához nem jut közelebb... A vonat kint szalad, mi pedig bent vagyunk...

ROZMARING. Ez a giccs. Tömény. Alapeset.

KINTORNÁSNÉ. Ment volna keresztül rajtad.

DÁNIEL. Nézz körül, kislányom, ismersz mindenkit. *Az ajtók mögül leselkedik Korbuly, Korbély, Szépasszony, Katarina, Valéria, Jolánka.* Melyiküknél vagyok gonoszabbrosszabb? Egyik se különb nálam, és én mégis itt fekszem a porban, ők meg röhögnek rajtam, és élik világukat.

KATARINA. Boldog az az ember, akit Isten meglátogat!

DÁNIEL. Ki vagyok én, hogy ennyire megtisztel?

KINTORNÁSNÉ. Te örülsz a legjobban, hogy a porban hentereghetsz.

BÖZSI. Dehogy örül, anyu. Sír.

KINTORNÁSNÉ. Álca!

KATARINA. Az Úr ismeri a csalárd embereket, látja az álnokságukat, és lesújt rájuk – nem bottal, de keményen!

ROZMARING. Jóságos Szent Encia! Néni.

DÁNIEL. Téged mikor bántottalak, hogy ellenem fordulsz? Mikor tagadtam meg tőled vagy a többiektől akármit? Kinek nem adtam kölcsön vagy hozomra, soha vissza nem adomra? Kit nem vendégeltem meg, ha volt borom? És ki nem örül közületek a bajomnak?

ROZMARING. Lenézed a művemet.

DÁNIEL. Mert ronda.

ROZMARING. Most te vagy ronda. És minél giccsesebb vagy, annál jobban tetszel magadnak.

KATARINA. Ne ítélj, hogy ne ítéltessél!

ROZMARING. Való igaz, öregem, hogy pénzed, gatyád, inged nem sajnáltad senkitől. Amit könnyen szereztél, azon könnyen túladtál.

KINTORNÁSNÉ. Herdáltál!

DÁNIEL. A temetésemre spóroltam volna?

ROZMARING. A világban egyensúly van, öregem... nem pénzügyi egyensúly.

DÁNIEL. Én az egyensúlyra törekedtem. Akinek hiányzott a szeretet az életéből, nálam megtalálta.

ROZMARING. A kezedet a farán. A békesség kedvéért elhiszem neked, hogy elsőrendű szakember voltál. Világklasszis. Bár megkérdezhetnénk a hölgyeket...

KINTORNÁSNÉ *Bözsihez.* Mit tátod itt a szádat? Befelé! *Bözsi bemegy, kissé visszahúzódik Katarina és Jolánka is.*

ROZMARING. Szóval, szakszerűen szeretkeztél velük, de egyiket se szeretted. Feleannyira se, mint amennyire a Kintornásné most szeret téged.

KINTORNÁSNÉ. Bolond likból bolond szél fúj. Csukod be az ajtót?!

DÁNIEL. Én szerettem őket. Mindegyiket. Még a feleségedet is megpróbáltam. A baj ott volt, hogy ők nem szerették egymást. Nem lettek gazdagabbak az én szeretetemtől, csupán irigyebbek.

KINTORNÁSNÉ. Hogy nem rogy rád az ég!

ROZMARING. Szóval semmit se végeztél.

KINTORNÁSNÉ. Azt mondtam, hogy bent a helyed!

BÖZSI. Eszem ágában sincs ebben a dohos konyhában penészedni, amikor itt kint süt a nap!

KINTORNÁSNÉ. Fogadj szót, amíg szépen szólok!

DÁNIEL. Miért nem magyarázod meg neki, hogy azért félted tőlem, mert féltékeny vagy rá. Ezért nem tudtam én egyezni veled. Sohase beszéltél egyenesen. Ezt pedig a lányod is meg fogja unni.

KINTORNÁSNÉ. Te és az őszinteség! Te! Te, egy egész tolókocsit hazudtál a segged alá, hogy sajnáljunk, mert vénségedre fiatal aszszonyt vettél, és nem bírsz vele?

Dániel hallgat.

ROZMARING. Zsuzsu tényleg szép. Jól gondolod, öregem. Csak egy kicsit ő is giccses. Érted. Az, ami, és semmi több. Akár a kerti törpe.

JOLÁNKA. Amikor a mamám meghalt, akkor a papám megfogadta, hogy ő többé nem nősül meg. És ő olyan ember volt, aki az adott szavát mindig megtartotta. Azt mondta, hogy ő nem fog egy lotyóra keresni. Én megmondom őszintén, úgy, ahogy van, mert a papám egyenes beszédre tanított, eleitől fogva láttam, hogy a te házasságod ennyit se ér. De megérdemelted, Dániel! Ha egy szoknyát láttál, belevakultál, aztán rohantál, mint az esztelen, mert sose azt nézted, milyen szív dobog alatta! *Sírni kezd.*

KORBÉLY. Ez a csirkefogó nem a szíveket kereste a szoknyák alatt, Jolánka. Emlékezzen csak vissza! És megtalálta, amit keresett. Csalhatatlanul oda nyúlt, ha nem ütöttek a mancsára! Mint én.

ROZMARING. Mint te.

KORBÉLY. Mint én! Mert én odaütöttem volna, ha a feleségemhez nyúlkál!

KORBULY *kilép a W. C.-ből, zubogás.* Mi ez a csődület? Lakógyűlés?

KORBÉLY. Jó is lenne!

KORBULY. Már itt se hagytok nyugton?

ROZMARING. A Mindenségben nincs nyugvópont.

KORBULY. Nini, Dani! Mit keresel a földön, Dániel!?

KORBÉLY. Nem sokat.

KORBULY. Berúgtál? Minek iszol örökké? Kimosatom a gyomrodból a csempészett pálinkát, ne félj! Majd én intézkedem!

ZSUZSU *a lakásból.* Ne menj, Bocikám! Ne menj!

KORBULY. Ki mer engem Bocikámnak szólítani?

KORBÉLY. Olyan marha nincsen.

Fiú kilép Zsuzsu lakásából.

FIÚ. Ne haragudj, tata... nem tudtam, hogy maga..., hogy kicsoda maga...

KINTORNÁSNÉ. Most, hogy tudja, ott hagyhatja, ahol van.

DÁNIEL. Hagyjál. Tényleg jó helyen vagyok.

ZSUZSU. Hallod, gyere már!

FIÚ. Tűnj el, ne is lássalak. Hadd segítsek, tata.

Zsuzsu odarohan hozzá, a Fiú ellöki.

KORBULY. Úgy! Ide jársz verekedni? Akkor Dánielnek először is mentőt hívok, neked pedig rendőrt.

A Fiú fölsegíti Dánielt.

DÁNIEL. Nem ülök bele.

FIÚ. Elesik. Megüti magát.

KORBULY. Máskor majd kevesebbet iszik. Majd én kipucoltatom. *Fiúhoz.* Hogy hívnak téged?

FIÚ. Szálljon le rólam.

KORBULY. Micsoda hang ez? Én hivatalos személy vagyok.

DÁNIEL. Vigyázz, fiú, most ő a viceházmester.

KORBULY. Én a lakóbizottság elnöke vagyok. Igazold magad!

KORBÉLY. Fölkapaszkodott az uborkafára.

DÁNIEL. Szaladj!

KORBULY. Nem szalad, senki se mozdul, amíg a rendőrség meg nem érkezik! Ide az igazolványodat!

ZSUZSU. Hova is mennél, Bocikám?

FIÚ. Tényleg nem haragszik?

DÁNIEL. Akkor magamra haragudnék. Szaladj már. Menjél, de előbb nézd meg ezt a lányt, ő való neked. *Bözsire mutat.*

ZSUZSU. Bocikám! Bocikám! *Fiú után szalad, de az eltűnik.* Te gazember! *Dánielhez közeledik.*

KORBULY. Megakadályoztad a hivatalos eljárást, ezért felelni fogsz!

ZSUZSU. Előbb kikaparom a szemét!

KORBULY *lefogja.* Engem azért választottak meg elnöknek, hogy feleljek a ház rendjéért!

KORBÉLY. Ki választott téged? Kijelöltek, ezek a birkák meg rábólintottak.

KORBULY. Téged tán nem föntről jelöltek elnöknek annak idején?

KORBÉLY. Engem csak javasoltak.

ROZMARING. Most meg nem javasoltak.

ZSUZSU *kiszabadítja magát.* Ide figyelj, te csimasz. Én eltartalak téged, adok neked zabálni, megkapod az italod, ruházlak, eltűröm, hogy kiless a konyhába, amikor levetkőzöm, mosakszom...

BÖZSI. Az övé a lakás...

ZSUZSU. De én a saját magamé vagyok. És busásan megfizetem neki a lakbért. Uzsorabért fizetek.

DÁNIEL. Van nekem nyugdíjam.

ZSUZSU. Nyugdíjad! A borodra se elég. Nem megállapodtunk abban, hogy nem törődsz az ügyeimmel?

DÁNIEL *úgy fekszik a széken, ahogy a fiú beleejtette.* Nem bírok nem törődni vele, Zsuzsu. Nem bírok. Nem megy.

ZSUZSU. Menni fog! *Leveti a cipőjét, markora fogja.*

KORBULY. Most fogok telefonálni a rendőrségre! *Közelebb lép.*

BÖZSI. Zsuzsuka! Dániel bácsi, vigyázzon!

KINTORNÁSNÉ. Ne avatkozz bele!

DÁNIEL. Nem tehetek róla, édes Zsuzsukám... borzalmasok a kamionsofőrök meg a hasonlók, de a Fiú... ő még rettenetesebb...

ZSUZSU. Akkor ezt szeresd! *Ráüt a cipővel.*

DÁNIEL. Képtelenségnek éreztem, Zsuzsu-

kám... Képtelenségnek, halálnak. *Zsuzsu üti.*

ZSUZSU. A cipőm, az valóság! *Üti.*

BÖZSI. Dániel bácsi! Ne hagyja!

Kintornásné visszarántja.

ROZMARING. Használ neki a verés, Bözsikém. Sose szerette Zsuzsut, ne képzelje, hogy most szereti. Mindenkit becsapott. Legkivált saját magát. Nem tudott érezni, ezért nem lett belőle művész.

KATARINA. Én nem haragszom rá.

ROZMARING. Pedig kellene, ha segíteni akar rajta.

ZSUZSU. Elmartad tőlem, te állat! *Üti.* Pedig ő megszabadított volna tetőled, mindentől, amit annyira utálok! Mit bámulnak? Maguktól is megszabadított volna, ettől az egész mocskos háztól! *Sírva beszalad.*

KORBULY. Ez az a pillanat, amikor hívom a rendőrséget.

JOLÁNKA. Micsoda ház! Szodoma és Gomorrea! A papám megmondta, hogy ne költözzünk ide. Én megmondom őszintén, úgy, ahogy van, ő sok mindent előre látott! Amikor kislány voltam, mindig óvott a rossz emberektől, meg is vert néha söprűvel meg nadrágszíjjal, az Isten áldja meg érte, most már nem röstellem, ő mindig azt mondta: inkább én verjelek, Jolánkám, mint hogy a gonoszok kezére juss! Mert te egyedül vagy, ők pedig sokan! Csúffá tesznek, védtelen kislány vagy, és én nem lehetek mindig melletted!

VALÉRIA. He?

KORBÉLY. Söprűvel!

VALÉRIA. He?

KORBÉLY. Nadrágszíjjal!

VALÉRIA. He?

KORBÉLY. Mindegy.

VALÉRIA. Aha.

KORBULY. Oszoljunk emberek, oszoljunk! *Körbejár.*

ROZMARING. Hová oszoljunk?

Kintornásné bemegy Bözsivel a lakásukba.

KINTORNÁS *verklijét tekeri, boldogan énekel, jön a nézőtéren át.*

Augusztusi csillagzuhogás,
örök fiatallá koronázz!
Zöldarany palástot adj reám,
tűnő éjszakádnak hajnalán!
A szívemben örök lobogás,
mint a világ kívül, oly csodás;
soha ki nem alvó szerelem,
mámorító zene: életem.

KORBÉLY. Na, zenével megy tovább a bál!

KINTORNÁS. Danikám, itt vagy? Isteni napom volt ma! Csillogóan meleg, jószagú, tündéri emberekkel,

kalapom teli kettesekkel,
ötösökkel,
de tízes is akad!

Danikám! Itt vagy? Átszalajtjuk Bözsit egy üveg borért!

KORBULY. Botrányt csinált a cimborád!

KINTORNÁS. Akkor lesz mire innunk! Nem

veszed észre, hogy csodaszép a világ? Minek rongálod?

KORBULY. Dániel csinált botránytot, ő rongálja!

KINTORNÁS. Fenéket. Nem szereted őt. Danit szeretni kell, aranyember, ha szeretik!

KORBULY. Teneked van okod rá, hogy szeresd.

KINTORNÁS. Bizony van! Ha ő nem hagyja el annak idején a feleségem, akkor én asszony nélkül maradok vénségemre. Igaz-e, Danikám?

DÁNIEL. Ki tudja?

KINTORNÁS. Bámulatos napom volt, öregem. Az utam negyedét se kellett bejárnom, és egy hétre valót kerestem. Egyszerűen nem tudtak nem adni az emberek. Lehet, hogy az új nótám tetszett nekik, mert gyönyörű nóta, szent igaz, szebb minden operaslágernél, de az is lehet, hogy megjavultak az emberek. Miért ne? Miért ne javulhatnának meg? Ha egyszer volt erejük elvenni a látásomat...

DÁNIEL. És most pár kettessel lefizették a lelkiismeretüket.

KINTORNÁS. Ötös is van, meg tízes! *Kipakol.*

DÁNIEL. Bagó.

KINTORNÁS. Én a kis jóságot is megbecsülöm. Apránként is rá lehet szokni a jóra.

DÁNIEL. Nem lehet.

KINTORNÁS. Fölbosszantottak? Ne törődj velük. Ma jó bort iszunk. Bözsi! Bözsikém!

Szaladj már át a boltba egy üveg bikavérért!

BÖZSI *be.* Megyek, édesapám!

KINTORNÁSNÉ *be.* Mész ám, majd megmondom, hová!

KINTORNÁS. Csak egy üveg borocskát, angyalom, lehet asztali fehér is...

KINTORNÁSNÉ. Nem iszod el a lányom fürdőszobáját a cimboráddal.

KINTORNÁS. Ma olyan jók voltak az emberek, angyalom! Futja a pénzből, nézd!

KINTORNÁSNÉ *összesöpri a pénzt.* Látom. Ha tényleg kitört a jóság az embereken, akkor kapd a muzsikádat, és látogasd meg őket még egyszer, mielőtt újra elromlanának.

DÁNIEL. Jók az emberek.

KINTORNÁS *a nézőtéren át elmegy, szomorúan énekli a dalt. Kintornásné bemegy a pénzzel. Kutyás házaspár keresztülvonul a színen.*

DÁNIEL. Talán nincs is jó. És ha most nincsen, akkor nem is volt soha, mert ha lett volna, lenne mostanság is. Ezer asszonyt tettem boldoggá, s valamennyit boldogtalanná a következővel. Egyik adósságot a másikkal foltoztam be.

ROZMARING. A művész magának dolgozik, de nem mások rovására.

DÁNIEL. Ha magamra gondoltam volna, sose kezdek a feleségeddel. Ha olyan önző lettem volna, mint ő, eh, mindegy most már. A múlt a másé, a jövő az erősebbé, azé, aki megkaparintja, s a jelen pedig semmi, mohó

garat, mint a jövő a múlt bendőjébe folyik, s mivé lesz, kell-e magyarázni?

KATARINA *berohan.* Szűzanyám! Taxi állt meg a ház előtt! Micsoda dámával! Mihozzánk jön!

JOLÁNKA. Bezzeg neki utcára néző ablaka van.

KORBÉLY. Erkélyes.

JOLÁNKA. Bámészkodhat kedvére, nem ezt a förtelmes dögkutat látja egész nap!

Mindenki tevékenykedik, mintha dolga lenne kint. Rozmaring ugyanúgy épít, mint előbb. Dániel bámul.

ROZMARING. Azért van itt közösség, Dániel. Sehol sem marják ennyire jóízűen egymást az emberek. Olyan a mi házunk, mint egy kedves kannibál család nagy, terített asztala.

MÁRIA *kapualjon át be. Hatalmas kalap, nerckepp, pompás ruha, ékszerek. Mintha operaszínpadon lenne* Jó napot... jó napot... *Dániel háttal ül neki, a többiek döbbenten lesnek általvékenységük mellől. Korbuly és Korbély indul Mária felé; előbb lassan, majd egymással versenyezve melléje ugranak.*

KORBULY. Kit keres?

KORBÉLY. Kit tetszik keresni?

KORBULY. Vissza! Parancsoljon velem, asszonyom!

KORBÉLY. Hő! Bunkó! Már kérdeznem se szabad?

KORBULY. Méltóztassék, asszonyom. Miben lehetek szolgálatára?

MÁRIA. Köszönöm... köszönöm, de azt

hiszem, már megtaláltam, akit keresek.

KORBULY. Talán engem?

MÁRIA. Dániel!

KORBÉLY. Úgy kellett!

DÁNIEL. Mit kíván, asszonyom?

MÁRIA. Dániel! Nem ismersz meg?

DÁNIEL. Minek?

MÁRIA. Ne bolondozz! Mária vagyok. Opera... Trieszt... München... Salzburg... Budapest... Ljubljana... opera... Orient Expressz... Wiener Walzer... ööö... – *súgja* – hálókocsi...

DÁNIEL. Tudom.

KORBÉLY. Hoppá.

MÁRIA. Írtam is, nem kaptad meg? Biztos rosszul nyomozta ki a címedet az ügynököm.

DÁNIEL. Megkaptam.

MÁRIA. Mi történt veled? Beteg vagy? Valami lőtte a lábadat? A gerincedet?

KORBÉLY. Közte.

DÁNIEL. A szívemet.

KORBULY. Finom kifejezés!

ROZMARING. Szinte költészet.

MÁRIA *mosolyog*. Ó, hát ez nagyszerű. Akkor még mindig a régi vagy. Mutass be gyorsan neki, aztán elmegyünk valahová, csinálunk egy görbe estét.

DÁNIEL. Nem mutatlak. Az esték pedig maguktól is görbék. A reggelek is, az éjszakák is.

ZSUZSU. Ki ez a – naccsága?

ROZMARING. Szakácsnő az Aranykoporsó nevű önjáró uszályon.

ZSUZSU. Ne hülyéskedjen.

ROZMARING. Akkor Mária Meneghini Callas, a világ legnagyobb koloratúrszopránja. Esetleg: anyám!

ZSUZSU. Megint bolondozik.

ROZMARING. Én?

ZSUZSU. Honnan tudja maga, hogy operaénekesnő?

ROZMARING. Művész vagyok, ismerem a kollégáimat.

ZSUZSU. Honnan ismerne ez – *Dániel felé int* – ilyen finom hölgyeket? Repedtsarkúak után kujtorgott világéletében.

ROZMARING. Nemcsak maga van a világon, Zsuzsukám.

MÁRIA. Ő az? *Zsuzsura néz, Zsuzsu pukkedlizik.*

ZSUZSU. Kezit... jó napot, asszonyom. Zsuzsánna vagyok, barátoknak Zsuzsu. Ez a drága Dániel az én hites uram.

DÁNIEL. Hazudik.

ZSUZSU. No de aranyom.

MÁRIA. Miért hazudna?

DÁNIEL. Szemet vetett a kalapodra? A nercstóládra? Ő tudja.

ZSUZSU. Kicsit beteges szegény, de látja, arany kedélye van. Sose fogy ki a viccből, különösen, ha kedves, régi ismerősökkel találkozik.

DÁNIEL. A karkötőd is tetszik neki... ö... de legjobban a stólád. Rögtön be fog csalni a lakásba, fölpróbálja, aztán elkunyerálja.

ZSUZSU. Összerakom egy kicsit a szobát,

aztán jöjjön be hozzánk egy kicsit, művésznő, nézze meg, hogyan élünk. Főzök is valamit, ha nem veti meg.

DÁNIEL. Mit mondtam?

MÁRIA. Köszönöm, Zsuzsukám. *Zsuzsu el.* Szép és fiatal a feleséged.

ROZMARING *széket hoz Máriának.* Szeretik is a jó ízlésű emberek!

MÁRIA. Köszönöm. *Leül.* Világéletedben vonzottak a szélsőségek.

ROZMARING. Vonzzák, taszítják. Nem bír velük.

MÁRIA. Én is öregszem, Dániel. Lassan visszavonulok. Még ezt a szezont végigénekelem, aztán...

ROZMARING. Neki már rég le kellett volna húznia a rolót.

A többiek visszahúzódnak ajtó mögötti leshelyükre.

DÁNIEL. Ha szépen megkérnélek, Rozmaring, eltakarodnál a francba?

ROZMARING. Attól te még nem fogsz tudni fűrészelni. *Bemegy a lakásába, kihoz néhány műanyag holmit, épít tovább.*

MÁRIA. Epés vagy, Dániel. *Dániel hallgat.* A feleséged... hagyjuk... Tudod, ahogy nehezednek az évek a vállamon, mind jobban kínoznak az emlékek. Ha úgy vesszük, híres énekesnő lettem, talán sztár, mindenesetre rangosabb a tehetségemnél...

ROZMARING *mintha árbockosárban lenne. Énekel.* Föld! Föld! Hahó! Föld! Regensburg! Kikötünk!

MÁRIA. Mi ez?

DÁNIEL. Semmi. Oda se figyelj! Lélegzik a ház. Így szuszog...

MÁRIA. Ki ez?

DÁNIEL. Művész. Előbb fodrászművész volt, aztán szakácsművész, végül szobafestőművészként leesett a létráról, és rokkantnyugdíjba tették. Most ilyen művész. Egyébként a barátom.

MÁRIA. Ért a zenéhez?

DÁNIEL. Hogyne! Dolgozott az operában. Meszelt, hajat bodorított, rántottát sütött a büfében...

ROZMARING *közelebb jön.* Ha akarom, értek hozzá, kedves művésznő. A művészet nem szakma, hanem életszemlélet. Ha szakma lenne, nem lenne művészet, kezit csókolom. *Visszamegy a művéhez.*

MÁRIA. Nem bolond.

DÁNIEL. Csak amennyire mi.

MÁRIA. Bizony, bolond a világ. Tudod, ahogy gyöngül, fátyolosodik a hangom...

ROZMARING *magában.* Mit számít a hang?

MÁRIA. ...úgy emelkedik egyre följebb és följebb a gázsim, akár egy őrült lázmérő, ami fordítva működik. Már rég abba kellett volna hagynom, de nem tolhatok ki az ügynökömmel. Engem nem érdekel a pénz, de ő megvész érte, elvégre üzletember, és minthogy nem voltam igazán nagy énekesnő, oly mindegy, miféle emléket hagyok hátra a sznobok fülében, akik utoljára hallani akarnak. A saját emlékeim érdekelnek. Kínoznak, Dániel.

Ha Aidát énekelem, eszembe se jut Radames, hiába ágál a színpadon. Kóristaéveim jutnak eszembe, amikor az Orient hálókocsijában bumliztam ici-pici szólószerepek után...

DÁNIEL. Melyik szerep nem az?

ROZMARING. A művész magányos. Ki érthetné a civilek közül?

DÁNIEL. Harminc éve volt? Harmincöt?

MÁRIA. Nem mindegy? Régen. A szolgálólányok, komornák meg a többiek, akiknek nevében néhány hangot énekeltem, rég kikoptak az emlékezetemből – Aidával, Radamessel meg az elefántokkal együtt.

DÁNIEL. És maradt az Orient széngázszagú hálókocsija.

MÁRIA. De boldog vagyok, hogy értesz! Akkor is értettél. Emlékszel, amikor először kaptam szerepet Triesztben, és nagy dámaként meg buta libaként pezsgőt hozattam veled a fülkémbe, mit fülkémbe, kocsimba, egyedül utaztam szinte az egész vonaton, nem koccintottál velem.

DÁNIEL. Ne tévesszen össze, kisasszony, az első jöttmenttel, akit ilyenkor illik megajándékozni.

MÁRIA. Pontosan ezt mondtad. Gyűlöltelek érte, tudod? És amikor sikerült végre megszabadulnom attól a koszos trieszti hodálytól, már szerettelek. Mint egy kamaszlány. Pedig nem voltam kamasz. Soha többé, előtte se, amikor az énekórákon kornyikáltam, csak ott, abban a fülledt hálókocsiban.

És ott énekesnő se voltam, ami vagyok azóta rogyásig.

DÁNIEL. Engem már az emlékeim se kínoznak.

KINTORNÁSNÉ. A lelkiismerete se. Nincs is lelkiismerete.

ROZMARING. Van neki, csak nem hagyja szóhoz jutni.

MÁRIA. Igen, már eldöntöttem. Már csak ennek az emléknek élek. Lehet, hogy kinevetsz, Dániel, de szeretnék még egyszer kamasz lenni, mielőtt meghalnék...

DÁNIEL. Nem jár már az Orient Expressz.

MÁRIA. Mit számít? Kibérlem a múzeumból. Semmibe se kerül.

DÁNIEL. Engem is bérbe veszel.

MÁRIA. Nem, dehogy! Elviszlek innen, meggyógyítlak.

ROZMARING. Giccs. Tömény giccs. Persze ők valóságnak képzelik, mi több, realizmusnak! Pedig erre már giccsadót vetnek ki!

Kutyás házaspár kutyástul végigvonul a színen.

KUTYÁS. Talán nem tetszik? Nekem kifejezetten tetszik a szocialista realizmus. Ha nem tetszene, a másik házba költöznék.

ROZMARING. Ti is giccsesek vagytok a kutyátokkal együtt. Szocialista realista giccsek!

KUTYÁSNÉ *Máriához*. Látja, asszonyom? Ha másként nem érnek föl hozzánk, a szavaikkal próbálnak beszennyezni bennünket!

KUTYÁS. Ne politizálj, édes. Meghallhatják.

Eltűnnek a kapualjon át.

DÁNIEL. Kedves vagy, Mária.

MÁRIA. Akár most indulhatnánk; tudod, mit? Lemondom az esti föllépést. Megiszom egy jeges Martinit és kész. Emlékszel? Örökké felhúzott ablak mellett kellett utaznom, mert berekedtem a legkisebb huzattól.

ZSUZSU *előjön, behúzza a lakásba Máriát.* Jöjjön, aranyos művésznő, nézze meg a mi kis fészkünket!

DÁNIEL. Minek emlékezzem.

A lakók előmerészkednek.

KATARINA. Szentséges Szűzanyám!

VALÉRIA. He?

JOLÁNKA. Nahát, ha ezt a papám látná!

VALÉRIA. He?

KORBULY. Ebből valami szörnyű rendetlenség fog támadni!

VALÉRIA. He?

KORBÉLY. Intézkedjél!

KORBULY. Jár a szád, jár a szád!

VALÉRIA. Aha! *Bemegy.*

KORBÉLY. Járjon a tiéd is. Te vagy az elnök. Van rangod, hatalmad, eszednek is kell lenni.

KORBULY. Te mit csinálnál az én helyemben?

KORBÉLY. Ahhoz volt eszed, hogy kitúrj az elnökségből, de mihelyt igazi föladat elé kerülsz, akkor menten megtelik a gatyád, és nálam pitizel ötletért.

KORBULY. A bolha pitizik nálad kutyáért! Csak megkérdeztelek.

KORBÉLY. Én pedig ezt válaszolom neked! Ezt! *Mutatja.* Kisfiú vagy te ahhoz, hogy az én helyemre állj! Mondjál le, és akkor majd megtanítlak arra, hogyan kell az efféle bonyolult ügyeket elintézni.

KORBULY. Mit fúrsz, mit fúrsz?!

KATARINA. Nem szebb a békesség? Muszáj maguknak örökké ellenségeskedni?

KORBÉLY. Muszáj.

KORBULY. Néha azért összefoghatnánk, elvégre mi vagyunk a vezetők ebben a házban. Mi lenne a világból, ha mi, vezetők se értenénk egyet?

KORBÉLY. Az, ami most van. Te vagy a főnök egyedül. Edd meg, amit főztél, ha nem tudtad előre, hogy a ranggal felelősség jár! *Fölmegy a Tanár lakásához az emeletre, és javítani kezdi az ajtót. Olykor destruktív megjegyzéseket tesz: „Nem lehet ezt megcsinálni! Aki papírt szerzett egy iskoláról, annak már büdös megfogni egy csavarhúzót! Egyétek meg, amit főztetek!"*

DÁNIEL. Látod, Rozmaring, ez van. Mi a fenének emlékezzem, amikor ez van? Csapjam be magam?

ROZMARING. Most csapod be magad.

KATARINA. Én tizenhat éves korom óta ebben a házban lakom, de ilyesmi itt még sohasem történt!

JOLÁNKA. Ebben a házban már minden megtörtént. A papám megjósolta előre!

ROZMARING. Emlékezzél, Dániel! Mondjuk arra, kit hogyan csaptál be.

KINTORNÁSNÉ. Úgy, ahogy mondja.

BÖZSI. Engem nem csapott be.

KINTORNÁSNÉ. Mert megvédtelek! Mars be! *Belöki az ajtón Bözsit.*

DÁNIEL. Boldoggá tettem valamennyit.

KINTORNÁSNÉ *visszatér, megfiatalodva.* Boldoggá! Hát én aztán boldog voltam, hogy moshattam, főzhettem, takaríthattam rád, amíg te mindenféle ribancok után koslattál a nagyvilágban! Az én összekuporgatott filléreimet szórtad szét a lotyóidnak!

DÁNIEL *Rozmaringnak.* A kintornás itthon felejtette a verklijét!

KATARINA *fiatalnak látszik. Fölszól Jolánkának.* Mit gondol, Jolánka, Dániel képes lenne itthagyni bennünket?

JOLÁNKA *megfiatalodva.* Én csak egyet tudok. Az én papám soha se hagyta el a családját!

DÁNIEL. Az az igazság, hogy a nők szeretnek szolgálni. Egy férfit, de akármit.

KINTORNÁSNÉ. Te pedig megadtad nekünk a lehetőséget, mert lusta vagy, mint a dög!

DÁNIEL. Férfi vagyok...

KINTORNÁSNÉ. Ó, micsoda memória!

DÁNIEL. ...és a férfi nem robotra született.

ROZMARING. Alkotni!

KINTORNÁSNÉ. Az asszony perszo rabszolgának...

DÁNIEL. Nézd meg a hangyákat meg a méheket...

JOLÁNKA. Milyen méheket?

DÁNIEL. Nők mind. Legalábbis a rabszolgák. Szusszanás nélkül gürcölnek, százmillió esztendeje, akárcsak te, amióta emelni bírod a kezed. Melóznak a megélhetésért – újra és újra ugyanazon a szinten.

ROZMARING. A munka: alkotás. Ami nem alkotás, nem igazi munka.

KINTORNÁSNÉ. Te meg here vagy. Ingyenélő. Megzabálod szégyentelenül, amit az asszonyok nehéz munkával előteremtenek.

DÁNIEL. A herék csak a királynővel kezdenek, a dolgozó asszonyok ágya végébe egyik se teszi le a gatyáját. A tökéletes nősténytársadalomban az asszonyoknak még ennyi se jár. Elvonná a figyelmüket a güriről; kapszli mellé kapnának, melléütnének az írógépen. Én nem válogattam. Az volt a föladatom, hogy megakadályozzam, hogy olyan nem nélküli korcs nőstényekké váljatok, mint a hangyamunkások...

KINTORNÁSNÉ. Uramisten! Gyönyörű föladat! El is végezted becsülettel. El bizony, szent igaz. Boruljak le? Csókoljak kezet? Megmondom én neked magyarul, úgy, ahogy van, azon töritek a fejeteket valamennyien, hogy miként úszhatnátok meg a munkát!

ROZMARING. Jolánka is ugyanígy mondaná.

JOLÁNKA. Tessék?

DÁNIEL. Egyébként tökéletesen igaz...

JOLÁNKA *bemegy*. Én mindig igazat mondok! A papám erre tanított!

DÁNIEL. Azon törjük a fejünket, hogy miként üsszuk meg a munkát. Ettől lettünk emberek. Kitaláltuk, hogy helyetteseket lehet állítani a robotba; eszközöket, állatokat, vizet, szelet, gépeket...

KINTORNÁSNÉ. Szerencsétlen asszonyokat!

DÁNIEL. Csúnya, de nem tagadható. Ha nincs más lehetőség, embertársunkat dolgoztatjuk magunk helyett. Nektek azért kell robotolnotok, mert egy szemmel sines több eszetek annál, amennyi van.

KINTORNÁSNÉ. Eszetek? Átmentél nőgyűlölőbe? Lám, mit tesz az impotencia!

KATARINA *bemegy*. Nem igaz. Dániel szeret bennünket.

DÁNIEL. A kevéske eszetekkel együtt szerettelek benneteket.

KINTORNÁSNÉ *bemegy*. Ahogy a farkas a bárányt, vagy a róka a tyúkot!

DÁNIEL. Egymásból élünk, kár tagadni. Én olyannak szeretem a nőket, amilyenek, és azért szerettem őket, mert olyanok, amilyenek. Téged is azért szerettelek, mert ilyen vagy.

KINTORNÁSNÉ *visszatér*. Miben sántikálsz?

DÁNIEL. Nem sántikálok semmiben, csupán elmondtam, amire az életem tanított.

KINTORNÁSNÉ. Nem sok.

DÁNIEL. Sajnos nem.

KINTORNÁSNÉ. Viszont aljas.

DÁNIEL. Ilyen az élet. Az él igazán, aki képes gondolkodni. Aki nem, aki nem tud helyettest állítani maga helyett, az izzad a

konyhában vagy a mezőn, és örül, hogy luk van a fenekén, és abban reménykedik, hogy másnapra sikerül annyira kipihenni magát, hogy reggel képes lesz folytatni, amit este abbahagyott, akár a hangya vagy a méhecske.

ROZMARING. A művész nem állíthat helyettest. Az alkotás kínjaiért a megvalósulás gyönyöre a fizetség.

DÁNIEL. Én sem állíthattam helyettest.

KINTORNÁSNÉ. Pedig az lett volna az izgalmas, ha helyettesek koslatnak meg izélnek helyetted.

Nevet, Bözsi beóvakodik.

BÖZSI. Dániel bácsi sokat szenvedett!

KINTORNÁSNÉ. Amennyit a kéjencek!

ROZMARING. Én a művészekről beszéltem.

KINTORNÁSNÉ. *észreveszi Bözsit.* Már megint itt vagy? *Bözsi ugrik előle az ajtón.*

KATARINA. Mit gondol, Jolánka, elmegy a mi Dánielünk?

KORBÉLY. Huszadszor kérdi.

JOLÁNKA. Nem bír ez már menni.

KATARINA. Elviszi a nő. Autót fogad, akármit. Látja, miféle. El van szánva mindenre, és pénze akár a pelyva, nem sajnálja.

KORBULY. Talán irigyli tőle Dánielt?

KATARINA. Talán igen... miért ne? Irigyelhetem, ki tiltja meg? Talán maga? Mert maga az elnök? Maga mindent megtilthat, nekünk meg semmit se szabad? Vegye tudomásul, hogy ezt magának se szabad! Tilos, érti? Tilos!

KORBULY. Mi... micsoda?

KATARINA. Dániel a miénk! A mi házunkhoz tartozik, akár a kapu vagy a lépcsőház!

KORBÉLY. Vagy a vécé!

KATARINA. Na, a másik nagyokos! A bukott angyal! Igenis, a házhoz tartozik az is! Próbáljon meglenni nélküle!

ROZMARING. Az a te igazi tragédiád, öregem, hogy nincs életműved. A szívekkel fogócskáztál, és nem az örökkévalóságot kísértetted.

DÁNIEL. Szerettem. Engem is szerettek, most is szeretnek a maguk módján. Nézz körül.

ROZMARING. Ej, a szív lángja hamar kihuny... Hitvány fehérjék, szénhidrátok... Egyedül a műanyag örök, a polivinil-klorid ahogy a tudomány mondja, édes Katarinám.

KATARINA. Nekem a habcsók jutott, és a tejszínhab. Láttam és emlékszem. És amire emlékszem, az örök.

DÁNIEL. Látod, Rozmaring. Katarina szeret engem. Mária is, pedig biztos férjhez ment közben néhányszor mindenféle karmesterekhez meg tenoristákhoz, és talán Zsuzsu... a maga módján...

ROZMARING. Zsuzsu.

KINTORNÁSNÉ. Mit Zsuzsu! Senki! Senki se szeret téged. Zsuzsukád a legkevésbé. Ő fizet neked mindannyiunk helyett. Katarina... – *Katarina sugárzó arcára néz* – ...ah, a művésznőd pedig habókos lett vénségére,

hülyeségeket hallucinál rólad meg a lánykoráról... pardon...

JOLÁNKA. Engem arra tanított a papám, hogy az ember egyet szeret egész életében!

ZSUZSU. *Mária kalapjában, keppjében behátrál a színre.* Ugye csodaszép, művésznő? Ugye pompás? Milyen kedves! És valódi! Nerc? Nercstóla. Láttam én már, volt is rajtam. Valódi.

DÁNIEL. Mit mondtam? Elkunyerálta tőle.

ZSUZSU. Meg fognak veszni a lányok a presszóban. Besárgulnak az irigységtől. *Táncikál.*

KINTORNÁSNÉ. *a küszöbön álló Bözsinek.* Még a rendőr is berottyant, amikor igazoltatja a sarkon.

ZSUZSU. Jaj, mit adhatnék érte? Mivel hálálhatnám meg?

MÁRIA. Talán én adnék még valamit.

KORBÉLY. Zsuzsuka aztán megérdemli. Van Ördög az égben!

ZSUZSU. Hadd lám!

MÁRIA. Öööö... mutatni nem tudom, nem megfogható!...

ZSUZSU. Akkor micsoda?

MÁRIA. Egy kis könnyebbségre gondoltam.

ROZMARING. A kurváknak sose volt érzékük az absztrakcióhoz. Bőr–hús–vér – ennyi a világuk.

DÁNIEL. Mária! Ne!

Mária int, hogy hallgasson.

KINTORNÁSNÉ. Ne zavard a művésznőt seftelés közben. Most szépen el fog csencselni téged Zsuzsukától egy megunt kalapért meg egy szőrgallérért.

DÁNIEL. Nem.

KINTORNÁSNÉ. Hát érsz ennyit? Én a molypillét se adnám oda érted, ami megrágta azt a gallért.

Zsuzsu izgatottan vizsgálja a nercstólát. A molypille legalább tisztességes élőlény. Jó valamire. Mondjuk, agyonüti az ember; de veled mihez kezd? Tologat kórházból kórházba? Ágytálaz? Elunják az ilyesmit ezek a finom dámák egyhamar.

DÁNIEL. Hallgassál! Mária!

Mária Zsuzsu fülébe suttog.

KINTORNÁSNÉ. Meg fognak alkudni, mert most buzog benne az emlékezet. Hasonlítsd össze Zsuzsuval. Őutána nem fogsz leselkedni a fürdőszobában! Örülsz majd, ha kigurít végül egy párizsi vagy bécsi utcasarokra!

BÖZSI. Istenem, ha ott lehetnék!

KINTORNÁSNÉ. Majd adok én neked utcasarkot! *Nyakon vágja, Bözsi visszaugrik a küszöbre.*

ZSUZSU. Ó, ha érezné a művésznő, hogy én mennyire szeretem Dánielt!

MÁRIA. Őt lehet szeretni, és minél betegebb, annál jobban kell...

BÖZSI. Tudom, hogy haragudhatsz rá, a régi dolgok miatt, de látom, hogy fáj érte a szíved.

KINTORNÁSNÉ. Az enyém? Ezért? A mű-

vésznőt sajnálom, hiszen a handlé is ráfizetne erre a kacatra!

BÖZSI. Ne légy mozdíthatatlan, mint egy gyökeres tuskó...

KINTORNÁSNÉ. Hogy beszélsz anyáddal?

BÖZSI. Őszintén. Ne üss meg. Vagy megüthetsz, akkor is kimondom. Valami régesrégin rágódsz örökké, ami már nincs. Talán akkor se volt, vagy nem egészen úgy volt, mindegy, már nem számít. Az a lényeg, hogy a régi már nincsen, érted? És az van, ami van. Most.

KINTORNÁSNÉ. Elég!

BÖZSI. Miért nem nézel körül? Van szemed, láthatsz.

KINTORNÁSNÉ. Befelé!

BÖZSI. Nézzél, könyörgöm! Ne azt keresd, ami nincs, hanem azt vedd észre, ami van!

ROZMARING. Az van, ami van. Okos vagy, Bözsikém.

BÖZSI. Nézzél, anyu! Befelé is nézzél, ne csak hajtogasd örökké, ami elmúlt, úgyse tudod befogni a szemed a kiabálásoddal.

KINTORNÁSNÉ. Hallgassál! Semmit se tudsz.

ROZMARING. Mert az is van ám, ami nincs. Huhu! De még mennyire!

DÁNIEL. Mária! *Feláll, Máriához megy.*

MÁRIA. Te tudsz járni?

DÁNIEL. Tudok.

ZSUZSU. Hogyne tudna. Ellátja ő magát mindennel, amire szüksége van. Nem kell ápolónőt fogadni melléje!

KORBÉLY. A cigány is a maga lovát dicséri!

MÁRIA. Istenem, Dániel! *Átöleli.*

ZSUZSU. Nem szorul orvosra se. Nem jobban, mint más öreg, akarom mondani, korabeli ember.

MÁRIA. Megkapja a pénzt.

ZSUZSU. Láthatja, megéri. Gondolja meg művésznő, hogy mennyit spórol csak az orvos-ápolónőn egy esztendő alatt.

DÁNIEL. Nem érek én semmit, Mária. A semmi felét se. Elmenni se akarok, már megleltem hazámat...

ROZMARING. Ezt olvasta valahol.

DÁNIEL. Már emlék se vagyok. Magamnak egyáltalán, neked még kevésbé.

MÁRIA. Meggyógyítlak, Dániel, hidd el, meggyógyítlak.

KINTORNÁSNÉ. Nekem volt igazam. Csalt.

DÁNIEL. Nem bánt a csere. Mit lehetne még megalázni bennem? Egyszerűen nem akarok elmenni. Se külföldre, se a sarki kocsmába. Elporladtak már a régi emlékek, a színterek sehol; nem jár már az Orient, a trieszti színházat átépítették, a garniszállókat szétrágták a patkányok, az Intercontinentalok és Hiltonok szőnyegeit, portásait kicserélték, a jegyszedő nénik nyugdíjba mentek a temetőbe. Én már réges-rég elfeledtem őket. Téged is, Mária, csak ezeknek hazudoztam rólad. Te se emlékszel rájuk, énrám se. Legföljebb szeretnél. Igazat szólt ez a kislány, őt vidd magaddal. Ő vágyik szétnézni a világ-

ban, látni; és talán látna valamit. *Bemegy a lakásába, Kutyásék a kapualjból nézik.*

MÁRIA. Dániel! Várjál!

Dániel becsukja előtte az ajtót.

KATARINA. Jár, uramisten, jár!

JOLÁNKA. Megmondom őszintén, ilyent a papám se pipált!

KORBÉLY. Svindli! Csalás!

KATARINA. Ha jót akar tenni, művésznő, ezt a kislányt vigye magával.

KINTORNÁSNÉ. Nem tud énekelni!

VALÉRIA. Mi történt?

KORBÉLY. Csalás!

KORBULY. Semmi! Nyugalom!

VALÉRIA. Csoda? Csoda történt?

KORBULY. Ugyan, Valéria néni! Mi a legmesszebbmenőkig tiszteljük az egyéni kezdeményezéseket, de csodákban nem hiszünk!

VALÉRIA. Szóval csoda! Valódi csoda?

KORBULY. Dehogy! Ellenkezőleg! Rendes ház a mienk, itt nincs helye efféléknek!

VALÉRIA. Hála a Magasságosnak! Köszönöm neked, Szűzanyám, hogy megérhettem egy csodát! *Elhajítja a porrongyot, bemegy a lakásába.*

KUTYÁS. Átejtette a nyugdíjintézetet. Még egy kis rokkantsági járulékot is kicsikart belőle.

KUTYÁSNÉ. Mert ő férfi, édesem! Igazi fifikás férfi! Te pedig maholnap a kutyát se fogod tudni sétáltatni!

KUTYÁS De édesem! Előttük? *Bemennek.*

ZSUZSU. Ne nyugtalankodjék, művésznő.

Néha rájön a rapli, megmakacsolja magát, de ha keményen fogja az ember, engedelmes.

KINTORNÁSNÉ. Félted a kalapot?

BÖZSI. Istenem, ha elmehetnék innen!

ROZMARING. El fog vinni a művésznő. Meglásd, elvisz, és megmutatja neked a nagyvilágot – amiért különben fölösleges annyit utazni, mert innen ugyanannyi látszik belőle, mint Párizsból vagy Mexikóból.

BÖZSI. Párizs! Mexikó!

KINTORNÁSNÉ. Majd adok én neked Párizst meg Mexikót is!

ZSUZSU. Van ott nélküled is elég ilyen kis... akármi... Betty. *Nevet.* Érdekel is engem a te lányod! A művésznő nem turistairoda, hogy utaztassa a te békádat!

KINTORNÁSNÉ. Inkább hulladékgyűjtő. Rongyszedő. Használtért újat ad – már bocsásson meg a művésznő. Én a világ minden kincséért se adnám oda az én Bözsikémet.

ROZMARING. A kislányban tényleg többet talál az ifjúságából a művésznő, mint Dánielből. Szegény Dani már tényleg semmi, de Bözsike még minden. Egy tökéletes műi hibátlan alapanyaga. Ön művész, megérti.

KINTORNÁSNÉ. Mit árulja a lányomat? Megmondtam már a művésznőnek, hogy a világ kincséért se válok meg tőle!

ZSUZSU. Senki se ajánlott semmit a békádért! Nemhogy a világ minden kincsét. Ha pedig a kalapomra és a stólámra fáj a fogad, az az odvas, akkor ezt neked! Inkább szétteposom, eltüzelem, mintsem a tiéd legyen.

Az enyém, érted? Nekem adta a művésznő és kész! *Máriához.* Nehogy azt higgye, hogy visszaadom. Megkapta, amit kért érte, vigye, ha tudja. Rajtam nem múlik.

MÁRIA. Szóljon neki.

KINTORNÁSNÉ. Szállítsd le az árut.

ZSUZSU. Előjön ő magától is. Nem bír öt percnél tovább egyedül maradni...

KATARINA. Csodaszép hangja van ám Bözsikének, művésznő! Ő a ház csalogánya! Énekelj csak valamit – Bettykém! Az Idejön Rodameszt...

BÖZSI. Nem tudok énekelni.

ROZMARING. Nem fontos, mit számít, hogy tud-e énekelni. Fiatal. Ő megmutathatná a művésznőnek a világot, az ő fiatal szemével.

MÁRIA. Aranyos Rozmaring úr, nézze már meg, mit csinál odabent Dániel!

ROZMARING. Megnézhetem. *Bemegy.*

KORBULY. Én intéztem el neki, hogy megkapja a koldulási engedélyt!

KINTORNÁSNÉ. Az én uram nem koldus.

KORBÉLY. Sokkal inkább jótékony adakozó.

TANÁR *kapualjon át bejön, fölszalad az emeletre.* Mi az, új lakó? *Máriáról kérdezi Korbélyt.*

KORBÉLY. Állítólag valami világsztár. Énekesnő.

TANÁR. Ez?

KORBÉLY. Ő mondta!

KORBULY. Akkor biztos igaz! *Rajongva nézi Máriát.*

KATARINA. Csoda történt.

KORBULY. Már ezerszer megmondtam, hogy nálunk nincsenek csodák!

TANÁR. Pedig vannak. Halála után negyven évvel a legnagyobb magyar író, Krúdy Gyula is föltámadt halottaiból. Érettségi tétel lesz az idén.

A többiek értetlenül nézik.

KORBULY. Amíg én vagyok az elnök, ebben a házban nem lesznek csodák!

ROZMARING *be.* Meghalt.

KORBÉLY. Na végre!

MÁRIA. Uramisten!

ZSUZSU. A piszok.

KINTORNÁSNÉ. De hát mitől?

KORBULY. Fölakasztotta magát?

KATARINA. Az lehetetlen! Elkárhozik!

BÖZSI. Dániel bácsi! *Sír, anyjára borul, ölelik egymást.*

KORBULY. Hogyan csinálta?

ROZMARING. Nem tudom, nem akasztotta föl magát, nem vágta föl az ereit.

KORBULY. Értesíteni kell a rendőrséget!

MÁRIA. Orvost! Mentőt!

ROZMARING. Biztos elege volt már. Fölvette szépen az ünneplő ruháját. Hanyatt feküdt az ágyon, a kezét összekulcsolta a mellén, és meghalt.

KATARINA. Üdvözülni fog.

SZÉPASSZONY. Csoda történt?

KINTORNÁSNÉ *sír.* Dániel! Dániel!

ZSUZSU *sírni próbál.* És még a nyugdíját se vette föl szegénykém!

KINTORNÁSNÉ. Takarodj innen, te állat! *Elpenderíti Zsuzsut.*

ROZMARING *Bözsihez.* Az van, amit csinál magának az ember. *Bözsi bemegy a lakásba.*

MÁRIA. Jaj, Dániel! Dániel!

Megrendülten állnak, Kintornásné, Mária zokog.

VALÉRIA *pompás menyasszonyi ruhában kilép a lakásából.* Mehetünk, Dániel! Én már készen vagyok!

KINTORNÁS *búsan énekelve jön a nézőtéren át.*

Augusztusi csillagzuhogás,
örök fiatallá koronázz!
Zöldarany palástot adj reám,
tűnő éjszakádnak hajnalán!
A szívemben örök lobogás,
mint a világ kívül, oly csodás;
soha ki nem alvó szerelem,
mámorító zene: életem.

Függöny

1976

TARTALOM

A POSTÁSKISASSZONY	5
A KOCSMA	10
KABÓCZA ÚR ÉS A TÜCSKÖK	28
BARIKÁM	33
A GYUFA	37
ÁLOM	50
TRAGÉDIA	60
ROMÁNC	80
REND	85
MEDVEFOLT	93
HOMMAGE À PÁVIÁN KOPPÁNY	108
A SZTRÁJK	121
KIS ORSZÁG VAGYUNK...	129
ARANYKOR	135
GANG	213

ISBN 963 15 1620 2

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
FELELŐS KIADÓ ILLÉS ENDRE IGAZGATÓ
PÉCSI SZIKRA NYOMDA, 79-5458 PÉCS, 1981.
F. V.: SZENDRŐI GYÖRGY IGAZGATÓ
FELELŐS SZERKESZTŐ BENEDEK MIHÁLY
MŰSZAKI VEZETŐ GINÁCS LÁSZLÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ M. BECK ANNA
A BORÍTÓ- ÉS KÖTÉSTERV DOMBAY GYŐZŐ
MUNKÁJA
A SZERZŐ FÉNYKÉPÉT FARKAS TAMÁS
KÉSZÍTETTE
MEGJELENT 10,88 (A/5) ÍV TERJEDELEMBEN
SZ 3264-h-8182

Czakó Gábor 1942-ben született Decsen. A jogi egyetem elvégzése után volt rabnevelő Tökölön, majd vállalati és tsz-jogász, dolgozott a Pénzintézeti Központban.

Eddig megjelent kötetei: *A szoba* (regény, 1970); *Emberkert* (elbeszélések, 1971); *Indulatos jelentések* (szociográfiai írások 1973); *Megváltó* (regény, 1974); *Csata minden áldott nap* (regény, 1975); *Iskolavár* (regény, 1976, 1979); *Várkonyi krónika* (krónika, 1978).

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
36
Budapest
ÉRVÉNYTELEN
97559

19,50 Ft

CZAKÓ GÁBOR

SORRENDBEN

A kötetben Czakó Gábor novelláinak újabb termését és két egyfelvonásos drámáját találja az olvasó. A tizenhárom elbeszélés – tizenháromféle szín az író gazdag palettájáról: egy rövid bekezdésben alig-alig lehet őket egy szóval jellemezni. Jó formaérzékű író tudja, hogy minden újabb probléma más és más formát kíván. A *Sorrendben* című gyűjtemény jól jellemzi ezt az igényt, hiszen lehetetlen ugyanazon a hangon, ugyanolyan írói megközelítéssel beszélni gyökeresen más kérdésekről. A kötet tehát egyfajta tudatregénynek is felfogható, amely pontosan jelzi, hogy miféle formai és tematikai gondok foglalkoztatják az írót.

Czakó a „hőskor" árnyékában induló nemzedék tagja, aki egyfelől még szemtanúja igazi hőstetteknek, de látja a nagy egyéniségek mögött megbúvó hősködőket, nagynak kikiáltott tettek valódi értékét. Talán ez is magyarázza, miért izgatja számtalan írásban a legenda és a valóság közt feszülő ellentmondás – például az *Aranykor* című egyfelvonásosban –, miért találkozunk újra és újra az álmot és tényeket tragikusan összekeverő hősökkel (mint például az *Álom* kamaszfigurája) vagy a nagy tettekről álmodozó, de az igazi feladat elől megfutamodó hőzöngőkkel *(A kocsma. A gyufa)*.